

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL DEĞİŞİMİN KONUM TABANLI SOSYAL MEDYA AĞLARI İLE
İNCELENMESİ: TAKSİM MEYDANI ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Onur ERKAN

Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı

Ekim 2019

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL DEĞİŞİMİN KONUM TABANLI SOSYAL MEDYA AĞLARI İLE
İNCELENMESİ: TAKSİM MEYDANI ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Onur ERKAN
(519141010)**

Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Dilek YILDIZ

Ekim 2019

İTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 519141010 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Onur ERKAN, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “KENTSEL DEĞİŞİMİN KONUM TABANLI SOSYAL MEDYA AĞLARI İLE İNCELENMESİ: TAKSİM MEYDANI ÖRNEĞİ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Dilek YILDIZ**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç.Dr. Derya Güleç Özer**
Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Gülden Demet Oruç
İstanbul Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : 19 Eylül 2019
Savunma Tarihi : 17 Ekim 2019

Aileme,

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim süresince beni yönlendiren; bilgisi, anlayışı, desteği ve pek tabii ki bu uzun süreçteki sabrı ile her zaman yanımda olan sevgili danışmanım Doç. Dr. Dilek Yıldız’a içtenlikle teşekkür ederim. Elde edilen verileri analiz etmedeki tavsiyeleri, yönlendirmeleri ve destekleri için sayın Dr. Ömer Bilen’e teşekkür ederim.

Hayatım boyunca maddi ve manevi her konuda desteklerini benden esirgemeyen başta annem, babam ve ağabeyim olmak üzere aileme ve sevgili eşime, ihtiyaç duyduğum her an yanımda olan, beni destekleyen ve eğitim öğretim hayatımın zorluklarıyla birlikte en keyifli anlarını paylaştığım, ailem olarak gördüğüm sevgili arkadaşlarıma, bilgilerini paylaşmakta son derece cömert olan değerli öğretmenlerim ile ülkemizdeki bilgi ve bilimsel ilerlemenin ışığını yeniden yakan başöğretmen Mustafa Kemal Atatürk’e saygı ve sevgilerimi sunarım.

Ekim 2019

Onur ERKAN
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ŞEKİL LİSTESİ	xiii
ÖZET	xv
SUMMARY	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Problemin Tanımı	1
1.2 Tezin Amacı	2
1.3 Tezin Kapsamı	3
1.4 Tezin Önemi ve Katkısı	3
1.5 Araştırma Soruları ve Yöntem	5
2. KENT KİMLİĞİ VE KENTSEL DEĞİŞİM	7
2.1 Kimlik Kavramı	7
2.2 Kent Kimliği	8
2.2.1 Bağlam boyutu	11
2.2.2 Aktiviteler	12
2.2.3 Algı, imge ve anlam boyutu	13
2.2.3.1 Yer algısı	14
2.2.3.2 Yer imgesi	15
2.2.3.3 Yerin anlamı	16
2.3 Kentsel Değişim	18
2.3.1 Kentsel değişim kuramı ve kentsel değişim modelleri	20
2.3.2 Kentsel değişimin boyutları	21
2.3.2.1 Fiziksel değişim	21
2.3.2.2 Ekonomik değişim	22
2.3.2.3 Sosyal değişim	23
2.3.2.4 Planlama politikalarının sonucundaki değişim	23
3. SOSYAL MEDYA KAVRAMI	25
3.1 Sosyal Medya Gelişimi	26
3.2 Sosyal Medyaya Dair Kavramlar	27
3.2.1 Büyük Veri	28
3.2.2 Kitle Kaynak Kavramı	28
3.2.3 Konum Tabanlı Sosyal Ağlar (KTSA)	29
3.2.3.1 Foursquare Uygulaması	30
4. ALAN ÇALIŞMASI: TAKSİM MEYDANI	33
4.1 Taksim Meydanı'nın Konumu ve Önemi	33
4.2 Taksim Meydanı'nın Tarihsel Gelişim Süreci	35
4.3 Taksim Meydanı'nın Mevcut Durumu	52
4.4 Bölge Hakkında Verilerin Toplanması	56

4.4.1 Veri kaynağı olarak Foursquare uygulaması.....	56
4.4.2 Taksim Meydanı'nın Foursquare uygulama profili	59
4.4.3 Verilerin düzenlenmesi ve kategorilendirilmesi	61
4.5 Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi	64
4.5.1 Yıllara göre yorum duygu analizlerinin değişimi	65
4.5.2 TYP öncesi ve sonrası dönem için yorum duygu analizlerinin değişimi..	72
4.5.3 Cinsiyete göre yorum duygu analizlerinin değişimi	73
4.5.4 Dil grubuna göre yorum duygu analizlerinin değişimi	74
4.5.5 Yorum alt kategorilerine göre yorum duygu analizlerinin değişimi	75
4.5.6 Yorum duygu analizleri benzeşim tabloları	76
4.5.7 Yorum bileşenleri frekans analizi	78
4.5.8 Yorum ana kategorilerinin TYP öncesi ve sonrası dönemdeki değişiminin incelenmesi.....	81
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	87
ÖZGEÇMİŞ	99

KISALTMALAR

AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
�BB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
KTSA	: Konum Tabanlı Sosyal Ağlar
LBSN	: Location Based Social Networks
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TPP	: Taksim Pedestrianization Project
TYP	: Taksim Yayalaştırma Projesi

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 : Kent kimliğini oluşturan temel bileşenler	9
Şekil 2.2 : Kent kimliğinin temel bileşenleri ve alt bileşenleri	10
Şekil 2.3 : Kimlikteki değişim tetikleyicileri.....	11
Şekil 2.4 : Çevrenin algılanma süreci	13
Şekil 2.5 : Gestalt ilkeleri	15
Şekil 2.6 : Kentin imaj Elemanları	15
Şekil 2.7 : Yaşam döngüsü modeli.	21
Şekil 3.1 : 2006-2018 arası internet kullanım artış grafiği.	25
Şekil 3.2 : Popüler sosyal medya uygulamalarının aylık aktif kullanıcı sayıları.....	27
Şekil 3.3 : Foursquare uygulaması ana sayfası.....	31
Şekil 3.4 : Foursquare uygulaması işletme tavsiye sayfası.....	32
Şekil 4.1 : İstanbul’da meydanın konumu.	34
Şekil 4.2 : Taksim Meydanı’nın uydu görünümü.....	34
Şekil 4.3 : Cristoforo Buondelmonti’nin 1422 tarihli İstanbul haritası	36
Şekil 4.4 : Topçu Kışlası önündeki talim alanında (Talimhane) askeri tören.	37
Şekil 4.5 : 19. yüzyıl başında Taksim Meydanı.	38
Şekil 4.6 : Taksim Anıtı’nın maketi	39
Şekil 4.7 : Cumhuriyet Anıtı’nın Açılışı.	39
Şekil 4.8 : Topçu Kışlası’nın yıkımı.....	40
Şekil 4.9 : 1946’da önerilen Opera Binası projesi.....	41
Şekil 4.10 : 1969 yılında İstanbul Kültür Sarayı	41
Şekil 4.11 : Kanlı 1 Mayıs’ta Taksim Meydanı’nda göstericiler.....	42
Şekil 4.12 : Gezi protestolarında Taksim Meydanı	42
Şekil 4.13 : Taksim Meydanı’nın gelişimini etkileyen olaylar.....	44
Şekil 4.14 : 2007 yılında önerilen ilk TYP planı	45
Şekil 4.15 : 2011 yılında İBB’nin yayınladığı animasyondan meydan	46
Şekil 4.16 : 2011 yılında İBB’nin yayınladığı animasyondan yeraltı trafiği.....	46
Şekil 4.17 : 2012 yılında İBB’nin yayınladığı animasyonda meydan	47
Şekil 4.18 : 2012 yılında İBB’nin yayınladığı animasyondan Topçu Kışlası	47
Şekil 4.19 : 2012 yılında İBB’nin yayınladığı animasyonda yeraltına giriş.....	48
Şekil 4.20 : Henri Prost tarafından tasarlanan ve İBB’nin yıktığı 70 yıllık kaya köprüsü	49
Şekil 4.21 : Şubat 2013 tarihindeki Taksim Meydanı ve Gezi Parkı’nı gösterir hava görüntüsü.....	49
Şekil 4.22 : Gezi Parkı’nda protestocu çadırları	50
Şekil 4.23 : 2013 Eylül ayındaki Taksim Meydanı	51
Şekil 4.24 : Taksim Meydanı ve yakın çevresi düzenleme projesi.....	51
Şekil 4.25 : Taksim Meydanı ve yakın çevresi düzenleme projesi.....	52
Şekil 4.26 : 2019 Nisan Ayı itibari ile Taksim Meydanı	52
Şekil 4.27 : Taksim Meydanı’ndan yeni AKM’nin cephesi	53
Şekil 4.28 : Yeni AKM projesi ve meydan ilişkisi	53
Şekil 4.29 : Taksim Camii’nin meydandaki konumu	54
Şekil 4.30 : Taksim Cumhuriyet Anıtı ile Taksim Camii’nin meydandaki ilişkisi ...	54

Şekil 4.31 : “Araplar’ın Taksim’i” haberi	55
Şekil 4.32 : Foursquare API ile “venue_tip” detayı sorgulaması	58
Şekil 4.33 : Taksim Meydanı’nın Foursquare internet sürümü sayfası	59
Şekil 4.34 : Foursquare uygulamasında Taksim Meydanı’nın sayfası	60
Şekil 4.35 : Uygulamadaki yorumlarının kategorilendirilmiş haldeki dağılımı.	62
Şekil 4.36 : Taksim Meydanı’ndaki kullanıcı yorumlarının yıllara göre oransal dağılımı.....	63
Şekil 4.37 : Google Spreadsheet’te örnek dil tanıma işlevi.	63
Şekil 4.38 : Dil Gruplarına göre yorum sayıları.	64
Şekil 4.39 : Yıl-Yorum duygu analizi ki kare test sonucu.	65
Şekil 4.40 : Yıllara göre olumlu, olumsuz, nötr anlamlı yorumların değişimi.	66
Şekil 4.41 : 2011 yılı olumsuz yorum bileşenleri dağılımları.....	67
Şekil 4.42 : 2013 yılı olumsuz yorum bileşenleri dağılımları.....	67
Şekil 4.43 : 2017 yılı olumsuz yorum bileşenleri dağılımları.....	68
Şekil 4.44 : 2012 yılı olumlu yorum bileşenleri dağılımları.....	69
Şekil 4.45 : 2016 yılı olumlu yorum bileşenleri dağılımları.....	70
Şekil 4.46 : 2018 yılı olumlu yorum bileşenleri dağılımları.....	70
Şekil 4.47 : Yorum bileşenine göre yorum duygu analizi dağılımı.	71
Şekil 4.48 : Eşik tarih-yorum duygu analizi ki kare test sonucu.	72
Şekil 4.49 : Eşik tarih öncesi ve sonrası döneme göre yorum duygu analizlerinin değişimi.	72
Şekil 4.50 : Cinsiyet-yorum duygu analizleri ki kare test sonucu.	73
Şekil 4.51 : Cinsiyete göre yorum duygu analizi dağılımları.	73
Şekil 4.52 : Dil grubu-yorum duygu analizleri ki kare test sonucu.	74
Şekil 4.53 : Dil grubuna göre yorum duygu analizleri dağılımları.	74
Şekil 4.54 : Yorum alt kategorisi-yorum duygu analizleri ki kare test sonucu.	75
Şekil 4.55 : Yorum alt kategorisi-yorum duygu analizleri ki kare test sonucu.	76
Şekil 4.56 : Mevsim-yorum duygu analizleri benzeşim tablosu.....	77
Şekil 4.57 : Yıl-yorum duygu analizleri benzeşim tablosu.....	77
Şekil 4.58 : Yorum bileşeni frekans analizi.	78
Şekil 4.59 : Aktivite ana kategorisine göre yorum bileşeni frekans analizi.	79
Şekil 4.60 : Algı, imge ve anlam ana kategorisine göre yorum bileşeni frekans analizi.	79
Şekil 4.61 : Fiziksel yapı ana kategorisine göre yorum bileşeni frekans analizi.	80
Şekil 4.62 : Sosyal yapı ana kategorisine göre yorum bileşeni frekans analizi.	80
Şekil 4.63 : Yorum ana kategorisi-eşik tarih ki kare test sonucu.	81
Şekil 4.64 : Yorum ana kategorilerinin eşik tarihe göre oransal değişimi.....	81
Şekil 4.65 : Eşik tarihe göre aktivite yorum bileşenlerinin değişimi.....	82
Şekil 4.66 : Eşik tarihe göre algı, imge, anlam yorum bileşenlerinin değişimi.	84
Şekil 4.67 : Eşik tarihe göre fiziksel yapı yorum bileşenlerinin değişimi.	85
Şekil 4.68 : Eşik tarihe göre sosyal yapı yorum bileşenlerinin değişimi.	86

KENTSEL DEĞİŞİMİN KONUM TABANLI SOSYAL MEDYA AĞLARI İLE İNCELENMESİ: TAKSİM MEYDANI ÖRNEĞİ

ÖZET

Kentler, ortaya çıktığı andan itibaren tüm insanlık tarihi boyunca durağan bir olgu olmak yerine içindeki tüm unsurlar ile beraber hareket ederek değişimin bir parçası ya da sürükleyicisi olmuştur. Bu değişim sosyal, siyasi, kültürel ya da sadece zamanın ruhu gibi bir temel üzerinden şekillenebilir. Kentsel değişimin, çözülmesi gereken problemleri ile birlikte yönetilmesi için öncelikle bu değişimin ve niteliğinin saptanması ve anlaşılması ile beraber kentsel yenileme, stratejik planlama, akıllı şehirler gibi kente ait mekânların yaşayacağı sorunların çözümlerine yönelik stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu stratejilerin geliştirilme sürecinde kenti ya da değişimin yaşandığı parçasını kullanır durumda bulunan bireylerden gerçekçi, hızlı ve doğrudan bir geri bildirim alınması hem ilgili değişim faktörünün hem de gelecekte yaşanabilecek değişimlere dair vizyon, öngörü ve beklentilerin şekillenmesinde kilit öneme sahiptir. 18. ve 19. yüzyılda gerçekleşen sanayi, makineleşme ve teknoloji devriminin ardından gelen 20. yüzyıldaki teknolojik gelişim ile iletişim anlamında da bir devrim gerçekleşmiştir. Özellikle internetin icadı ile birlikte yeni ve sanal bir dünya üzerinde sürekli iletişim halinde bulunma imkanı bulan bireyler ifade ve iletişim biçimlerini de bu yeni ortama taşımışlardır. İnternetin hayatımıza girmesi ile her alanda olduğu gibi araştırma yöntemlerinde de bir dönüşüm süreci başlamış, yeni veri toplama ve analiz yöntemleri denenmeye ve kullanılmaya başlanmıştır. Twitter, Instagram, Foursquare, Zomato gibi kullanıcıların bulundukları mekânda yer bildirimi yaparak paylaşım yapmalarını sağlayan konum tabanlı sosyal ağlar, kullanıcılar ile araştırmacılar arasında gerçek zamanlı bir geri bildirim mekanizması kurulmasını sağlayarak yeni bir dünyanın kapısını aralamaktadır. Görece yeni bir kavram olan kitle kaynak kavramı, halihazırda var olan ve araştırmacıdan bağımsız bir şekilde gönüllülük esasıyla oluşmuş bilgi kümelerini ifade etmektedir. Araştırma, sosyal medyadan elde edilecek kitle kaynak verilerinin kentsel değişimi saptamak için kullanılıp kullanılamayacağı sorusu üzerinden ilerlerken, bu verileri kullanarak yaşanan kentsel değişime yönelik bir geri dönüş mekanizması olarak kullanılabilme potansiyelini araştırmaktadır. Kentsel mekânlar ve nitelikleri konusunda sosyal ağlardaki kitle kaynak verilerini kullanan çokça çalışma olsa da bu çalışmanın odaklandığı kentsel değişim konusunun yeterince işlenmemesi bu araştırmayı önemli kılmaktadır.

Taksim Meydanı ise Osmanlı ve Cumhuriyet tarihi boyunca toplumsal ve kentsel değişimin en iyi takip edileceği yerlerden biri olmuştur. Siyasi ve toplumsal birçok olaya tanıklık eden meydan, kozmopolit yapısı, bilinirliği ve merkeziliği ile değişime öncülük eden ve/veya kentteki değişimi ilk yansıtan noktalardan biridir. Meydandan elde edilecek kullanıcı verileri ile Taksim yayalaştırma projesi ile meydanda yaşanan kentsel değişimin saptanması ve gerçek zamanlı olarak takip edilmesi imkanı

bulunmaktadır. Bu çalışma ile, Taksim Meydanı gibi tarihsel öneme sahip, kamusal değeri bulunan ve kentin belleği konumundaki bir mekândan elde edilecek veriler ile yaşanan kentsel değişimin analiz edilmesi, demografik yapıdaki değişimlerin saptanması ve konum tabanlı sosyal ağlardan elde edilecek verilerin kentsel yönetimde etkin olarak kullanılma imkanının araştırılması hedeflenmektedir.

Kentsel değişimin konum tabanlı sosyal medya ağları (KTSA) ile incelenmesini Taksim Meydanı üzerinden gerçekleştiren bu tez çalışması beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ana hatlarıyla açıklandığı giriş bölümünde problemin tanımı, çalışmanın amacı, kapsamı, önemi ve katkısı ile birlikte araştırma soruları ve yöntemine yer verilmiştir. İkinci ve üçüncü bölümlerde çalışmanın teorik alt yapısı oluşturulmuştur. Alan çalışmasının yer aldığı dördüncü bölümde verilerin elde edilmesi ve sınıflandırılması ile yapılan analizler aktarılmıştır. Beşinci bölüm olan sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılarak bulgular ve elde edilen sonuçlar aktarılmıştır.

Teorik çerçevenin oluşturulduğu ikinci bölümde kent kimliği ve kentsel değişim kavramına değinilmiştir. Kimlik kavramının açıklanmasının ardından kent kimliği bağlam boyutu, aktiviteler, algı, imge ve anlam boyutu üzerinden incelenmiştir. Kentsel değişim kavramına ise kentsel değişim kuramı ve kentsel değişim modellerinin aktarılmasının ardından kentsel değişimin fiziksel, ekonomik, sosyal ve planlama politikalarının sonucundaki değişim boyutları üzerinden değinilmiştir.

Teorik çerçevenin aktarıldığı üçüncü bölümde sosyal medya kavramı açıklanarak sosyal medyanın gelişimi ile sosyal medyaya dair kavramlardan büyük veri, kitle kaynak kavramı ve konum tabanlı sosyal ağlar hakkında bilgi verilmiştir.

Dördüncü bölüm olan alan çalışmasında; Foursquare uygulamasında Taksim Meydanı için yapılan yorumların derlenmesi ve kategorilendirilmesi işlemleri aktarılmıştır. Taksim yayalaştırma projesi (TYP)'nin başlangıcı olan 5 Ekim 2012 tarihi bir eşik olarak belirlenerek bu tarihe göre olumlu, olumsuz ve nötr içeriğe sahip yorumların değişimi incelenmiştir. Benzer şekilde olumlu, olumsuz ve nötr içeriğe sahip yorumların yıllara, cinsiyete, dil grubuna, yorum ana ve alt kategorilerine göre değişimleri incelenerek, yorum bileşenlerinin genel durum ve ana kategorilere göre değişimi araştırılmıştır.

Beşinci bölüm olan sonuç bölümünde çalışma ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. Buna göre Foursquare uygulamasından alınan verilerden anlaşıldığı üzere TYP ile birlikte meydanın kullanıcıların meydan hakkındaki görüşlerinde de değişiklikler gözlenmiştir. Dolayısıyla meydandaki değişimin izleri sosyal medya yorumların da görülmektedir. TYP'ye dair yorum yapan kullanıcılarının çoğunluğu olumsuz görüş bildirmiş ve meydanın yeni halini başarılı bulmamıştır. Buna karşılık TYP ile birlikte trafik ve ulaşımındaki sıkıntılara dair yorumlar azalmış gözükmemektedir. TYP ile birlikte meydandaki aktiviteler ve fiziksel-sosyal yapıda da değişimler gözlenmiş, kullanıcılardaki algı, imge ve anlamda da farklılaşma tespit edilmiştir. Yeme-içme, gece hayatı, eğlence, kültür-sanat, meydandaki buluşmalar gibi aktivitelerle dair yorumlarda da azalma görülmüştür. Son yıllarda yazılı basın ve sosyal medyada Taksim Meydanı'nın giderek batılı kimliğinden uzaklaşıp daha çok Ortadoğu kökenli turistlerin geldiği bir hale büründüğü eleştirisine paralel şekilde Foursquare yorumlarında da meydan içinde değişime turist profiline dair eleştirel, hatta zaman zaman ırkçı yorumlar yapılmıştır.

Tüm çalışma değerlendirildiğinde tezin alan çalışmasında veri toplama yöntemi olarak kullanılan Foursquare gibi sosyal medya uygulamalarının mekânın kullanıcılarının

mekân hakkındaki düşüncelerini araştırma aracı olarak kullanılabileceğine örnek olunmuştur. Bu araçlar, klasik gözlem ve veri toplama yöntemlerine kıyasla çok daha hızlı veri toplamaya imkan sağlamaktadır. Ayrıca bu araçlardaki kullanıcı bildirimleri, yorum, fotoğraf ve video paylaşımları kullanıcıların kendi isteğiyle ve yaygın olarak kullanılmalarıyla araştırmalar için önemli bir kaynak haline gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: kentsel değişim, konum tabanlı sosyal ağlar, sosyal medya, kitle kaynak

EVALUATING URBAN CHANGE WITH LOCATION BASED SOCIAL NETWORKS: THE CASE OF TAKSIM SQUARE

SUMMARY

From the moment they emerged, cities became a part or a driver of change by acting with all the elements within it, rather than being a static phenomenon throughout human history. This change can be shaped on a social, political, cultural basis or can be shaped by the march of progress. In order to manage urban change together with the problems that need to be solved, it is necessary to develop strategies to solve the problems of urban spaces such as urban renewal, strategic planning and smart cities, with the determination and understanding of this change and its qualities. While developing these strategies; obtaining realistic, fast and direct feedback from individuals who are members of the city, or a part of the city within which urban change affects, is crucial in shaping the relevant change factor and the vision, foresight and expectations about the future changes.

A revolution has taken place in terms of communication, with the technological development throughout the 20th century following on from the industrial, mechanization and technology revolution that took place in the 18th and 19th centuries. Especially with the invention of the internet, individuals who have the opportunity to be in constant communication on a new and virtual world have carried their expression and communication styles to this new environment. With the introduction of the internet into our lives, a transformation process has started in research methods as well as in all other fields. In academic perspective; new data collection and analysis methods have been tried and used by researchers. In that case, location-based social networks (LBSN) such as Twitter, Instagram, Foursquare or Zomato which allow users to share their location by checking-in at the places are establishing a real-time feedback mechanism between users and researchers; also they introduce researchers to a new world: Crowdsourcing.

As a relatively new concept, crowdsourcing refers to extracting data from the already existing and both voluntarily and independently created knowledge data sets. While researching the question of whether crowdsourcing data which is obtained from social media can be used to detect urban change, this research also explores the potential of using this data as a feedback mechanism for urban change. Although there are many studies that use crowdsourcing data in social networks on urban spaces and their qualities, this research focuses on using this data to evaluate urban change.

Taksim Square has been one of the best places to follow social and urban change throughout the Ottoman Empire and the Turkish Republic's history. The square, which witnesses many political and social events, is one of the first points that lead to change and / or reflect the change in the city with its cosmopolitan structure, fame and centrality. With the user data to be obtained from the square, it is possible to detect and monitor the urban change in the square using the Taksim pedestrianization project. With this study, it is aimed to evaluate the urban change, to determine the changes in

demographic structure and to investigate the possibility of using data (obtained from location based social networks) effectively for urban management with crowdsourced data, that is obtained from a place like Taksim Square which has historical importance, public value and is the living memory of the city of İstanbul.

This thesis, which analyzes urban change through location based social media networks (LBSN) through Taksim Square, consists of five chapters. In the introductory section where the study is outlined, the definition of the problem, the purpose, scope, importance and contribution of the study, as well as the research questions and methodology are included. In the second and third chapters, the theoretical background of the study was established. In the fourth chapter, field study and analysis made by obtaining and classifying the data is presented. In the final section, which is the fifth chapter, the conclusion and a general evaluation was made and the findings and the results were presented.

In the second chapter of the thesis, the concept of urban identity and urban change is discussed. After explaining the concept of identity, urban identity was examined in terms of context, activities, perception, symbols and meaning. On the other hand, the concept of urban change has been discussed in terms of the dimensions of change resulting from physical, economic, social and planning policies, following the introduction of urban change theory and urban change models.

In the third chapter where the theoretical framework is explained, the concept of social media is explained and information about the development of social media and concepts related to social media including big data, crowdsourcing and location based social networks are presented.

In the forth chapter, the processes of obtaining and categorising data from the Foursquare application are explained. The date of October 5, 2012, the beginning of the Taksim pedestrianization project (TPP), was determined as a threshold and sentimental analysis' were performed in the comments which includes the change in positive, negative and neutral content. Similarly, sentimental analysis' for the change in the comments with positive, negative and neutral content were performed by years, gender, language group, main and sub-categories of comments. Also the overall change in comments' components as well as by main categories of comments' components were examined.

In the fifth and the final chapter, a general evaluation was made about the study. According to the analysis' using data obtained from the Foursquare application, changes in users' opinions about the square were observed after the TPP. Therefore it can be said that the traces of the change in the square also can be seen in social media comments. Another finding is that the majority of users who commented on TPP reported negative opinions and did not find the new square successful. On the other hand, with the TPP, comments on traffic and transport difficulties seem to have diminished. Along with the TPP, changes in the activities and physical-social structure in the square were also observed and differentiation was detected in users' perception, image and meaning. There has also been a decrease in the ratio of comments for activities such as eating and drinking, nightlife, entertainment, culture and art as well as meetings in the square. Criticism is seen in conventional and social media that Taksim Square has become more and more distant from the western identity and much more Middle Eastern tourists are coming to the square in recent years. In parallel, Foursquare comments about the demography have also seen critical and sometimes racist.

In conclusion when the whole study is evaluated, social media applications such as Foursquare (which is used as a data source in the field study of the thesis) can be used as a tool to research the opinions of the users about the space. These tools enable much faster data collection than conventional observation and data collection methods. In addition, user check-in's, comments, photos and video sharing in these tools become an important source for research by users' own will and widespread use.

Keywords: urban change, location based social networks (LBSN), social media, crowdsource

1. GİRİŞ

1.1 Problemin Tanımı

Sosyal bir varlık olan insan, yerleşik hayata geçmesiyle birlikte ilk yerleşimleri oluşturmuştur. Bu ilk yerleşimlerden itibaren kentler, içinde barınanların istek ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş ve toplumla beraber şekillenmiştir. Fiziksel, sosyal, siyasi, kültürel, tarihi, ekonomik ve politik tüm koşullar kentlerin gelişimini etkilemiş, sürekli bir dönüşüm halinde olmaya zorlamıştır. Bu dönüşüm hali, durağan bir kent olgusunun oluşmasına imkan vermeyerek kenti dinamik bir halde tutmuştur. Tarih içinde bu dinamizme ayak uyduramayan onlarca kent yok olmuş, tahrip edilmiş ya da ihtiyaçlara cevap veremeyerek terk edilmiştir. Bir kentin savaşlar sonucu düşmesi o kentin kullanıcısı durumunda bulunan medeniyetin de düşmesi olarak algılanmış, aynı şekilde elde edilen bir kent de ele geçirilir geçirilmez imar ve iskan edilmeye başlanarak ele geçiren medeniyetin sosyal ve siyasi hayatını yansıtan bir şekle getirilmiştir.

Siyasi sınırlar korunmasına rağmen sosyal ve kültürel sınırların hızla ortadan kalktığı zamanımızda yaşanan küreselleşme, bu bağlamda kentleri de etkilemektedir. Değişen yaşam tarzları, malzeme ve yapım yöntemlerindeki gelişmeler, teknik ve teknolojik atılımlar kentlerin çehresini de hızla değiştirmiş, iletişim olanaklarının geçmişe kıyasla çok daha kolaylaşması ve artan turizm ile beraber kentler arasındaki ayrımı sağlayan yerellik hızla ortadan kalkmaya başlamıştır. Kentin fiziksel yapısı, sosyal yapısı, kentte yaşayan ve kenti kullanan bireyler tarafından kente yüklenen anlam ve kent ile kurulan ilişkilerle tanımlanan kentsel kimlik de tüm bu değişimden etkilenmekte ve değişmektedir.

Değişime müdahale edilip edilmemesi konusunun ayrıca ele alınması gerekse de, kentteki değişimin anlamlandırılması ve bu değişime göre yerel yönetim stratejilerinin geliştirilmesi gerektiği açıktır. Dolayısıyla kentsel yönetimler açısından gerçek zamanlı bir takip ve geri bildirim mekanizmasının kentsel ölçekte kurulmasının önemli olduğu görülmektedir.

Çalışma alanı olarak ele alınan kentsel mekân İstanbul ili Beyoğlu ilçesinde bulunan Taksim Meydanı'dır. Meydan, kentin en önemli odak noktalarından biri olarak tarihi boyunca önemli kentsel değişimler yaşamış olması, bu sebeple de kentsel değişimi analiz edebilmek için iyi bir örnek olması sebebiyle seçilmiştir.

Bu bağlamda, çalışmada Taksim Meydanı örneği üzerinden yaşanan kentsel değişimin güncel fikir paylaşım yöntemlerinden olan sosyal paylaşım platformları ile incelenerek yaşanan kentsel değişimin incelenmesi, meydandaki değişimin kullanıcılarının algısına nasıl yansıdığının araştırılması ve sonraki araştırmacılara bir kaynak olunması hedeflenmektedir.

1.2 Tezin Amacı

Gelişen teknoloji ile birlikte iletişim yöntemleri de değişiklik göstermiş, bireyler bu teknolojik yeni dünya üzerinden iletişime geçmeye başlamış ve kendilerini ifade etmeye başlamıştır. Geleneksel medya ve iletişime alternatif bir şekilde büyüyen bu yeni ortam için farklı tanımlar geliştirilse de çoğunlukla “sosyal medya” olarak anılmaktadır. Kullanıcıların, konum bilgisini de ifade etmek istedikleri yazılı ya da görsel gönderilerle paylaşabildikleri uygulamalar aracılığı ile belli bir mekândaki kullanıcı yorum ve düşünceleri elde edilebilmekte ve araştırmacılar için yeni bir kaynak olma potansiyeli taşımaktadır. Tez kapsamında seçilen örnek alandaki kentsel değişimin sözü edilen konum tabanlı sosyal ağlarla (KTSA) ortaya konulup konulamayacağı araştırılacaktır.

Çalışma, Taksim Meydanı üzerinden son yıllarda değişen turist demografisi ile yaşanan kentsel değişim ve kentsel kimlik kavramları çerçevesinde gelişmiştir. Yerli ve yabancı kullanıcılar için kent tarihi boyunca bir buluşma noktası ve popüler bir çekim merkezi olarak bilinen Taksim Meydanı son yıllarda popülerliğini ve canlılığını kaybetmeye başlamıştır. Özellikle turist profilindeki değişim sıkça dile getirilmeye başlanmış ve genç nüfus Beşiktaş, Kadıköy gibi yeni merkezlere kaymıştır. Bu durumun bölgeyi rehabilite etme ve daha iyi bir fiziksel çevre iddiasıyla yola çıkan yayalaştırma projesinden sonra olması dikkate değerdir.

Tezde hedeflenen, Taksim Meydanı'nı bir örnek çalışma alanı olarak belirleyerek kentsel kimlik ve kentsel algı kavramlarını da içine alacak şekilde kentsel değişim kavramını KTSA'lardaki kullanıcı paylaşımları üzerinden incelemektir. Bu sayede

seçilen alan için belirlenen zaman aralığında kentin kullanıcılarının mekân algısındaki değişimlerin, kentsel kimlik olgusu içinde bulunduğu noktanın ve alanda yaşanan fiziksel ve demografik değişimin sonuçları ile yaşanan kentsel değişimin ortaya konması amaçlanmaktadır. Ayrıca ortaya çıkacak bulguların bu alandaki araştırmaların kapsamını genişleterek, bundan sonraki araştırmacılar için kentsel değişimi başka bağlamlarda ve farklı eşiklerin etkisi altında, daha geniş ölçeklerde ele almaları için yardımcı olacak bir veriyi sunması beklenmektedir.

1.3 Tezin Kapsamı

Tezin kapsamı, örnek alanda yaşanan kentsel değişimin, kent kimliği ve kullanıcı algısı ile ilişkisi bağlamında Taksim Meydanı'nın bir KTSA uygulaması olan Foursquare kullanıcı yorumları üzerinden incelenmesidir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, çalışmanın konusu, amacı, kapsamı, önemi, araştırma soruları ve yöntemi tanımlanmıştır. İkinci bölümdeki literatür özetinde kent kimliği ve kentsel değişim kavramları ele alınmıştır. Kent kimliği, bağlam, algı, imge ve anlam boyutu üzerinden, kentsel değişim kavramı ise olgu hakkındaki kuramsal altyapı ve tarif edilen kentsel değişim modelleri ile açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, seçilen alanın önemi ve tarihsel arka planı ile gelişim sürecinin aktarılmasının ardından alan hakkındaki verilerin toplandığı platform, verilerin toplanması, incelenmesi ve değerlendirmesi yer almaktadır. Dördüncü ve son bölümde ise sonuç ve değerlendirme kısmı yer almaktadır.

1.4 Tezin Önemi ve Katkısı

KTSA'lar sağladığı veriler ile birlikte son zamanlarda bir çok araştırmada kullanılmaya başlanmıştır. Uygulamayı kullanan kullanıcıların günlük hayatları içinde metin, görüntü, video, çizim gibi çeşitli biçimlerde doğal ve gönüllü bir şekilde paylaşımda bulunması, tarih, konum, kullanıcı bilgileri gibi verilerin sistematik bir şekilde ve hızlıca elde edilebilmesi bu veri kümelerini araştırmacıların ilgi alanına sokmuştur. Örneğin Agryzkov ve diğ. (2016) alışmalarında Twitter ve Foursquare verilerinden yola çıkarak başarılı kamusal alanları incelemişlerdir. Benzer şekilde Marti ve diğ. (2017) yılında başarılı kentsel meydanlara dair; Huang ve diğ. (2015) ise insan hareketlilik kalıplarına dair KTSA verilerine odaklanarak çalışmalar yapmıştır.

Sosyal medyadan gelen veriyi kullanan çok sayıda araştırma olmasına karşın bu verileri kentsel değişim olgusunu ölçmek için kullanan bir çalışma ise bulunamamıştır. Kentsel değişimi sürekli ve hızlı bir şekilde değişmekte olan metropollerde en iyi gösteren mekânlardan biri ise kentsel meydanlardır. Bu kapsamda tez çalışması kentsel değişim olgusunu kentsel meydanlar üzerinden KTSA’lardan gelen verileri araç olarak kullanarak ölçmenin mümkün olup olmadığını araştırması açısından önemlidir. Araştırma kapsamında kentsel meydan olarak Taksim Meydanı ve Taksim Meydanı yayalaştırma projesi (TYP) ele alınmıştır.

Literatür araştırmasında bölge ile ilgili tarihi belge, fotoğraf ve haritalara ulaşılsa da kentsel değişim ve kimliğin sosyal medya üzerinden okunmasına ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Meydanın İstanbul kentsel kimliği üzerine etkisi (Acarlı, 2017) ve mekânsal kimliğin sürdürülmesine etkisi üzerine (Gelen, 2016) ise tezler mevcuttur. Bu çalışmada meydana dair önceki çalışmalardan farklı olarak projenin resmiyet kazandığı 2011 yılından günümüze kadar olan süreçte meydanın KTSA uygulaması “Foursquare” üzerindeki kullanıcı yorumlarından hareketle kentsel kimlik ve kullanıcı algısının değişimi ve kentsel değişimi araştırılmaktadır. Uygulamadaki yorumların, uygulamanın yapısı gereği objektif olması ve gönüllülük esasıyla bir talep olmadan yapılmış olması önemlidir.

Taksim Meydanı, Cumhuriyet tarihi boyunca sosyal, kültürel ve ticari bir odak noktası olarak hep ön planda olmuştur. Siyasi, sosyal ya da kültürel güncel bir konuda tepkilerini iletmek isteyen kentin kullanıcılarının kenti ve dahi ülkeyi yönetenler ile iletişim kurmak için seçtiği en önemli odak noktasıdır. Topçu Kışlası projesi ile konuşulmaya başlayan Taksim Meydanı yenileme projesi Eylül 2011’de İBB meclisi tarafından “Taksim Yayalaştırma Projesi” ismi ile resmiyet kazanmış, tepkilere ve büyük protestolara rağmen bazı değişikliklerle uygulamaya konmuştur. Atatürk Kültür Merkezi (AKM)’nin yıkılması ve yeni AKM projesi, Taksim Camii projesi ile de sürekli gündemde olmuştur. Ancak günümüzde projenin önemli bir kısmının tamamlanmasına karşın mimar-mühendis meslek odaları ve sivil kent platformları meydandaki projelerin meydanın kimliğini kaybettirdiğini savunmakta; sosyal medya ve geleneksel medyada ise meydanın batılı kimliğinin kaybolup, kullanıcıların ifadesiyle “Arap” kimliğinin sahiplenildiği sıklıkla dile getirilmektedir.

Çalışma ile Taksim Meydanı gibi ülkenin ve kentin en önemli kentsel meydanlarından biri olan çok katmanlı ve tarihi bir odak noktasının geçmişi, bugünü ve geleceğine

yönelik bir temel sağlanması; kentin karar verme, strateji ve planlama süreçlerine yeni yaklaşımlar katılması amaçlanmaktadır.

1.5 Araştırma Soruları ve Yöntem

İstanbul ve ülkenin sembol meydanlarından biri olan Taksim Meydanı'nın geçmişteki canlılığını ve odak olma halini koruyamadığı ve yeni merkezlerin tercih edildiği görülmektedir. Yayalaştırma projesi ve çevresinde şekillenen yeni projelerle de bitmeyen bir inşa sürecinde gözükten meydanın yaşadığı algısal, kimlik ve kentsel değişimi saptamak amacıyla cevabı aranacak sorular aşağıdaki gibidir:

- Kentsel değişim konum tabanlı sosyal medya uygulamaları ile belirlenebilir mi?
- Meydanların geçirdiği fiziksel/mekânsal ve sosyal değişimler kullanıcıları tarafından nasıl algılanmaktadır ve söz konusu değişimlerin kent kullanıcısının algısına, mekânla kurduğu ilişkiye, o mekâna ait zihninde oluşan anlam, imge ve mekân kullanımına etkileri nelerdir?
- Konum tabanlı sosyal medya uygulamaları ile kolektif bir geri bildirim mekânizması yaratılıp kent yönetiminde kullanılabilir mi?

Çalışma, bu sorulara yanıt ararken İstanbul'un odak noktalarından biri olan Taksim Meydanı'nın kullanıcılarını dinleyerek kentsel kimliğine ve değişimine odaklanmaktadır. Araştırma kapsamında aşağıda detayları verilen üç aşamalı bir yöntem izlenmiştir.

- Meydanın geçirdiği kentsel değişim, tarihi arşiv taraması ile belge, harita, fotoğraf, gazete haberi gibi arşiv kaynaklarından faydalananarak saptanmıştır.
- KTSA'lardan biri olan Foursquare uygulamasında meydan hakkındaki kullanıcı yorumları alınarak bir kitle kaynak (*crowdsourcing*) kaynağı olarak kullanılmıştır.
- Kullanıcı yorumları içerik analizi (*content analysis*) ve duygusal analiz (*sentimental analysis*) yöntemi ile kodlanmış ve SPSS programı ile istatistik analizleri yapılarak yorumlanmıştır.

2. KENT KİMLİĞİ VE KENTSEL DEĞİŞİM

Bu bölümde kimlik, kent kimliği ve kentsel değişim kavramlarının literatürdeki tanımları üzerinde durulmaktadır. Tanımların ardından olgunun alt bileşen ve yaklaşımları hakkında yapılan araştırmalar hakkında yine literatürden örnekler verilmiş, ardından kentsel kimlik konusuna değinilmiştir.

2.1 Kimlik Kavramı

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli olgulardan biri benliğinin farkında olmasını sağlayan bir öz-farkındalığa sahip olması ve yaşadığı olaylar ile ilgili özeleştirici yaparak ders çıkarabilme yeteneğidir. Ortaya konan psikolojik ve sosyal çoğu teorinin konusu bu öz-algı ve kimlik kavramı olsa da yoğunlaştığı çalışma alanları farklılaştığından kimileri için aynı anlamlara gelse ya da yüksek oranda bağlantılı olarak görülse de birbirinden farklı “öz”, “kişilik” ya da “kimlik” tanımları ortaya çıkmaktadır.

“Öz” daha soyut ve geniş bir ölçekte kullanılan bir kavram iken “kimlik” kendini tanımlamanın daha belirli bir yöntemiyle bağlantılıdır (Deaux, 1992). McMartin (1995)’e göre ise kişilik ve öz eş anlamlıdır. Çalışmada yoğunlaşılan bağlamda kavram “kimlik” olacaktır. Relph (1976) kimliği bir bireyin, nesnenin ya da yerin diğerlerinden farklı olmasını sağlayan ayırt edici karakteri veya kişiliği olarak tanımlamaktadır. Rapoport (1977) için kimlik ötekilere göre bulunulan konumdur. Bu yönüyle Levi-Strauss (1969)’un “diğerlerine karşı ben” (ego versus autre) tanımına uygun bir açıklama getirmiştir. Bireyin “kim” olduğu, kimlerden olmadığı ya da kimlere karşı olduğu üzerinden tanımlanabilmektedir (Güvenç, 2016). Aynı şekilde Morley ve Robins (1997), kimlik için kopya olmayan, orijinal bir nitelik tanımını uygun görerek benzerlikler sayesinde değil, farklılıklar üzerinden tanımlanacağını savunmaktadırlar (Eren, 2014). Grauman (1983), bireyin birey oluşunun doğuştan gelmediğini, kişisel mizaç üzerine diğer insanlarla ilişkiler üzerinden şekillendiğini öne sürmektedir. Sürekli ve sıklıkla çatışmalı bir sosyalleşme sürecinde psikolojik olarak elde edilmeli (kimlik tanımlama, “identification”) ve muhafaza edilmelidir

(kimlik, “identity”). Dovey (2010), oluş ve varlık ile farklılık ve kimliğin iç içe şekilde bir arada bulunduğunu öne sürer; oluş varlığı, farklılık ise kimliği çift taraflı olarak etkileyerek oluşturur.

Lalli (1992), kimlik tanımlanmasının bir süreç ve kimliğin bir durum olduğunu söylemektedir. Süreç ise farklılıklar üzerinden sonuca yürümektedir. Cheshmehzangi (2015) de kimliği ötekinin kendisiyle olan ilişkisi ve tersi olarak bir süreç olarak tanımlama eğilimindedir. Aynı doğrultuda Bilgin (2007) için kimlik zaman içerisinde durum değiştirme ve oluşuma devam edebilme, bireysel ve sosyal olarak esnek olabilme niteliğini taşır. Hall (1998) kimliği varolma ve diğerlerinden ayrılma hali ile içinde bulunan fiziksel, sosyal, kültürel çevreden şekillenen bir olgu olarak ifade eder. Şekillenme sürecinde farklılıklar üzerinden yaşanan deneyim, konumunu belirleme, güven, özdeşleşme ve aidiyet isteğinin temini ana etkidir. Casey (2001) için kimlik zihin ve vücudun dış dünya ile etkilişimi sayesinde oluşmaktadır.

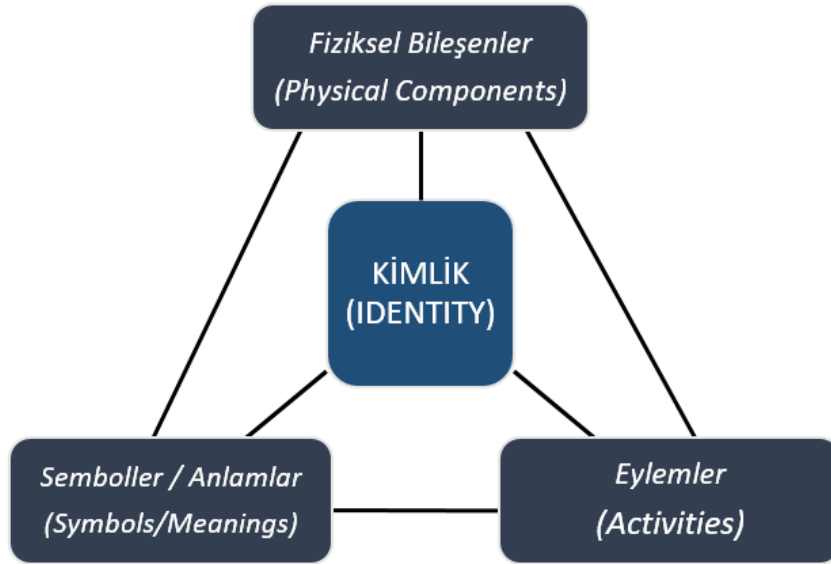
Çoğunlukla farklılıklar üzerinden ve diğerleriyle kıyas üzerinden tanımlansa da sosyal bir kimlik inşa süreci de öne sürülmektedir. Kimlik, bazılarıyla ortak olarak benimsenen değer ve ilişkiler üzerinden de tanımlanabilmektedir (Güvenç, 2016).

2.2 Kent Kimliği

Bireysel kimliğin oluşumundaki süreç ile kentin kimliğinin oluşumundaki süreç benzer olabilmektedir. Bu da benzer tanımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Her insanın kendine ait özellikleri, kimliği ve kişiliği olduğu gibi kentlerin de kendilerine ait kimlik ve kişilikleri vardır (Sağsöz ve Zorlu, 1996). Relph (1976) de birey ve yer için aynı tanımları uygun görmüş, yerin diğerlerinden ayırt edici karakteri veya kişiliği olarak olguyu açıklamıştır. Yine de bir yer için kimlikten bahsedilmesi izleyici ve/veya yorumcuya ve mekânı algılamasına bağlıdır (Bilsel, 2002). Bireyin aidiyetini etkileyen nitelikler ise etki, duyu, duygu, algı, deneyim, eylem ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Altman ve Low, 1992). Altman ve Low’un tanımları aidiyet için genel geçer bir çerçeve oluştursa da, 1970’lerden itibaren aidiyetin bireysel bir algılama biçimi olarak tanımlanıp, fiziksel çevreden ve mekândan bağımsız olarak tanımlanması eleştirilmiştir. Ancak deneyimler, duygular, hafıza, hayalgücü, mevcut durum ve niyet o kadar çeşitlidir ki birey bir mekânı birçok farklı yönden görebilir (Relph, 1976).

Norberg-Schulz (1980; 1993) yapılı çevreden doğan ve o çevreye bağlı bir ruh halinin, yerel karakterin ve yerel ayırt edici özelliklerin bulunması halinde bir “burası” kavramının oluştuğunu ve bireyin bu şartla “buradayım” dediğini söylemektedir. Bilgin (2013)’in tanımında çevre, farklı mekân tiplerinin oluşturduğu ilişkili ve sosyal bir dinamiğe sahip kök salınan yerdir ve orayla ilişkilendirilen anlamlarla oluşan bir “kimlik yeri”dir. Birey çevreyle etkileşim halinde ona müdahalede bulunarak, düzenleyerek, örgütleyerek, diğer yerlere kıyasla farklılaştırarak çevresi ile etkileşim kurmaktadır. Bu etkileşimin kıyas, aşinalık, bağlılık, geçmiş ve gelecek gibi alt boyutları mevcuttur (Lalli, 1992) ve bu etkileşim ile ulaşılan anlamların kullanıcının benliğine etkisini o yerin kimliği olarak tanımlamıştır.

Relph (1976) bir yerin kimliğini fiziksel bileşenler, eylemler ve semboller/anlamlar olarak üç temel bileşen ile tanımlamaktadır (Şekil 2.1).

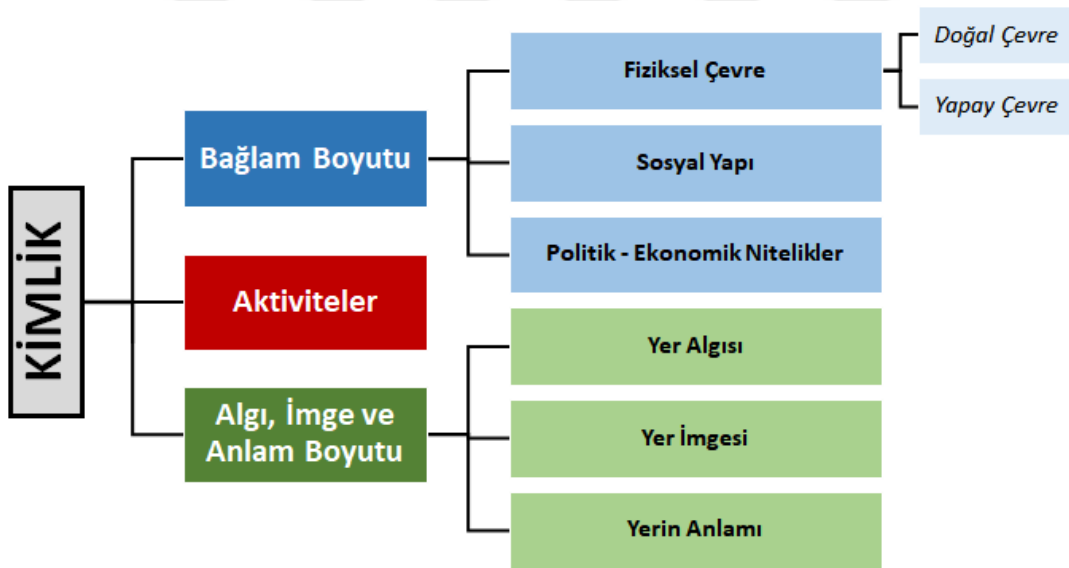
Şekil 2.1 : Kent kimliğini oluşturan temel bileşenler (Relph, 1976)

Davies ve Herbert (1993), Relph (1976)’in üç bileşeninden fiziksel bileşenleri bölgesel olarak ele almış ve o bölgedeki sosyal yapıyı içerdiğini belirtmiştir. Eylemler yerde gerçekleştirilen davranışlar ve yer ile etkileşim olarak açıklanmış ve çoğunlukla yerin dışına erişen, insanların sosyal ve ekonomik ortamlardaki karşılaşmaları olarak ele alınmıştır. Semboller ve anlamlar ise yerin hissettirdikleri ile tanımlanmakta olup, bölgenin kullanıcılarının yere dair hatırladığı isimler, işaretler ve zihinsel haritalardan oluşmaktadır. Beumer (2010)’e göre ise sembol ve anlamlar bilişsel (cognitive) bu

yönüne ek olarak, kullanıcıların mahalle ve topluluklarına dair yüklediği anlamlar, tutumlar ve değerler ile ilgili olarak duyuşsal (affective) yönü de katarak bölünebilir.

Cheshmehzangi (2015)'ye göre kentsel kimlik “yer kimliği (place identity)”, “yer olmak (placeness)”, “yerin karakteri (character of a place)”, “yerin imajı (image of a place)”, “yerin duyusu (sense of place)” ve “yerin ruhsallığı (spirituality of place)” olarak tanımlanabilir ve hepsi ayrıştırılabilir olma durumuna uygundur. Tüm bu tanımlar yerin diğerlerinden ayrıştırılmasına işaret eder (Cheshmehzangi, 2015).

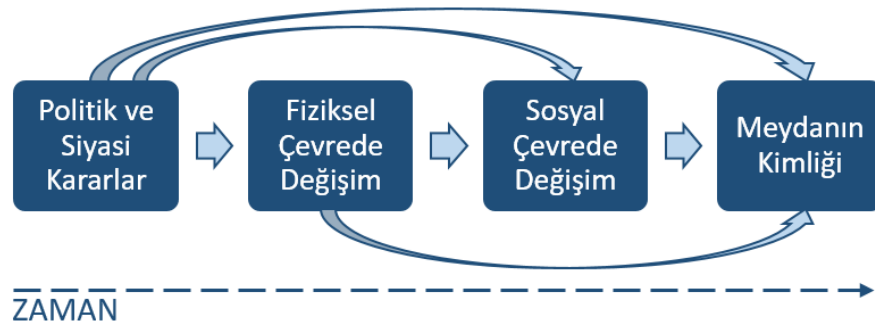
Kentsel kimlik ile ilgili yapılan bu tanımlar ele alındığında kimliği oluşturan bileşenlerin doğal ve yapay elemanlardan oluşan fiziksel çevre, sosyal yapı, ekonomik ve politik nitelikler ile bağlam boyutu; bu bağlam içinde yerde gerçekleştirilen aktiviteler ile aktiviteleri gerçekleştirenlerin zihinlerinde oluşan algı, imge ve anlam boyutu olduğunu ifade etmektedir (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 : Kent kimliğinin temel bileşenleri ve alt bileşenleri.

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde anlaşılmaktadır ki, zaman içinde politik ve siyasi kararlar fiziksel çevre, sosyal çevre ve kimlikte yaşanacak değişimi tetiklerken, fiziksel çevre sosyal çevreyi ve kimliği, sosyal çevredeki değişim ise kimliği değiştirecek nitelikte olabilir (Şekil 2.3).

Tez kapsamında yukarıda tanımlı yapan kimlik bileşenlerinin boyutları üzerinden bağlam boyutu ve aktiviteler ile algı, imge ve anlam boyutu üzerinde durulacak ve bu kavramlar üzerinden okuma gerçekleştirilecektir.

Şekil 2.3 : Kimlikteki değişim tetikleyicileri.

2.2.1 Bağlam boyutu

Kent kimliğinin oluşması uzun bir süreç gerektirmektedir. Kentin coğrafi pozisyonu, mimarisi, kullanıcılarının kültür ve eğitim seviyesi, sosyal yaşamı ve yaşam biçimi kenti şekillendirmektedir (Wiberg, 1993; Suher, 1995). Suher (1995)’e göre bir kent profiline ortaya çıkışı; o kentin doğal yapısı, sosyal ve ekonomik yapısı ve insan ürünü mekânların yapısı ile bütünleşmesi ile olur. Relph (1976) doğal ya da yapay çevresel ve fiziksel özelliklerin o yere has fiziksel ortam veya görünümü oluşturduğunu savunmaktadır. Bu nitelikler o yeri tanımlı, düzenli ve yönlendirilebilir kılar.

Fiziksel elemanlar tekil olarak var olmak dışında birbirleri ile ilişki kurarak güçlerini artırır ve kent kimliğinin daha belirgin olarak algılanmasını sağlar (Lynch, 2010). Fiziksel çevre ile birey devamlı bir etkileşim içinde bulunmaktadır. Dolayısıyla çevreye dair kimlik elemanlarını ele almak kentsel kimliğin anlaşılmasında elzemdir. Önem (2004)’e göre fiziksel çevreye dair kimlik elemanları doğal çevreden, insan eliyle yapılmış çevreden ve beşeri çevreden kaynaklanabilir (Ocakçı, 1994; 1995).

Doğal çevreden kaynaklı kimlik elemanları; kente ait doğal çevre verileri olan konumu, topografik vaziyeti, iklimi, su kaynakları, bitki örtüsü ve jeolojik morfolojisidir. Her bir ögenin farklılaşması ve özgünlüğü kentleri de ayrı ve özgün hale getirir, kimliğini şekillendirir. Bu veriler üzerine yapılacak kentsel kimlik temelli ve derinlikli her çalışma ile analiz kentin kimliğini olumlayacak ve koruyacaktır. Bu sayede kentsel algılama daha olumlu sağlanacaktır (Ocakçı, 1995).

İnsan eli ile yapılmış çevreden kaynaklı kimlik elemanları; yapma çevre elemanları, bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmiş aktivite alanları ve bu alanların karşılıklı etkileşiminden beslenen insan yapımı nesnelerden oluşmaktadır. Bu

nesnelerin kimliğe etkisi değerlendirilirken görüntü, anlam ve konum faktörü ele alınmalıdır. Nesnelerin biçimi, oranları, dokusu, inşası, yapısı, simgeselliği gibi özgün görsel etkisi görüntüyü oluşturmaktadır. Nesnelerin doğal-yapay çevre elemanları ve eylem alanları ile etkileşimine göre bulunduğu özgün yer ve konumun yarattığı etki konum etkenini ortaya çıkarır (Ocakçı,1994).

Birey ve toplum ise kent ile kurduğu doğrudan ilişki ile kentin kimliği açısından beşeri çevreden kaynaklanan kimlik elemanlarıdır. Bireyin kimlik kazanma süreci yaşadığı çevre ya da çevreler içinde olur ve bu çevrenin içinde şekillenir. Birey ile geçmiş arasındaki ilişki, yaşanan tüm anlar ve travmalar ile deneyimler, edinilen bilgiler, istek, arzu, beklentiler, ihtiyaçlar, geleceğe dair tahminler ve çabalar ile bunun sonuçları, içinde yaşanan sosyal çevrede süregelen örf, adet, ananeler ve hayata bakış ile inançlar bireyin kimliğini şekillendirir. Bireylerin kimliği ortak ve ayrışan noktaları ile toplumun kimliğini meydana getirir. Bunlara bağlı demografi ve kültürel yapıya ait alt elemanlar beşeri çevre kaynaklı kimlik elemanlarını oluşturur (Ocakçı, 1994).

Buna paralel olarak Suher ve Suher (1998) de kentsel kimliğin sadece fiziksel nitelikleri değil, toplumsal ve ekonomik hayata dair değerleri de içine aldığını belirtmektedir. Yere ait kimlik, içinden çıktığı toplumun sosyal, kültürel ve politik bir yansımasıdır. Fiziksel form dışında kentin kimliği; tasarımı, gelişimi, idaresi, kontrolü, kullanım süreçleri, politik çevre ve ekonomik sistem ile etkileşim halindedir (Akkar Ercan, 2017).

Tüm tanımlar değerlendirildiğinde anlaşılmaktadır ki bir kimlik bileşeni olarak bağlam boyutu doğal ve yapay fiziksel çevreden, bu çevre ile etkileşim içindeki toplum ve bireyin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi-politik temelinden meydana gelmektedir (Ant, 2018). Bu yönüyle bu temellerin şekillenmesi için geçen süreler de göz önünde bulundurularak kenti geçmişten geleceğe bir devamlılık içinde anlamak gerekir (Güvenç, 1991).

2.2.2 Aktiviteler

Ralph (1976)'e göre aktiviteler, fiziksel bileşenler ve semboller/anlamlar ile birlikte bir yerin kimliğini oluşturan üç bileşenden biridir. Kimliğin oluşum sürecinde kişilerin mekânda gerçekleştirdiği aktiviteler, o kişiler ile mekân arasında bir bağ kurulmasına

da yol açmaktadır. Mekânsal bağlılık (*place attachment*) olarak ifade edilen bu olguyu oluşturan etkenlerden biri Gieryn (2000)'e göre toplumsal aktiviteler, arkadaşlarla buluşma, alışveriş gibi sosyal ve kültürel olarak paylaşılan eylemlerdir. Dolayısıyla bu aktivitelerde yaşanacak bir değişim ya da gelişim mekânın kimliğinde de bir değişime yol açmaktadır.

Aktivitelerde yaşanacak bir değişim psikolojik ve soyut etkileri dışında fiziksel biçim ve durumu da şekillendirmektedir. Montgomery (1998), fiziksel biçim, aktivite ve anlamın ortaklaşa biçimde mekân duygusunu şekillendirdiğini söylemektedir. Dolayısıyla aktivitelerde yaşanacak bir değişim mekânı yeniden şekillendirirken mekân duygusunu da değiştirmektedir.

2.2.3 Algı, imge ve anlam boyutu

Kent kimliğinin oluşumunda kullanıcı faktörü dışlanamaz. Bireyin öznel deneyimlerinden doğan görsel, işitsel, duyuşsal uyarılardan diğer bireylerin deneyimleri ile ortaklıklar içerenler o yerin kimliğini şekillendirmeye başlar. Relph (1976) için yerler sadece belirlenmiş yaşantılar, hedefler, tutum ve niyetler sebebi ile ayırt edilebilir. Rapoport (1977)'a göre ise çevre öznedir ve her insan için amaçları doğrultusunda başka anlamlar içerebilir. Bu çevrenin algılanıp tanınması ve değerlendirilmesinin devamlılığı, o çevrenin hissi, nasıl algılandığının anlaşılması, çevresel niteliklerin bilinmesi ve devamında seçim yapıp, karar verme işlemidir (Rapoport, 1977). Gerçek çevreden elde edilen veriler, kültürel ve kişiye özgü imgeler ile yorumlanarak bireyin algıladığı çevreyi oluşturur (Şekil 2.4). Algı ise “çevremizi duyular yolu ile bilince aktarma, dış dünyanın duyular ile gelen imgesinin bilinçte gerçekleşen tasarımıdır” (Hançerlioğlu, 1989).

Şekil 2.4 : Çevrenin algılanma süreci (Rapoport, 1977).

Tüm bu süreçler sonunda anlaşılmaktadır ki bir mekân, yer ya da çevre algılanır, kendisine özgü imgeler üretilir ve kimliğin oluşum süreci sonunda birey ve kendi için anlam kazanır. Bu bağlamda alt başlıklarda bu kavramlara açıklık getirilecektir.

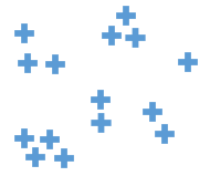
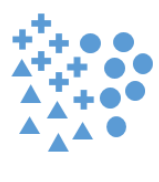
2.2.3.1 Yer algısı

İnsan davranışı ile ilgili çalışmalar psikolojinin esas çalışma alanlarından biri olsa da algılamanın sosyal ya da fiziksel bir çevrede meydana gelmesi çok daha fazla disiplini algı üzerine araştırma yapmaya itmektedir. Yer, mekân, kent gibi konu başlıklarında ise algı kavramı mekân algısı, mekânsal algı, yer algısı, çevresel algı şeklinde incelenmektedir.

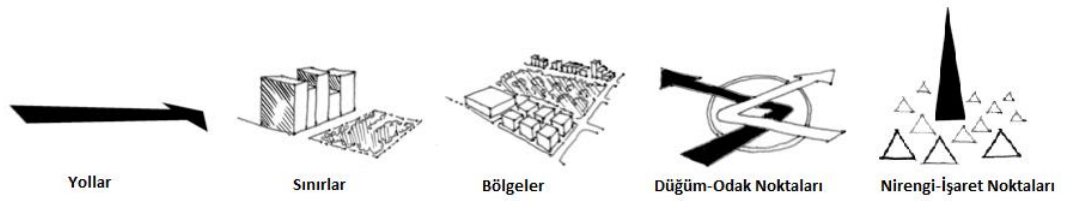
Hançerlioğlu (1989) algıyı çevremizi duyularımız ile bilince iletme, dış dünyanın duyular ile elde edilen imgesinin bilinçte gerçekleşen tasarımı olarak ifade etmektedir. İnceoğlu (2010) ise nesneye dayalı bir algıdan söz etmekte ve algıyı soyut ya da somut elemanlara ilişkin duyumsal bilgi algılama süreci şeklinde açıklamaktadır. Solak (2014)'a göre algılama çevreden gelen bilginin duyular vasıtası ile zihinde okunma işlemi şeklinde süregelen aktif bir süreçtir (Özen, 2006).

Algı hakkında yapılan çalışmaların temeli algının nasıl oluştuğunu uyarıcı ile nesne arasındaki etkileşim üzerinden açıklamaya çalışan gestalt psikolojisi ile başlamıştır (Ittelson ve Franck, 1976). Şeklin algılanmasını sağlayan süreç ve algılamanın etkenleri gestalt psikolojisinin araştırma konusu olmuş ve bu etkenler üzerinden kuramlar oluşturulmuştur. Etkenler tanımlı alanın tasarımında önemlidir, çünkü bu etkenler ilkeler şeklinde ifade edilmiş, insanların görsel elemanları nasıl kategorize ve organize ettiğine dair kurallara dönüşmüşlerdir. Bu kurallar yakınlık, benzerlik, kapalılık, simetri, şekil-zemin ilişkisi ve devamlılık olarak sıralanabilir (Şekil 2.5).

Mekânın algısı ile ilgili araştırmaları ile bilinen isimlerden bir diğeri Kevin Lynch'tir. Lynch (2010) ilk kez 1960 yılında yayınlanan ünlü çalışması "Kent İmgesi"nde mekânın algılanmasını kent ölçeğine taşıyarak kentsel algı üzerinde durmuştur. Bu algı sürecinde gereken bileşenler için kentsel imaj elemanları olarak yollar, sınırlar, bölgeler, düğüm-odak noktaları ve nirengi-işaret noktaları olarak beş başlıklı olarak tanımlamıştır (Lynch, 2010) (Şekil 2.6). Kullanıcının kentsel mekân imgesi bu elemanlarla oluşmaktadır.

		
Yakınlık	Benzerlik	Kapalılık
		
Simetri	Figür Fon İlişkisi	Devamlılık

Şekil 2.5 : Gestalt ilkeleri.

Şekil 2.6 : Kentin imaj elemanları (Lynch, 2010).

Norberg-Schulz (1980) ise yapılı çevrenin yalnız bir araç veya rastgele bir araya gelmelerle tanımlanamayacağını, bir düzeni olduğunu ve anlamların gerçeğe dönmesi olarak düşünülmesi gerektiğini söylemektedir. Mekânsal algıyı ortaya koyan organizasyon öğelerini ise yaklaşma elemanı olarak merkez/yer, süreklilik elemanı olarak yol ve yönler ya da sınır elemanı olarak alanlar veya ilgi alanları olarak ifade etmiştir (Norberg-Schulz, 1980).

Bir bütün olarak ele alındığında yerin algılanması süreci hem duyular ile duyumsal hem de zihinde gerçekleşecek yorum ve okuma safhası ile zihinsel bir süreçtir. Bunun dışında deneyim, anılar, kullanıcının kültürel, sosyal, ekonomik durumu, ışık, sıcaklık, coğrafi konumu da algıyı şekillendirmektedir. Bilinçli ve bilinçsiz işleme süreci ile kullanıcıların zihninde o mekânın bilişsel bir haritası oluşmaktadır.

2.2.3.2 Yer imgesi

Kentsel görünüm algılandığında kullanıcıların zihninde o yer için bir etkileşim yaratmaktadır. Bilsel ve diğ. (1999)'e göre kentin bireyde bıraktığı genel intiba kentsel imge olarak tanımlanabilir. Bu intibada kentin tasarımı, düzeni, görünüm ve yapıların

mimari nitelikleri önemlidir. Lynch (2010), kentsel imgeyi kentteki yaşantının bireylerde bıraktığı duygu ve düşünce izleri ve kent kimliğinin oluşması için en önemli adım olarak ifade etmektedir. Kentin imaj elemanları olarak belirlediğı yollar, sınırlar, bölgeler, düğüm-odak noktaları ve nirengi-işaret noktaları duyumsanarak bilinçte yorumlanmakta ve kent imgesi haline gelmektedir.

Çevrenin organizasyonu, düzeni ile tanımlanan ve çoğunlukla doğal sınırlar-yapılar ile ortaya çıkan bireysel konumlanma (orientation) ve/veya tanımlama çevresel imgenin yaratılmasında önem arz etmektedir. “Şey”ler dünyası ile anlamlandırılabilen bir ilişki kurabilen, kullanıcıların o mekâna, yere, çevreye ya da kente aidiyetinin temelini oluşturan bu konumlanma, kişinin var olması için ana etkidir (Norberg-Schulz, 1980; 1993).

Lynch (2010), bu konumlanma kaygısını ve kaybolmaktan korku halini “imgelenebilirlik” olarak ifade etmiştir. Bir mekân ne kadar tanımlanmış, imaj elemanlarını ne kadar kuvvetli şekilde bireye sunuyorsa o ölçüde imgelenebilmektedir. Norberg-Schulz (1980), imgelenebilirlik ile güvenlik arasında ilişki kurar. Kaybolmak ya da kaybolmamak imgeler ile doğrudan ilişkilidir. Konumlanabilmek için bu mekânsal kurgunun iyi yapılması ve bir sistem oluşturması gereklidir. Bu sistem zayıfladığında kimlik yapısı zedelenmektedir.

Ocakçı (2012) için imge elemanları kent deyince ilk akla gelen, o kenti temsil görevini üstlenen ve benzerlerinden ayıran niteliklerdir. İmgelemenin kuvvetlenmesi kentsel kimliği de tanımlı hale getirmekte, zayıfladığı noktada ise kentsel kimlik erozyona uğrayabilmektedir.

Kent kimliği ile kent imgesi kavramları birbirine karıştırılması kolay kavramlardır. Kent imgesi zihinde süren bir işlemdir ve kentin görülüp algılanması ile başlayan zihindeki bir işlemdir; kent kimliği ise sosyokültürel nitelikte bir mekânsal öyküdür (Topçu, 2011).

2.2.3.3 Yerin anlamı

Yerin anlamı, o yerin kimliği (place identity), yer duygusu (sense of place) ve o yere hissedilen bağlılık (place attachment) ile ilişkili ve konu hakkındaki bilimsel çalışmalarda çoğunlukla birlikte ele alınan kavramlardır. Tez kapsamında

değerlendirilecek tanım ise kentsel kimlik ve kentsel mekânın oluşmasındaki katkısıdır.

Rapoport (1982) anlamın bireysel nitelikte olduğunu, kişinin kendi deneyimi ve isteklerine göre farklılaşabileceğini ifade etmektedir. Relph (1976) göre ise fiziksel çevre ya da orada yapılan eylemlerden ziyade bireye dayanır ve tecrübeleri ile şekillenir. Ancak fiziksel elemanların etkisini de dışlamaz, sadece onlara ait olmadığını söyler.

Hague ve Jenkins (2005) de buna paralel olarak mekânsal kimlik için sadece fiziksel elemanların değil, bunlara ek olarak deneyimler, anlamlar ve anılar ile yaratılıp kişiye özgü bağlar ve tepkilerin gerektiğini söylemektedir. Bu tanıma göre kimliğin oluşmasında anlamlar da en az fiziksel çevre kadar önemlidir.

Norberg-Schulz (1980; 1993), “genius loci (yerin ruhu)” kavramını mekânsal anlamda tartışmaya açar. *Genius* bireylere ve yerlere can veren, kişilik ve özünü oluşturan ruhtur. Genius loci ise kullanıcının yer ile etkileşime girdiğinde hissettikleridir. Yerdeki tüm kimlik etkenlerinin bir bileşenidir ve ancak yerin kişiliğinin deşifre edilmesi ile anlaşılabilir (Norberg-Schulz, 1980). Bu yönüyle algı ve imgelerin zihinde işlenmesi ile bireyin kafasında şekillenen anlam olarak ifade edilebilen, ancak süreç, his ve gerçek deneyimlerin bir bütünü olduğu için mistik bir “bilme” ve “hissetme” halidir.

Yerin içindeki yapılar, semboller, imaj elemanları değişse dahi Norberg-Schulz (1980) yerin ruhunun değişmeyebileceğini; yeni yapılar, semboller, anlamlar, deneyimler ve hatıraları da bünyesine katarak devam edebileceğini, ruhun temelini oluşturan “öz”ün geçmiş ve gelecek mimari sayesinde korunabileceğini ifade etmektedir.

Harvey (1989), mekândaki uygulamaların sosyal bağlar ve sosyal etkileşim ile belirli anlamlar kazandıklarını belirtmektedir. Bireyler tarafından tanınan ve anılarda yer bulan bu mekânlar yıkıldığında ya da değiştiğinde, bireylerde yas ve yoksunluğa neden olmaktadır. Ocakçı (1994)’nın belirttiğine göre ise bireylerden doğan ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenmiş aktivite alanları ve bu alanların karşılıklı etkileşiminden beslenen insan yapımı nesnelerin işlevsel önemi ve kentin tarihinde edindiği anlamın özgün ve sembolik kıymetinin yarattığı etki ise anlam etkenini ortaya çıkarır (Ocakçı, 1994).

2.3 Kentsel Değişim

Kentler kullanıcılarının isteklerine cevap veren ve vermeye zorlanan dinamik yapılardır. Zaman içinde politik kararlar, kültürel değişimler, sosyal değişimler, demografik değişimler, yeni malzemelerin üretilmesi, eşik etkisi gibi sebeplerle sürekli bir değişim halinde bulunurlar.

Değişim TDK (2019) tarafından “bir zaman dilimi içerisindeki değişikliklerin bütünü, değişme” olarak tanımlanmaktadır. Değişim; sosyal, siyasi ve zihinsel akımlara toplulukların cevabı olarak ortaya çıkar. Fiziki yapı ve eylemlerle bağlantılıdır ve kaçınılmazdır, sürekli (Foster, 1995). Değişim doğal ya da yapay olarak ortaya çıkabilir. Doğal değişim, doğanın etkileri sonucunda kendiliğinden gerçekleşirken, yapay değişim insan eliyle planlı ya da plansız olarak teknolojiye gelişme, yeni buluşlar ya da şehirleşme sebebiyle meydana gelebilir (Aktan, 2003).

Mumford (1961) ve Thorns (2002), değişimin zamandan bağımsız olamayacağını ve değişimi anlamak için süreci irdelemek gerektiğini söylemişlerdir. Kentsel değişimi anlamak için ise kentin geçmişinin incelenmesi gereklidir ve değişimin başlangıcı, oluşması ve fonksiyonu tarihsel akış içinde incelenmelidir (Mumford, 1961). Thorns (2002) ise kentsel dokuyu geçmişten bugüne kentin bir parçası olan toplumların oluşturduğunu ifade eder; kentsel doku ise tarihsel süreç içinde kentin fiziksel yapısında, siyaset ve ekonomik durumunda ve sosyal ünitelerinde bu toplulukların bıraktığı izlerle oluşmuştur.

Schwirian (1983) değişime mahalleler (neighborhood) ve mahalle kavramı üzerinden bakmaktadır. Buna göre değişimin iki bileşeni vardır, fiziksel ve sosyal bileşenler. Fiziksel bileşenler yapılar, mekânlar gibi somut ürünlerde iken, sosyal bileşenler kimlik, semboller gibi sosyo-kültürel elemanları temsil etmektedir. Yeni yapılar, demografideki değişimler, iş olanakları, kullanıcılardaki değişime adaptasyon ya da reddetme bu değişimi biçimlendirir (Schwirian, 1983). Foster (1995)’a göre bu değişimi sürükleyen etkenler ekonomik, siyasi, teknolojiye dayalı, kültürel ya da nüfus temellidir. Bu etkenler Satterthwaite (2007) için ise doğal kaynaklar, coğrafi konum, arazi, nüfus yapısı, güncel ekonomik durum, geçmişte yapılan yatırımlar ve kent için alınan kararlar ile beraber ulaşım imkanları, iletişim imkanları ve tüm bu imkanların mekânsal dağılımıdır. Yönetimler de kurumlarının gücü, nitelikleri ve idare şekilleri ile değişimi etkileyen faktörler içindedir.

Madanipour (1996), kent mekânını sosyal yapılar ve insanın yarattığı çevrelerden oluşan bir katmanlar yığını olarak ifade etmiştir. Her kullanıcı nesli, mirasının sosyal ve mekâna dair bir kısmını muhafaza edip kullanıcısı olduğu mekâna, bu bağlamda kente, yansıtmakta; bir kısmını ise geride bırakarak yeniliği kabullenmektedir. Bu sayede ayrı toplumsal ve mekânsal biçimlerin, ayrı gündelik uygulamaların, ayrı kültürel alışkanların oluşturduğu bir kentsel doku ve bir araya gelerek yarattığı hareketli bir kent mekânından söz edilebilir (Madanipour, 1996). Buna paralel olarak Mumford (2007) ise dönemini yansıtan yapıların bir arada olmasının, kenti “şimdi”nin esaretinden ve tek bir geçmişî yansıtan tekdüzelikten kurtardığını ifade etmektedir.

Işık (1994) için kentsel dönüşüm, kentin bir bölümü ya da tamamının değişmesi, başka bir şekil almasıdır ve bu dönüşümü etkileyen faktörler de zamanla değişmektedir. Yırtıcı (2005) için günümüzde bu faktörlerin en önemlilerinden biri kapitalizmdir. Mimarlık, kapital ile birlikte ve ona uygun olmalıdır; kapitalizm diğer her şey gibi mimarlık kavramını ve pratiklerini de etkilemiş, kar etmek için kullanacağı bir araca dönüşmüştür.

Eraydın (1994) ve Cengizkan (2005) değişime dair “süreklilik” kavramı üzerinde durur. Değişimi tetikleyen etkenler de zaman içinde değişir ve devam eder ancak belli bir eğilimi de takip eder. Gelecekteki vaziyet de şu anki durum ve geçmişteki duruma bağlı olarak ortaya çıkar. Bu süreklilik sayesinde geçmiş ve şu an anlaşılabilir ve geleceğe dair tahminler ortaya konabilir (Eraydın, 1994).

Cengizkan (2005), değişim kavramını açıklamak için “süreklilik” ile “moda” kavramlarını kullanır. Gelenek, artık hayat imkanı bulamayan ve yenilenmesi gereken bir kavram; moda ise bir kopuş ve farklılaşma hali olarak algılanmaktadır. Genelgeçer bir işlevsellik arayışının ise kültür, arazi, konum gibi kentsel değişim elemanlarını dışlayarak monoton / sıradan bir mimari ve kente yol açtığını ifade etmektedir.

Buna karşın kentsel değişimde gelenek tam olarak dışlanmamakta, algılanan moda dışında süreklilik aranmakta ve tek bir işlev ile yetinilmemektedir. Örneğin Türkiye’deki konut tiplerinde moda olan biçimlerin etkisi görülse dahi her şeye rağmen plan kurgusunda bir devamlılık / süreklilik hali gözlenmekte ve bir konut geleneğinin geçmişten günümüze taşınarak halen uygulanmakta olduğunu göstermektedir (Cengizkan, 2005).

2.3.1 Kentsel değişim kuramı ve kentsel değişim modelleri

Kentsel değişim hakkında yapılacak bir araştırma için, süreci irdeleyen ve kentin değişimindeki dinamikleri açıklamaya çalışan kuramlardan da bahsedilmesi gereklidir. Thorns (2002), kentsel kuramların dünyadaki modernleşme ile ortaya çıktığını ifade etmektedir. Yirminci yüzyılın birinci yarısından itibaren, özellikle son 80 yıl içinde hızla artan kentleşme ve nüfus kayması ile beraber kentin barındırdığı mekânların nasıl ortaya çıkıp geliştiği ile ilgili açıklamalar yapılmaya çalışılmıştır. Bu açıklamalar çoğunlukla fiziksel-çevresel ve sosyal-toplumsal temel üzerinden üretilmişler, olguyu ekoloji ve sosyolojinin prensipleri ile açıklamaya çalışmışlardır.

1920 ve 1930'larda Amerika'da kentsel sosyoloji ve kentsel çevre araştırmalarında bulunan Chicago Okulu kentsel gelişme ve değişim üzerine kuramsal açıklamalarda bulunan ilk kurumlardan biridir. Okul, ekolojik tabanlı benzerlikler ile rekabet ve ekonomi üzerinden şekillenen bir kuram ortaya koymuştur. Kuram, kent alanlarının birbirleri ile etkileşimine dikkat çekmiş, kentteki mekânların biçimlerinin belirli değişkenlere bağlı olduğunu ifade etmiştir. Kentsel değişimi etkileyen bu değişkenlerden ekonomik, kültürel ve siyasi olanlar öne çıkarılmıştır. Ana etken ise ekonomidir ve bu yapıda yaşanacak bir değişim kentsel değişimi de doğrudan etkilemektedir (Thorns, 2002).

Schwirian (1983), kentsel değişim için istila-intikal (invasion-succession model) ve yaşam döngüsü (life-cycle model) modelini en önemli iki model olarak ifade etmektedir. İstila ve intikal Chicago Okulu tarafından ortaya konmuş bir kuram olup, bölgedeki demografik değişimlerin ve değişen arazi kullanımının, bölgede yoğun olarak gerçekleşen eylemleri de değiştirmesini ifade etmektedir (Schwirian, 1983).

Hoofer ve Vernon (1959) tarafından ortaya konan yaşam döngüsü modeli, Chicago Okulu tarafından ortaya konan istila-intikal modelini kabul ederek, bunun bir döngü şeklinde gerçekleştiğini savunmaktadır. Döngü gelişim, dönüşüm, gerileme, zayıflama ve yenileme olarak beş aşamada gerçekleşmektedir ve her aşamada demografik durum, fiziki durum ve sosyal durum da kent ile birlikte değişmektedir (Şekil 2.7).

Kent parçaları bu sürecin tümünü ya da bir kısmını içeren bir döngüde kalabilir. Bazı kent parçaları ise tek bir aşamada daimi şekilde kalabilir. Tarihi çevrelerde bu süreç terk edilme şeklinde olabilmektedir ve bir döngünün tamamlanıp diğerine geçildiğinin göstergelerinden biri olabilir (Schwirian, 1983).

Şekil 2.7 : Yaşam döngüsü modeli.

2.3.2 Kentsel değişimin boyutları

Kentsel mekân ya da yapıdaki değişim ilgili mekândaki fiziksel, sosyal, ekonomik, politik, demografik ya da kültürel yapıdaki değişim ile yakından ilgilidir. Tüm bu bileşenler birbirini etkileyen sürekli bir ilişki içindedir ve birbirlerinden ayırmak güçtür (Yılmaz, 2005).

Healey, Davoudi, O'toole, Tavşanoğlu ve Usher (1992) tüm bu farklı boyutlara rağmen kentsel mekândaki değişim üzerinde üç ana yapıdaki değişimi en etkili kabul etmiştir. Bunlar fiziksel değişim, ekonomideki değişim, sosyal yapıdaki değişim ve planlama politikalarının sonucundaki değişim olarak ifade edilmiştir.

2.3.2.1 Fiziksel değişim

Kent ve kenti oluşturan mekânlar sürekli bir değişim ve dönüşüm halindedir. Bu değişim hali kentin fiziksel değişimine yol açabileceği gibi, kentte yenileme, geliştirme, dönüşüm gibi çeşitli sebeplerle yaşanan fiziksel değişim de kentsel değişimi tetikleyebilir.

Fiziksel değişime Healey ve diğ. (1992)'nin savunduğu gibi kentin ekonomik ve iktisadi düzenindeki bir değişim sonucu yeni alanların yaratılması yol açabilir. Bu durum kentin ekonomik temelli yeni alt bölümlere ayrılmasına ve bölümlere göre şekillenmesine yol açabilir (Sassen, 1994). Benzer şekilde, sosyal yapıda yaşanan tarihsel, mekânsal ve kültürel bir değişim de kentin fiziksel yapısını değiştirebilmektedir (Punter, 1988). Siyasi amaçlar, ihtiyaç hali ya da zamanın ruhu

gereği planlama politikalarında yaşanan değişimler de fiziksel değişimin tetikleyecileri olarak ele alınmaktadır. Ancak bu planlar ve politikalar da zaman içinde değişmektedir (Neuman, 1988).

Fiziksel değişim insan eliyle oluşan ekonomik, sosyal ya da politikalardaki değişim ortaya çıkabileceği gibi doğal yollarda da ortaya çıkabilir. Depremler, seller, tsunamiler gibi doğal afetler ve iklim, coğrafi konum, jeolojik yapı gibi doğal etkenler de süreç içinde fiziksel bir değişim yaratmakta ve kentin fiziksel yapısındaki döşüşimi şekillendirmektedir.

2.3.2.2 Ekonomik değişim

Ekonomideki değişimler yeni ekonomik eylemlerin ve yeni işletmelerin gelişti ile birlikte yeni çalışma alanları ve şekillerinin oluşmasını da tetikleyerek fiziksel mekândaki değişim sürecini de başlatır (Healey ve diğ.,1992). Haughton ve Hunter (1994)'a göre kentlerdeki ekonomik değişim geleneksel üretim şekillerindeki değişim ile kapitalizmin yeniden yapılanması ve küreselleşme olmak üzere iki ana şekilde gerçekleşmektedir. Buna göre üretim şekillerinde yaşanan değişim ile birlikte kent merkezleri büyük üretim merkezleri olmaktan çıkarak tüketim merkezlerine dönüşmüştür. Yeni kapitalizm yapılanması ve küreselleşme sürecinde ise gelişmiş ülkelerde merkezi bulunan çoğunlukla batılı şirketlerin üretim yerlerini geliştirmekte olan ve ucuz işgücü sağlayan ülkelere kaydırılmasıyla bu kentler arasında yaşanan yarışta yarışan kentlerin sermayeyi kendisine çekmek için yaşadığı değişim ifade edilmektedir (Haughton ve Hunter, 1994).

Sassen (1994) ekonomik temelli ayrışmanın fiziksel ayrışmayı da beraberinde getirdiğini savunmaktadır. Gelir durumu ve meslekler arasındaki değişim bir karşıtlık yaratmaktadır. Bu karşıtlığı ise sosyal anlamda ayrışma, yerleşimden kopma ve etnik ayrışma izlemektedir.

Kentlerde gözlemlenen değişikliğin en açıkça görüldüğü yerler ise kent merkezleridir. Erkut (1995)'a göre kent merkezlerinin kolay erişilebilmesi, yığılma ve dışsal ekonomi oluşması gibi faydaları sebebiyle burada toplanmış olan ekonomik fonksiyonlar yaşanan değişimler ile birlikte merkeze bağlılığını yitirmekte, yüz yüze ilişkiler gerektiren kentsel eylemler dışındaki iş kolları merkezde kalarak diğerleri yer değiştirmektedir. Böylece kent merkezleri de konumunu değiştirmekte; hizmet, konut ya da sanayi işlevi merkezlerden uzaklaşmaktadır. Kent dışına yerleşme eğilimi

nedeniyle de bu tür alanları oluşturan yapı birimlerinin değerleri zamanla azalmaktadır (Erkut, 1995). Tankut (1976) ise bu yapıların yeni de olsa gerek konfor gerekse imar hakları nedeniyle kısa dönemde kar sağlasa dahi 20 sene sonra eğer arsa ve spekülâtif gelişmelerden soyutlanırsa değerlerinin artmadığını hatta azaldığını ifade etmiştir.

2.3.2.3 Sosyal değişim

Dear (1986), Punter (1988) ve Cooke (1990)'a göre sosyal değişim sürecinde yaşam şekillerinde yaşanan değişim, küreselleşme ardından gelen türdeşleşme ve gelir dağılımındaki aşırı farklılıklar ön plana çıkmaktadır. Gugler ve Flanagan (1979) ise sosyal değişimin tarihsel, mekânsal ve kültürel değişim olmak üzere üç yönüyle değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Tarihsel değişim bütün toplumsal değişim süreci ile birlikte ele alınması gereken bir olgudur. Mekânsal değişimi incelemek için ise kentsel dokudaki değişim süreci ele alınmalıdır. Kültürel değişim için ise kültürel anlamda yaşanan değişimin kentsel alandaki yansımalarının irdelenmesi gerekmektedir. Gerçekte ise kültürel ve mekânsal değişim için gereken ortamın kurucusu tarihi süreçte yaşanan değişimlerdir (Gugler ve Flanagan, 1979).

Keleş (2002), kentsel yapının değişimini sağlayan insanların insanlar ve olaylar arasındaki etkileşim ile kültürel eylem ve ürünlerin çeşitliliğinin sonucunda ortaya çıkan değişimler olduğunu ifade etmiştir.

2.3.2.4 Planlama politikalarının sonucundaki değişim

Kentlerin değişiminde izlenen politikalar her dönemde belirleyici olmuştur. Kent ve politika arasındaki ilişkide kentler zaman zaman amaç olmak yerine siyasi ve politik isteklerin karşılanacağı bir araç olarak görülmektedir. Kentsel mekânda birlikte yaşanan bu ikili ilişki sonucu kent olumlu ya da olumsuz şekilde fiziksel yapısında önemli değişim yaşamaktadır (Richards ve Biddick, 1994).

Coates (1988), kentsel değişimdeki politik boyutu ifade ederken üç önemli yapıdan söz edilmesi gerektiğini ifade eder: merkezi ve yerel yönetimler, yatırımcılar ve bürokratik yapıdır. Son dönemlerde ise sivil toplum örgütleri bu yapılara eklenmiştir.

Neuman (1998)'a göre plan, kentsel değişimde etkili bir araç ve yönlendirici olarak kabul edilebilir. Ancak planlar da bir değişim içinde bulunmaktadır. Zaman içinde geleneksel işlevini de sürdürmekle birlikte planlar da yeni işlevlere sahip olmuş ve çıkar gruplarını harekete geçiren bir nitelik kazanmıştır.

Planların hazırlanmasında öncelik verilmek istenen işlevler de kentin değişimini etkileyen bir etken olmaktadır. Tarıma, turizme önem veren planlar gibi sanayileşmeyi öne alan kalkınma planları ve yapılacak toprak reformları da değişimi etkilemektedir (Healey ve diğ., 1992). Bu nedenle ülkenin benimsediği politikalar doğrultusunda hazırlanan planlar da kentsel değişimi yönlendirmektedir.

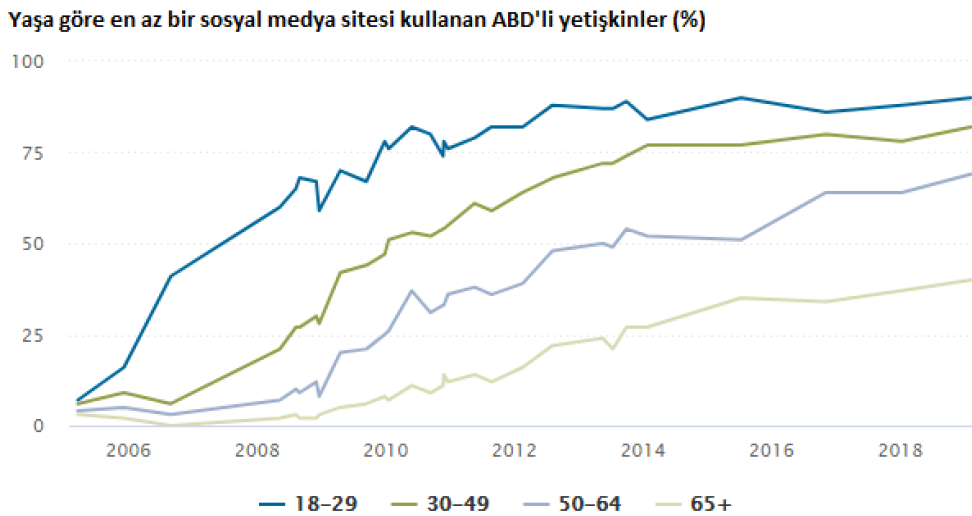
Kentsel değişimi yukarıda belirtilen olgularla tanımlama arayışı dışında değişimin dinamiği ve sistematığı üzerinde de ayrıca durulmuş ve bu olguyu açıklamaya çalışan kuramlar ve modeller de geliştirilmiştir. Bu kapsamda kuramsal altyapı ile istila-intikal (invasion-succession) ve yaşam döngüsü (life-cycle) modellerinden bahsedilecektir.

3. SOSYAL MEDYA KAVRAMI

İnternet ve küresel internet ağı askeri kullanım dışında kamusal kullanıma açıldığı andan itibaren sosyal etkileşimi artırsa da yeni binyılın ilk yıllarından itibaren “web 2.0” olarak anıldığı şekilde genele yayılmış ve kullanıcı odaklı hale gelmiş, bu dönüşüm ile birlikte küresel ağın sosyal bileşenlerinde de bir evrime yol açmıştır. Artan teknolojik imkanlar ve düşen maliyetler ile birlikte sanal dünya internet kullanıcılarının ürettiği bilgi ve içeriklerin kullanıcı merkezli sanal bir alanda erişilebilir olmasını mümkün kılmıştır. Bu sayede müşterek verilerle oluşturulan içerik merkezleri ortaya çıkarak sosyal ağ kavramını şekillendirmeye başlamıştır (Obar ve Wildman, 2015).

PEW Research Center tarafından Amerika çapında yapılan araştırmaya göre 2018 yılı itibariyle sosyal medya kullanma oranı 18-29 yaş aralığındaki bireylerde %88’e, 30-49 yaş aralığındaki bireylerde %78’e, 50-64 yaş aralığındaki bireylerde %64’e, 65 yaş üzerindeki bireylerde ise %37’e ulaşmıştır (Pew Research Center, 2018). Avrupa çapında ise 2000-2019 arası 19 yıllık dönemde internet kullanımı büyüme oranı %584 olmuştur. Türkiye’de ise 2017 verilerine göre nüfusun %68.4’ü (56.000.000 kişi) internet kullanmaktadır (Şekil 3.1)(Miniwatts Marketing Group, 2016).

Şekil 3.1 : 2006-2018 arası internet kullanım artış grafiği (Pew Research Center, 2018).

Bu bölümde araştırma kapsamında temel alınan sosyal ağlar ile ilgili kavramlar teorik temelleriyle birlikte ele alınacaktır.

3.1 Sosyal Medya Gelişimi

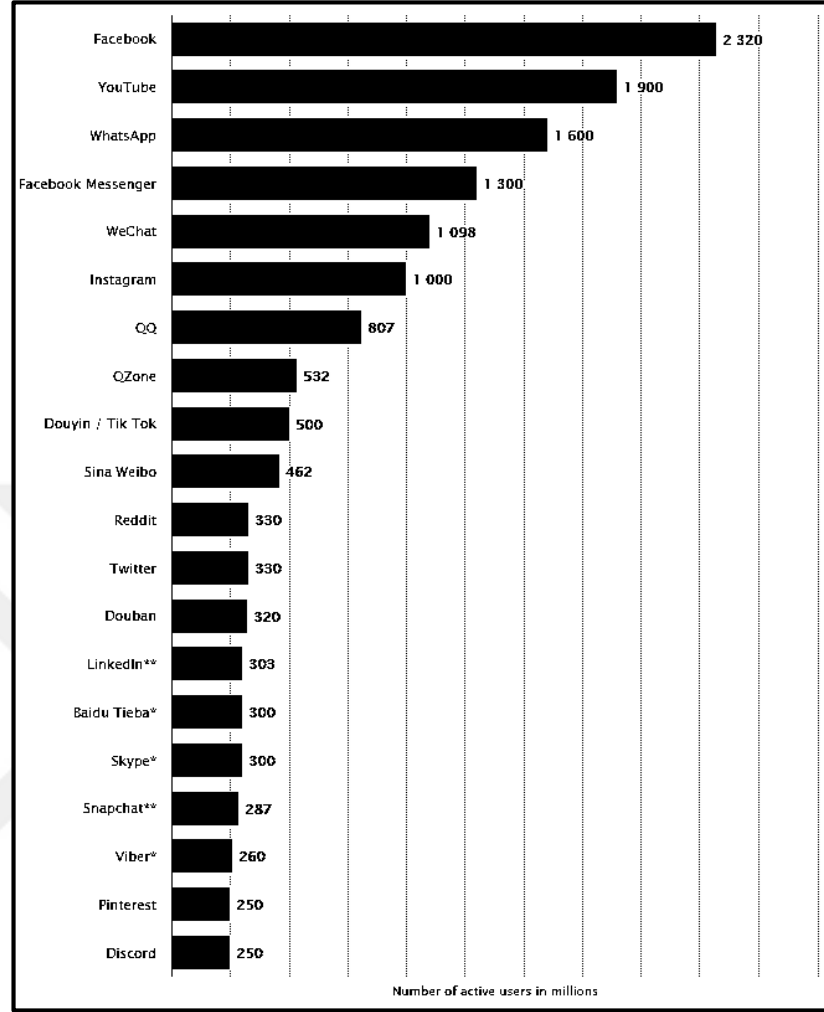
Obar, Zube ve Lampe (2012), bağımsız (*stand-alone*) ve yerleşik (*built-in*) sosyal medya ürünleri ve servislerinin çokluğu sebebiyle teknolojinin ortak bir tanımının yapılmasını zorlaştırdığını söylemektedir. Hatta, terminolojinin kendisi dahi belirsizdir ve bazı kaynaklarda “Sosyal Medya”, bazı kaynaklarda “Sosyal Ağ” olarak geçebilmektedir. San (2018), sosyal medyayı yakınsama kültürü ile açıklamaktadır. Bireyler, yakınsama teknolojisi ile zaman ve uzam içerisinde ortadan kalkmış sınırlar ile hızlı bir iletişim ağına sahip olmuştur ve bundan önce hayal edilemeyecek mucizeleri yaşamaktadır. Kullanıcı güdümlü içerik ve sosyal medya ile birlikte geleneksel medya yöntemleri de bir evrim geçirmiştir. Bu durum ise geleneksel medya ile Web 2.0’ın görünen yüzü olan sosyal medyayı birbiri ile iç içe geçen yeni bir forma dönüştürmüştür (San, 2018).

Daha önceleri Hi5.com, Yonja.com, Myspace.com gibi kişisel profiller oluşturulan ve diğer kullanıcılar ile bağlantı kurulup etkileşimde bulunulabilen sosyal medya girişimleri olsa da, sosyal medya servislerinin küresel bir olgu haline gelmesi 2004 yılında Facebook’un kullanıcılara sunulması ile olmuştur (Obar ve Wildman, 2015). Teknolojik gelişmeler ile birlikte paralel olarak popülerleşip kullanıcı sayısını yükselten Facebook, 2019 yılı Nisan ayı itibari ile Statista.com internet sitesi verilerine göre dünya çapında 2 milyar 320 milyon aylık aktif kullanıcıya ulaşmıştır. 2005 yılında açılan Youtube için bu sayı 1 milyar 900 milyon aylık aktif kullanıcı iken, 2006 yılında kullanıma açılan Twitter için 330 milyon aylık aktif kullanıcıdır (Şekil 3.2).

Kullanıcı sayılarının hızla artması ile birlikte sosyal medya organları üzerinden elde edilebilen verilerin bilimsel araştırmalarda kullanılması fikri de doğmuş ve sosyal medya ortamının, yapılacak araştırmalar için verilerin toplanabileceği bir alan olarak kullanılıp kullanılamayacağı değerlendirilmeye başlanmıştır.

Martí (2018)’ye göre sosyal medya, kentsel araştırmalar yapmak için araştırmacılar tarafından değerli bir kaynak olarak görülmektedir (Anselin ve Williams, 2015; Arribas-Bel, Kourtit, Nijkamp ve Steenbruggen, 2015; Roick ve Heuser, 2013; Shelton, Poorthuis ve Zook, 2015). Huang ve Wong (2015), sosyal medyanın kentsel

yaşamın sosyal, ekonomik ve politik çeşitli etkilerine dair kullanıcıların ilgileri ve eylemleri ile yansıttığı farklı bir bakış açısı sunduğunu öne sürmektedir (Martí, 2018).

Şekil 3.2 : Popüler sosyal medya uygulamalarının aylık aktif kullanıcı sayıları
(Statista.com, Nisan 2019)

3.2 Sosyal Medyaya Dair Kavramlar

Öncelikle internet, sonrasında bir internet teknolojisi olan sosyal medya ya da sosyal ağların insanların hayatına girmesi ile birlikte yeni terim ve kavramlar tartışılmaya başlanmıştır. Kümelenmiş çok sayıda verinin bir arada halihazırda bulunduğu sosyal medya ortamı, araştırmacılara yeni araştırma yolları sunmakta ve yeni kavramları ortaya koymaktadır. Bu bölümde bu terim ve kavramların, bu tez konusunun da dayanak noktaları olan başlıcalarından bahsedilecektir.

3.2.1 Büyük Veri

20. yüzyılın sonu ve 21. yüzyılın başlangıcındaki süreçte internet ve sosyal ağların büyük bir hızla internet kullanıcıları tarafından benimsenmesi ve kullanımının artması ile birlikte tüm kullanıcıların eylemleri ve bıraktığı izler geleneksel veriler ile farklılaşan ve hareketli, sürekli artan büyük veri kümeleri oluşturmuştur. Dünyada büyük veri anlamına gelen “*Big Data*” başlığı altında incelenen bu olgu için farklı tanımlar yapılmaktadır. Teknoloji firması Intel (2012) büyük veriyi karmaşık, yapılandırılmamış ya da büyük miktarda veri olarak tanımlamaktadır. Beyer ve Laney (2012), daha sistematik bir tanım ile büyük veriyi gelişmiş bir görüş ve karar mekanizması için düşük maliyetli ve yenilikçi bilgi işlem biçimleri isteyen yüksek hacimli, hızlı ve çeşitli bilgi varlıkları olarak ifade etmiştir. Dijcks (2012) ise *big data* için dört karakteristik belirlemiştir: hacim, hız, çeşitlilik ve değer. Chen ve diğerleri (2012) için ise uygulamalardaki gelişmiş ve benzersiz veri saklama, yönetim, analiz ile görselleştirme teknolojileri gerektiren çok büyük ve karışık veri setleri ve analitik tekniklerdir. Manyika ve diğerleri (2011)’nin tanımı ise tipik veritabanı yazılımlarının yakalayabileceği, saklayabileceği, yönetebileceği ve analiz edebileceği boyutun ötesinde veri setleridir.

Tüm tanımlar incelendiğinde büyük veri içerdiği bilginin hacmi, hızı, çeşitliliği ile karakterize olan; elde edilen veriyi kullanmak için özel teknoloji ve analitik yöntemler gerektiren; şirketler ve toplumu etkileyen görüşlere dönüşen ve ardından ekonomik değer yaratan bir kavramdır.

3.2.2 Kitle Kaynak Kavramı

Kitle kaynak - crowdsource ya da *kitle kaynaklı çalışma – crowdsourcing* kavramı görece yeni bir kavramdır. Kavramı ortaya atan Howe (2006), kitle kaynaklı çalışmayı bir şirket ya da kuruluşun önceden çalışanlar tarafından gerçekleştirilen bir işlevi olarak açık bir çağrı şeklinde tanımlanmamış (ve çoğunlukla geniş) bir dış kaynaklı insan ağına devretmesi olarak tanımlamaktadır. Howe’a göre kitle kaynaklı çalışma iş ortaklaşa gerçekleşiyorsa eş-üretim (*peer-production*) şeklinde gerçekleşmekle birlikte uzman ya da acemi tekil bireyler tarafından da ortaya konabilmektedir. En önemli gereklilik ise tüm kullanıcıların katılımına imkân tanıyan açık çağrı ve geniş potansiyel işçi ağıdır (Howe, 2008). Howe, genel perspektiften ele alıp çok geniş bir

tanım yapmış olsa da bu durum aynı zamanda kelimenin ve kavramın belirli bir tanım ve kategori içine alınmasını zorlaştırmakta ve ortak bir tanımın oluşturulmasını zorlaştırmaktadır.

Brabham (2008)'a göre kitle kaynaklı çalışma; konu ile ilgili ve motive kalabalıkların geleneksel iş biçimlerinin bile elde edebileceği üstün ve kaliteli çözümler sunabilmesini sağlayan bir stratejik modeldir. Buecheler ve diğ. (2010)'e göre müşterek zekânın özel bir halidir. Grier (2011) ise doğrudan internet ile ilişkilendirerek, çok sayıda dağınık işçi istihdam ederek interneti kullanmanın bir yolu olarak tanımlamaktadır. Oliveira ve diğ. (2010)'ne göre ise de çok çeşitli becerilere ve deneyime daha kolay erişebilmek amacıyla, çoğu zaman işbirliği içinde, bilgisayarlı setlerin yaratılmasının kalabalıklara devredilmesidir. Whitla (2009) ise kavrama bir iş modeli olarak yaklaşarak işin bir firma tarafından açık çağrı şeklinde bir çevrimiçi topluluk ya da kalabalığa devredilmesi işlemi olarak bakmaktadır.

Sosyal medya uygulamaları çok sayıda kullanıcının gönüllü olarak paylaşımında bulunduğu, fikirlerini ifade ettiği ortamlar olarak en önemli kitle kaynaklı çalışma araçlarından biridir.

3.2.3 Konum Tabanlı Sosyal Ağlar (KTSA)

Akıllı telefonlar ve taşınabilir mobil iletişim aygıtlarındaki artış ile beraber mobil cihaz ve taşınabilir internet teknolojilerindeki gelişmeler, bu teknolojileri kullanan birçok uygulamanın da piyasaya sürülmesine yol açmıştır. Hava durumu, haberler, haritalar, oyunlar gibi uygulamaların yanında sosyal ağ servisleri (SAS) – *social networking services (SNSs)*- olarak adlandırılan taşınabilme odaklı uygulamalarda bireyler tarafından sıkça kullanılmaya başlanmış ve günlük rutinin bir parçası olmuştur. Sosyal aktivitelerinde çeşitli konum bilgilerini kullanan akıllı telefon kullanıcılarındaki artış da konum paylaşımının rolünü artırmaktadır. Bu durum, konum paylaşımını temel alan Foursquare, Yelp, Google Places, Zomato gibi KTSA'ların sayısında da artışa yol açmıştır.

Vicente ve diğerleri (2011)'ne göre KTSA servisleri konumun kullanıcılarla ve içerikle ilişkilendirilmesine yardımcı olan "içerik-bilinçli hizmetler" olarak tanımlanabilir. Zheng (2011), KTSA servislerinin kullanıcıların bilgilerini paylaşarak yeni sosyal bağlantılar kurmasını sağlayan konumlar eklemesine izin verdiğini ifade

etmiştir. Gordon ve e Silva (2011) ise bu servisler ile kullanıcıların ziyaret ettiği gerçek konumlarını ve mekânlarını diğer kişilerle paylaştığı araçlar olarak açıklamıştır. Sosyal etkileşim açısından bakılırsa KTSA servisleri kullanıcıların bulunduğu ve paylaşmak istediği mekânları takipçileri olan kullanıcılarla zamansal ve uzamsal sınırlar olmadan uzaktan paylaşabilmesi ve böylece KTSA kullanıcıları arasında mobil cihazları üzerinden karşılıklı rıza ile gelişen artan bir arkadaşlık ve etkileşim sağlamaktadır (Fusco ve diğerleri, 2010).

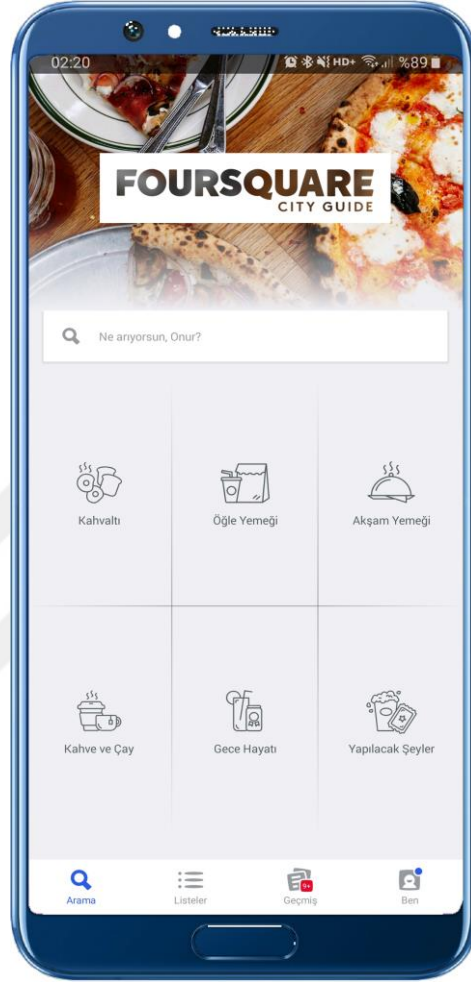
Bu paylaşımın avantaj ve dezavantajları konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Ellison ve diğerleri (2007)'nin savunduğu gibi bilgi paylaşımının diğer kişilerin eylem ve yaptıkları ile ilgili farkındalık yaratarak zayıf bağları kuvvetlendirmesini savunanlar olduğu gibi; bu paylaşımın potansiyel risklerine dikkat çekip bilgi güvenliği sıkıntısı yaratacağını savunanlar da bulunmaktadır (Vicente ve diğerleri, 2011). Sözelimi bir kişinin profili kamuya açık ise kişinin sık ziyaret ettiği dini mekân, restoran ve günlük rutinleri gibi bilgiler kolayca elde edilebilmektedir (Tang ve diğerleri, 2010). Konum paylaşmanın bu ikircikli durumuna karşın Zheng (2011) KTSA'ların bireylerin fiziksel dünyadaki gerçek konumlarındaki ortaklık üzerinden tanımlanan yeni bir sosyal yapıdan şekillendiğini savunmaktadır. Araştırma kapsamında, KTSA'lardan Foursquare uygulamasının kullanıcı verileri araştırılacaktır.

3.2.3.1 Foursquare Uygulaması

Foursquare uygulaması, Dennis Crowley tarafından kurularak 2009 yılında yayın hayatına başlamıştır (Frizell, 2015). Kuruluşundan bu yana içerik konseptinde çeşitli değişimler meydana gelmiştir. İlk yayınlandığı tarihte kullanıcıların yer bildirimine yönelik bir sosyal paylaşım ağı olan uygulama, zaman içinde bilgilendirme ve tavsiye ağırlıklı bir hale dönüşmüş ve yer bildirimi işlevini 2014 yılında Swarm adlı bir uygulamaya devrederek kullanıcıların katılımı ile şekillenen bir şehir rehberi olmaya yönelik adımlar atmıştır (Foursquare (company), 2019). Bu doğrultuda foursquare uygulamasının günümüzde halen kullanılan sloganı da “dünyada herhangi bir şehirde yemek, içmek, alışveriş yapmak veya ziyaret etmek için en iyi mekânları bul. Yerel uzmanlardan 75 milyonun üzerinde tavsiyeye ulaş.” olarak belirlenmiştir.

Foursquare uygulamasında kullanıcılar uygulamayı kullanabilmek için profil oluşturmalı ya da bir diğer sosyal medya uygulaması olan Facebook'tan alınan erişim

izni ile giriş yapmalıdır. Konum izni verilmesinin ardından uygulama kullanıcının yakın çevresindeki işletme ve mekânlara yönelik arama yapabilmesine imkan tanımakta ve seçilen kategorilere yönelik yakın çevreden mekân ve işletme önerileri sunmaktadır (Şekil 3.3).

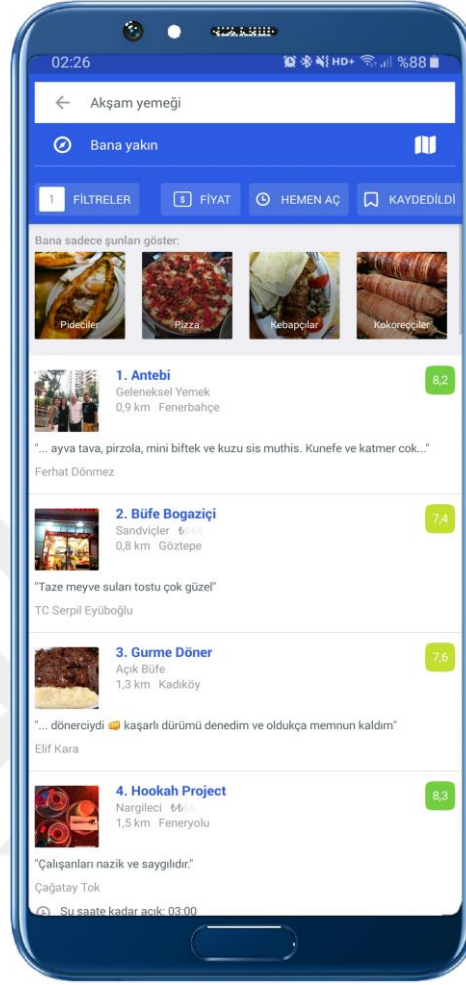

Şekil 3.3 : Foursquare uygulaması ana sayfası (2019).

Bunun dışında kullanıcı kendisi de ismini bildiği bir mekâna yönelik arama yapabilmekte, işletme ya da mekânın konum ve iletişim bilgilerine, ücretli bir hizmet içeriyorsa ortalama fiyat durumuna, kullanıcı yorumlarına, tavsiyelerine, kullanıcılar tarafından mekâna verilen puanların ortalamasına ulaşabilmektedir (Şekil 3.4).

2009 yılında kullanıcılara sunulmasının ardından Foursquare uygulaması, ortaya çıktığı ilk andan itibaren en popüler konum tabanlı sosyal ağ (KTSA) uygulamalarından biri olmuş, hatta bu alandaki öncülerden biri sayılmıştır (Martí ve diğ., 2017). 2018 yılı itibariyle Foursquare üzerinde toplamda 12 milyar check-in

yapılmıştır. Uygulamanın aylık aktif kullanıcı sayısı yaklaşık 50 milyondur. Türkiye, 2018 yılı itibari ile uygulamada en çok check-in yapılan ülkedir (Url-1).

Şekil 3.4 : Foursquare uygulaması işletme tavsiye sayfası (2019).

Kullanıcı sayısı ve sunduğu potansiyel ile beraber Foursquare kentsel araştırmalar için araştırmacılar tarafından sıkça tercih edilen bir kaynak olmuştur. Bu bağlamda Agryzkov ve diğ. (2016) Foursquare verilerini İspanya'nın Murcia kentindeki kentsel aktiviteleri araştırmak için kullanmışlardır. Spyrtos ve diğ. (2016) ise Foursquare'daki tanımlı yerleri, referans olarak kullandıkları yapı haritası ile karşılaştırarak düşük maliyetli, güncel verilerden beslenen bir yapı kullanım durumu araştırma yöntemini araştırmacılara ve kentin idarecilerine önermişlerdir.

Agryzkov ve diğ (2016) ise Twitter ile beraber Foursquare uygulamasından elde ettikleri kitle kaynak verilerini araştırmalarında kullanarak İspanya'nın Murcia kentindeki başarılı kamusal mekânları belirlemek üzere çeşitli analizler gerçekleştirmiş ve bulgularını paylaşmışlardır.

4. ALAN ÇALIŞMASI: TAKSİM MEYDANI

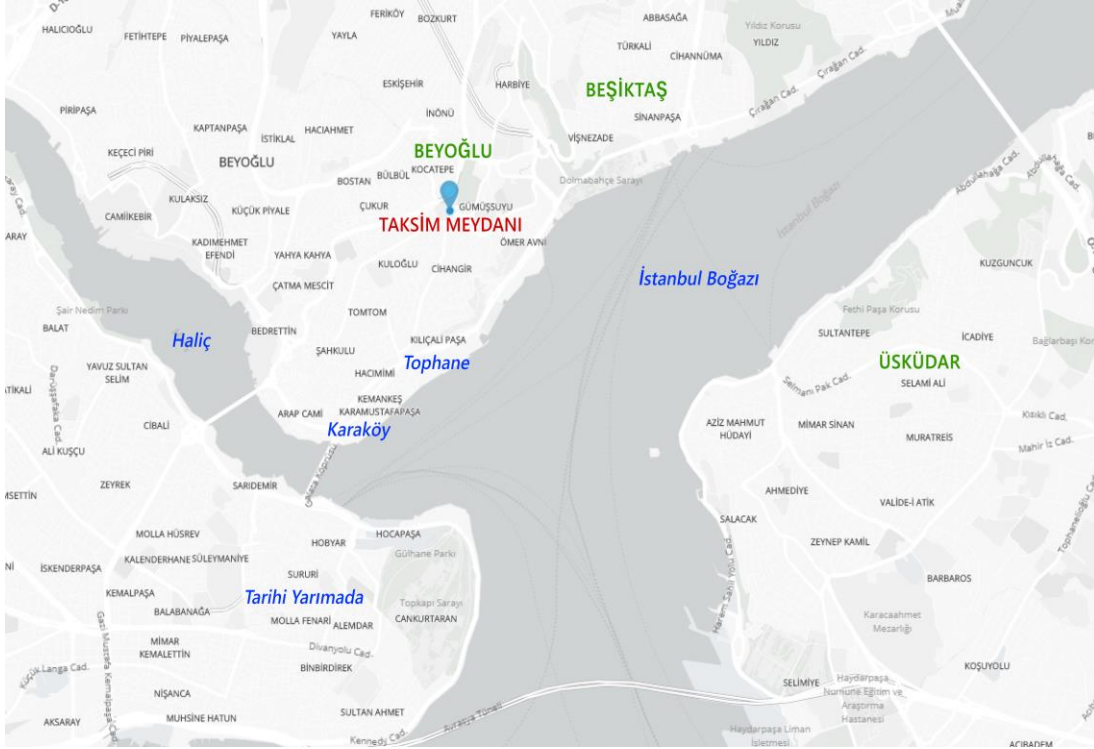
Tarihi geçmişi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu tarihten itibaren İstanbul ve Türkiye için giderek artan önemi ile kentin en önemli odak noktalarından biri olan Taksim Meydanı; bu yönüyle kentteki sosyal, siyasi, kültürel ve demografik değişimlerin izlenebildiği, ayrıca meydana gerçekleşen toplumsal gösteri ve olaylarla da idari yönetimler ile vatandaşlar arasında iletişimin süregeldiği bir alan olmuştur. 2012 yılında çalışmaların başladığı Taksim Yayalaştırma Projesi ile yeniden düzenlenen meydana yönelik tepkiler ise ülkenin gündeminde uzun süre yer almıştır. Bu yönüyle proje öncesi, proje süresi ve proje sonrasında kullanıcıların bu değişime tepkilerinin izlenerek meydanın yeni halinin kullanıcılardaki yansımasının saptanması önem arz etmektedir.

4.1 Taksim Meydanı'nın Konumu ve Önemi

Türkiye'de İstanbul ilinin Beyoğlu ilçesi sınırları içinde kalan Taksim Meydanı yalnızca ilin değil aynı zamanda ülkenin de en bilindik ve popüler meydanlarından biridir. Meydan, tarihi yarımada'yı çevreleyen Haliç ve İstanbul boğazı kıyılarının sırtında, Beşiktaş merkez, Karaköy, Tophane ve Galata'ya yürüme mesafesinde komşu olarak konumlanmaktadır (Şekil 4.1). Araştırma konusu meydan, kuzeyinde Gezi Parkı, güneyinde Sıraselviler Caddesi ve Tak-1 Zafer Caddesi, batısında Taksim semtine ismini veren su Taksim maksemi ile doğusunda Mete Caddesi ile AKM arasında kalmaktadır. Meydan son çalışmalar ile birlikte yaklaşık olarak 25000 metrekaarelik bir alana yayılmış vaziyettedir (Şekil 4.2).

Meydan, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile beraber yeni cumhuriyetin batılı, modern yüzünü ve özelliklerini yansıtacak, daha önce Beyazıt ve Sultanahmet Meydanları'nın üstlendiği kamusal işlevi üstlenecek bir toplanma mekânı yaratmak gayesiyle öne çıkarılmış ve İstanbul'da düzenlenecek resmi tören ve geçitlerin adresi olmuştur. Devlet tarafından yüklenilen bu vasıflar ile beraber İstanbul halkı da meydanın kamusal niteliklerini benimseyip içselleştirmiş ve alan, devamındaki İstiklal Caddesi ile beraber kutlama, eylem, toplantı ve gösterilerde ilk tercih edilen

mekânlardan biri olmuştur. Bu özellik ile birlikte dünyaca ünlü meydanlar arasına Taksim Meydanı da katılmış, meydana Londra’da Trafalgar, Madrid’de Mayor, Pekin’de Tiananmen, New York’da Times Meydanı gibi turistik, tarihi ve sembolik bir önem atfedilmiştir.

Şekil 4.1 : İstanbul’da meydanın konumu.

Şekil 4.2 : Taksim Meydanı’nın uydu görünümü (Google Earth, 2019).

Meydan içinde bulunduğu bölgenin tarihi boyunca çok uluslu ve kozmopolit bir yapıda olması ile birlikte farklı demografik yapıdaki toplulukların etkileşimde bulunabileceği bir nitelikte de bulunmaktadır. Pera olarak anıldığı Osmanlı İmparatorluğu boyunca da bu niteliği ile beraber batılı eğlence ve kültür anlayışının görülebildiği bir nokta olan Taksim Meydanı ve yakın çevresi, bu özelliğini Cumhuriyet döneminde de korumakta ve kentin en bilindik eğlence merkezlerinden biri olarak bir buluşma ve odak noktası işlevini görmektedir.

4.2 Taksim Meydanı'nın Tarihsel Gelişim Süreci

Taksim Meydanı, Cumhuriyet'in ilanı ile düzenlenmiş ve seçilmiş bir meydan olsa da, Taksim'in bir merkez olarak ortaya çıkışından bağımsız olarak düşünülmemelidir. Bölge, Cumhuriyet ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan çok daha önce Bizans İmparatorluğu döneminde de önemli bir merkez olmuş ve merkezi kimliğini günümüze kadar korumuştur.

Bölgedeki ilk yerleşimlerin izleri ilk çağa kadar gitmektedir. Doğal bir liman olan Haliç civarına yerleşen koloniler bölgeye dair ilk insan topluluğunun izlerini bırakır. Roma İmparatorluğu'nun ikinci başkenti olarak ilan edilen Byzantion kenti, Roma İmparatorluğu'nun 5. yüzyılda yıkılması ile beraber Bizans İmparatorluğu olarak bilinen Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti haline gelir. Hızla gelişen kentte Haliç kıyıları deniz ticareti için kullanılmaktadır (Çelik, 2016).

Dar bir şerit halinde sahil boyunca devam eden Haliç'in karşı kıyıları o dönemde *Sykai* adı ile bilinen Galata'dır (Freely ve Freely, 2017). Ticari faaliyetler ile gelişen Haliç kıyıları hemen bitişiğinde bulunan Galata ve ileriki zamanlarda Taksim meydanını içinde barındıracak bölge olan Galata ile bağlantılı konumdaki Pera'nın gelişimini de başlatmıştır. Bölgede 13. yüzyıl ile beraber Ceneviz yerleşimleri gözükmeye başlar. Tüm tarihi boyunca bir çok kültürü içinde barındıran, kozmopolit bir merkez olan Galata, sur içi ve dışında farklı bir yapısal gelişim gösterir. Surların içindeki güvenli bölgede bulunan yapılar bahçesiz kagir yapılardır. Sur dışındaki alanlar ise 18. yüzyıla kadar tarıma ayrılmıştır. Kentin 1453 yılındaki fethinde surların hemen içinde geniş kırlık bir alan bulunmaktadır. Bu alan fetihden hemen önceki Buondelmonti haritasında açıkça görülmektedir (Şekil 4.3). Pera bağları olarak bilinen bu kısımda çoğunlukla meyve bahçeleri ve bağlar bulunmaktadır. 17. yüzyıl ile beraber Cenovalı, İngiliz, Fransız ve Venedikli batılı elçiler bu alana büyük ve gösterişli konaklar inşa etmeye

başlamıştır. Bu yönüyle Pera, Galata'nın aksine bir ticaret merkezi değil, üst sınıfların yaşadığı bir yerleşim bölgesidir (Mantran, 2015).

Şekil 4.3 : Cristoforo Buondelmonti'nin 1422 tarihli İstanbul haritası (Url-2).

17. yüzyıla gelindiğinde Galata artık surlarına taşmış, bugün İstiklal Caddesi'nde Galatasaray Lisesi'nin bulunduğu alanda bulunan Galata Sarayı Ocağı'na kadar olan kısmı ortaya çıkmaya başlamıştır.

1731 yılında padişah I. Mahmut, Galata-Beyoğlu bölgesine dağıtmak amacıyla Belgrad Ormanı'ndan su taşınmasını emretmiş ve suyun dağıtım noktası olarak da düzlük bir tepe olan bugünkü Taksim Meydanı'nı seçmiştir. Meydan o dönemde içinde mezarlık barındıran kırık bir alandır. Su dağıtım noktası olarak fonksiyona kavuşan alan, bugüne kadar sürecektir ismine de bu fonksiyon ile kavuşmuş olur.

1789 yılında alanda Topçu Kışlası inşa edilmeye başlanır. Kışla, düzlüğü tanınmış bir hale getirilerek bir taraftan Elmadağ'a, bir taraftan Dolmabahçe'ye bağlar ve bölgeyi geçiş alanı haline getirilerek meydan niteliği kazanmasına katkıda bulunur (Şekil 4.4). Aynı dönemlerde Ermeniler'in bölgeye yerleşmeye başlaması ile beraber 19. yüzyıl meydanının tarihinde bir kırılma noktasıdır.

Şekil 4.4 : Topçu Kışlası önündeki talim alanında (Talimhane) askeri tören (Url-3).

1858 yılında İstanbul 14 alt bölgeye ayrılır. Bunlardan ilki kentin tüccarlarını, zenginlerini ve gayrimüslimleri içinde barındıran bölgeler olan Galata, Pera, Taksim, Kurtuluş, Pangaltı, Kasımpaşa ve Tophane'yi içine alan 6. dairedir. 1860 yılında detaylı bir çalışma ile ilk kadastro haritası d'Ostaya haritası ortaya çıkarılır. Ardından sokaklar düzeltilir, temizlenir ve ışıklandırılır, altyapı hizmetleri gerçekleştirilerek kanalizasyon sistemleri yapılır, gaz sistemleri kurulur (Gül, 2015).

19. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı İmparatorluğu yıkılırken Türkiye Cumhuriyeti kuruluşuna giden süreç başlar. Osmanlı İmparatorluğu döneminde İstanbul için meydanlar çoğunlukla Bizans İmparatorluğu'ndan beri meydan olma özelliğini sürdüren Sultanahmet Meydanı ve eski sarayın kalıntılarını barındıran Beyazıt Meydanı gibi alanlardır. Kentin toplanma noktaları meydanlardan çok camiler, kahvehaneler ya da medreselerdir. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte ise tüm alanlarda yaşanan batılılaşma hareketleri kent düzenlerinde de kendini göstermeye başlar. Batıda sıklıkla görülen kent meydanları örnekleri tüm şehirlerde uygulanmaya başlar.

İlk meydanlar genellikle vilayet konaklarının önündeki geniş alanlarda vilayet meydanı adıyla kendini gösterir. Resmi törenlerin gerçekleştirildiği bu alanlarda ayrıca siyasal bilgilendirmeler de yapılmaktadır (Bilgihan, 2006).

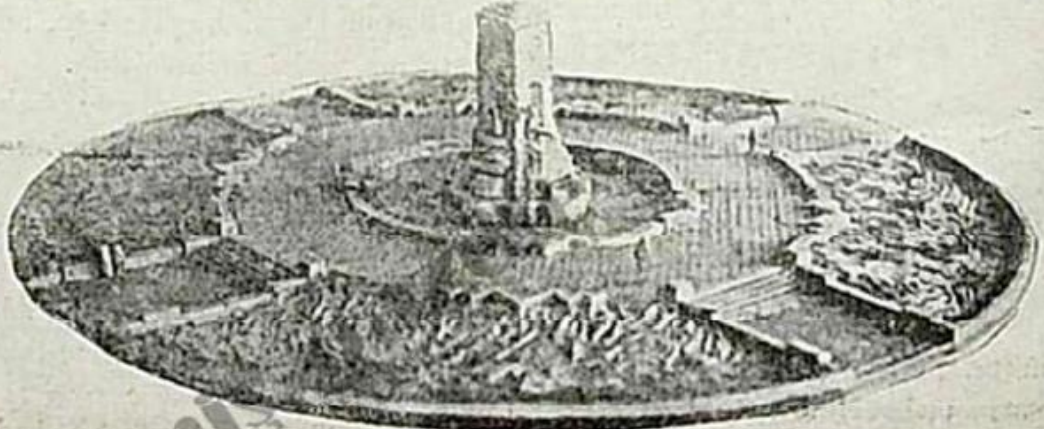
Yeni Cumhuriyeti bir anıtle taçlandırmak, yabancı devlet adamları ağırlandığında ziyaret edilecek bir mekân yaratmak amacıyla İstanbul'da bir meydan aranmaya başlanır. Öncelikle Beyazıt Meydanı düşünülse de alanın Osmanlı kimliği itirazlara neden olur ve sonraları Beyoğlu'ndaki Taksim Meydanı'nda karar kılınır. Öztaş (2010), Taksim Meydanı'nın bir rastlantı olmadığını, son 20-30 yılda çağdaş şehrin bu alana doğru geliştiğini ifade etmektedir. Bu yıllarda meydan, Alman Mavileri olarak bilinen ve Fransız Topoğrafya Cemiyeti tarafından 1913-1921 yılları arasında hazırlanan haritalarda görüldüğü üzere bir geçiş alanıdır ve özel bir meydan düzenlemesi bulunmayıp, doğal olarak ortaya çıkan bir açıklık halindedir (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 : 19. yüzyıl başında Taksim Meydanı. (Alman Mavileri, 1913-1921).

Cumhuriyete yakışır bir meydan oluşturmak amacıyla İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica tarafından Atatürk ve yeni cumhuriyeti anlatan batılı tarzda bir heykel tasarlanır. Anıt için gereken paranın bir kısmı halktan bağış olarak toplanmıştır. İlk halinde merkezi bir anıt çevresinde anıtın dar yüzlerindeki çeşmelerden akan sularla dolan ve meydanın ismine atıfta bulunan havuzlar da projeye dahilken daha sonra bu havuzlar anıttan kaldırılmıştır (Şekil 4.6). Yapımı iki buçuk yıl süren anıt 8 Ağustos 1928 tarihinde büyük bir törenle açılır. Törende halk anıtın etrafını sarar (Şekil 4.7).

Taksim abidesinin alacağı şekil

Taksim meydanının kilden yapılmış modeli

Taksim meydanının müstakbelde alacağı şekil hakkında Abide komisyonu tarafından bir model hazırlanmıştır. kilden yapılan bu modele nazaran Taksim meydanı yukarıda görülen şekli alacaktır. Meydan tanzim edilirken cadde bir hayli genişletilecektir.

Şekil 4.6 : Taksim Anıtı'nın maketi. (Cumhuriyet Gazetesi Arşivi, 1929, 1)

Şekil 4.7 : Cumhuriyet Anıtı'nın Açılışı (Url-4).

Taksim Cumhuriyet Anıtı'nın açılışından sonra meydanın düzenlemesine önem verilir. Basında meydanın hali ile ilgili gelen eleştirilerin ardından 1937 yılında belediye yeni bir meydan ve park yapma kararını açıklar. Bu kapsamda kötü durumdaki Topçu Kışlası ve etrafındaki yardımcı binalar yıkılacak ve geniş bir meydan düzenlenecektir (Çelebi, 2006). Bu düzenleme 1937 yılında Henri Prost tarafından planlanarak hayata geçirilmiştir.

Prost, kentte yeşil alanların artırılmasına önem vermiştir. Hazırladığı plan kapsamında Dolmabahçe, Harbiye ve Taksim arasında büyük bir kent parkı yapılması öngörülmüştür (Tekeli, 2013). Parkın tamamı hayata geçirilemese de Topçu Kışlası bu dönemde yıkılarak yerine Gezi Parkı yapılmıştır (Şekil 4.8). Bu sayede Beyoğlu'nun ortasında güzel bir yeşil alan ortaya çıkmış, halk için yorgunluk atacak ve nefes aldıracak bir gezinti yeri oluşmuştur (Öztaş, 2010).

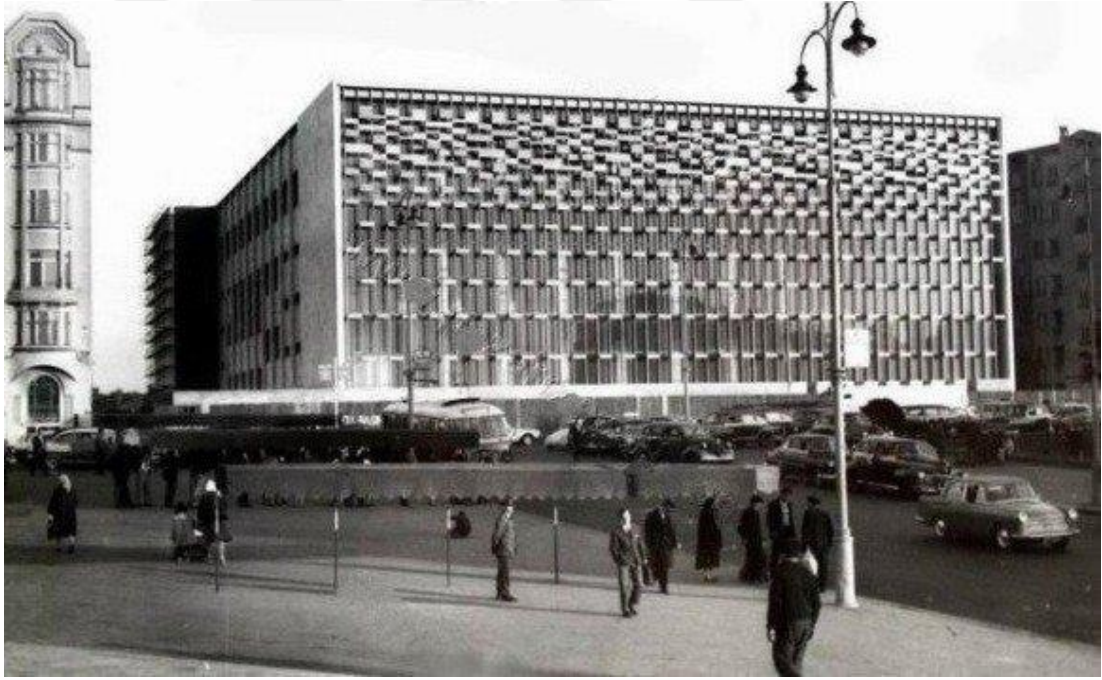
Şekil 4.8 : Topçu Kışlası'nın yıkımı (Url-5, 1940).

Lütfü Kırdar'ın başkanlığı döneminde yapılan tüm bu hamlelerin ardından 29 Ekim 1946'da Cumhuriyet'in ilk opera binasını da Taksim Meydanı'na yapma fikri ortaya çıkar. 1946'da önerilen ilk proje daha sonra belediye bütçesinin yetersiz kalmasıyla 1956'da Bayındırlık Bakanlığı'na devredilmesinin ardından revize olur ve bir opera binasından ziyade içinde farklı kültürel faaliyetlerin yürütüleceği bir kültür sitesine dönüşür (Şekil 4.9; Şekil 4.10). Mimar Hayati Tabanlıoğlu'nun projesi olan ve 1969

yılında açılan yapı 1970 yılında çıkan yangında harap olur, 1978 yılında bu sefer İstanbul Atatürk Kültür Merkezi adıyla yeniden açılır.

Şekil 4.9 : 1946’da önerilen Opera Binası projesi (Url-6).

Şekil 4.10 : 1969 yılında İstanbul Kültür Sarayı (Url-7).

Meydan bundan sonraki süreçte yılbaşı kutlamaları, resmi tören ve geçitler dışında protesto ve gösterilerin de en önemli adreslerinden biri olmuştur. Ülke tarihine “Kanlı 1 Mayıs” olarak geçen olaylarda, 1 Mayıs 1977 yılındaki 1 Mayıs mitingi sırasında mitinge katılanların üstüne açılan ateş sonucu 5 kişi vurularak, 28 kişi de oluşan panik ile ezilerek ya da boğularak, 1 kişi ise panzer altında kalarak yaşamını yitirmiştir (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 : Kanlı 1 Mayıs'ta Taksim Meydanı'nda göstericiler (Coşkun Aral, 1977).

Meydanın tarihindeki önemli olaylardan bir diğeri de 2013 yılında yaşanan Gezi Parkı protestolarıdır (Şekil 4.12). TYP kapsamında meydanın kuzeyindeki Gezi Parkı'na, daha önce parkı yapmak için yıkılan Topçu Kışlası'nın yapılacağına açıklanmasının ardından ağaçların kesilmesini protesto eden ve parkın olduğu haliyle kalmasını savunan protestocular park içine çadırlar kurmuş ve gösteriler ülke çapına yayılarak hükümetin politikalarına karşı bir tepki eylemine dönüşmüştür.

Şekil 4.12 : Gezi protestolarında Taksim Meydanı (Bülent Kılıç, 2013).

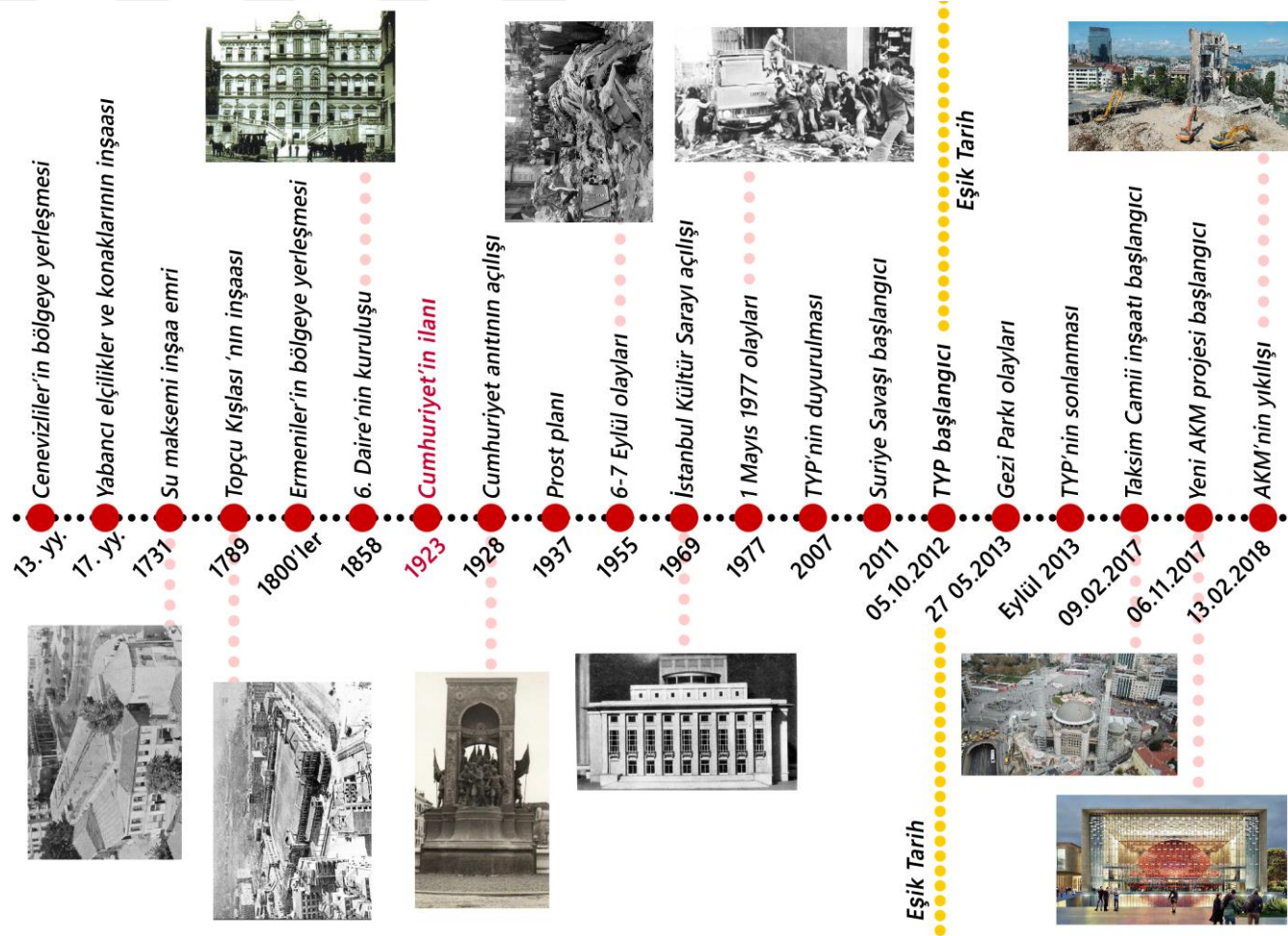
Taksim Meydanı; 1977 yılında yaşanan “Kanlı 1 Mayıs”, 2013 yılında yaşanan Gezi Parkı protestoları başta olmak üzere her türlü toplantı, gösteri, yürüyüş ve törende ilk akla gelen meydan olmuş ve kent ile birlikte gelişerek, geçmişinden gelen uzun tarihi ile birlikte kentliler için bir kentsel bellek mekânı olmuş ve günümüze kadar da bu özelliğini korumuştur. Son yıllarda 1 Mayıs mitinglerine Taksim Meydanı’nda izin verilmemekte ve alternatif miting alanları gösterilmektedir. Buna karşın her 1 Mayıs’ta miting ve eylemlerin sembolik öneme sahip olan Taksim Meydanı’nda yapılması için tartışmalar sürmektedir.

2011 yılında İBB Meclisi tarafından kabul edilen TYP ile beraber meydanın geleceği üzerine tartışmalar da başlamış, meydanın giderek artan bir şekilde tarihinden gelen batılı ve modern kimliğinden sıyrılarak ortadoğulu bir kimliğe büründüğü yazılı ve internet medya ortamlarında da sıklıkla ifade edilmiştir (Url-8). 2011 yılındaki Suriye iç savaşının başlangıcı ile birlikte artan mülteci akını ve meydanda giderek artan Ortadoğulu turist konusu da meydan ile birlikte konuşulan konulardan olmuştur.

Verilen bilgiler bir araya getirildiğinde Taksim Meydanı’nı etkileyen tarihsel süreçteki olayları gösteren Şekil 4.13’deki grafik ortaya çıkmaktadır. Grafikte de görüldüğü üzere meydanın tarihinde büyük öneme sahip olup, meydana ve bölgeye isminie veren su makseminin arkasına cami inşa edilmekte ve bu camii meydanın kozmopolit ve tarihten gelen gayrimüslim bölgesi kimliğini gösteren İstiklal Caddesi ve Sıraselviler Caddesi kesişiminde bulunan Aya Triada Kilisesi ile aynı kareye girmektedir. Benzer şekilde meydanda tarihi ve sembolik öneme sahip bir opera binası olan AKM binası yıkılarak yenilenmektedir.

Sonuç olarak tez çalışmasında eşik tarih olarak alınan TYP çalışmalarının başlangıcı ile birlikte meydanın uzun tarihine kıyasla nispeten kısa bir zaman aralığında büyük bir değişim içerisine girdiği görülmektedir.

TYP, ilk olarak 21 Ağustos 2007’de İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından duyurulmuştur. Projenin bu ilk halinde herhangi bir altgeçit ya da tünel bulunmamakta, yalnızca bir trafik düzenlemesi öngörülerek araç trafiğinin başka caddelere yönlendirilmesi öngörülmektedir (URL-9). Bu projede esas hedef Gezi Parkı’nı Taksim Cumhuriyet Anıtı ve İstiklal Caddesi ile bağlamak olarak açıklanmıştır ve sadece meydandaki trafiği yer altına almayı öneren bu ilk halde Topçu Kışlası henüz TYP kapsamında ele alınmamaktadır (Şekil 4.14).

Şekil 4.13 : Taksim Meydanı'nın gelişimini etkileyen olaylar.

Şekil 4.14 : 2007 yılında önerilen ilk TYP planı (Url-10).

2011 yılında, 12 Haziran genel seçimleri öncesindeki bir mitingde İstanbul projesi olarak TYP hükümet tarafından halka açıklanmıştır. Bunun üzerine İBB Belediye Meclisi, Eylül ayı toplantısında projeye ilişkin 1/5000 ölçekli koruma amaçlı nazım imar plan tadilatı ile 1/1000 ölçekli koruma amaçlı uygulama imar planı tadilatını oybirliği ile kabul etmiştir. Yeni projeye göre araç trafiğinin tamamen yer altına alınması öngörülmüştür (URL-11). Yeni projede ayrıca daha önce Gezi Parkı'nın yapımı sırasında yıkılan Topçu Kışlası'nın da yeniden yapılması öngörülmüştür (Şekil 4.15; Şekil 4.16).

Yeni projenin açıklanması ile beraber başta mühendis ve mimar odaları olmak üzere birçok sendika, oda, siyasi parti ve dernek projeye itiraz etmiş ve proje ile ilgili tartışmalar başlamıştır. Şubat 2012'de TYP'ye karşı Taksim Dayanışması kurulmuştur (Url-13). Taksim Dayanışması'nın deklarasyonuna göre ilan edilen proje betonlaştırma, insansızlaştırma ve kimliksizleştirme projesi olarak görülmüş ve acilen durdurulması gerektiği ifade edilmiştir (Url-14). Haziran 2012'de TMMOB Mimarlar Odası, Şehir Plancıları Odası ve Peyzaj Mimarları Odası proje için yürütmeyi durdurma ve iptal istemiyle dava açmıştır. Ağustos 2012'de "Taksim Meydanı Düzenleme İnşaatı" adıyla açılan ihaleyi Eylül 2012'de Kalyon İnşaat adındaki firmanın kazandığı açıklanmıştır (Url-13). Ekim ayına gelindiğinde İBB, inşaatın

başladığını internet sitesinden yayınladığı meydana ait yeni görsellerle duyurmuştur. Bu görsellerde bir önceki görsellere göre meydandaki üniteler ve Topçu Kışlası'nın daha da detaylandırıldığı göze çarpmaktadır (Şekil 4.17; Şekil 4.18; Şekil 4.19).

Şekil 4.15 : 2011 yılında İBB'nin yayınladığı animasyondan meydan (Url-12).

Şekil 4.16 : 2011 yılında İBB'nin yayınladığı animasyondan yeraltı trafiği (Url-12).

Şekil 4.17 : 2012 yılında İBB'nin yayınladığı animasyonda meydan (Url-15).

Şekil 4.18 : 2012 yılında İBB'nin yayınladığı animasyondan Topçu Kışlası (Url-15).

Şekil 4.19 : 2012 yılında İBB'nin yayınladığı animasyonda yeraltına giriş (Url-15).

5 Ekim 2012 tarihinde başlayan çalışmalar ile oda, dernek ve örgütlerin protestoları da başlamıştır. Aralık ayında Taksim Dayanışması'nın Topçu Kışlası inşaatının başlatılmaması ve Gezi Parkı'nın korunması için topladığı 46.500 imza 2 Numaralı Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu'na teslim edilmiştir (Url-16). Ocak 2013'de ise projenin Topçu Kışlası bölümü İstanbul Kültür Varlıkları Koruma Kurulu'nun oybirliği ile aldığı kararla iptal edilmiştir (Url-17).

Şubat 2013'te Gezi Parkı'nı Asker Ocağı Caddesi üzerinden karşıya taşıyan ve Henri Prost tarafından tasarlanan 70 yıllık yaya köprüsü İBB ekipleri tarafından, Topçu Kışlası'na dair mevcut iptal kararına rağmen yıkılmıştır (Şekil 4.20). Bu sırada meydana kazı çalışmaları devam etmektedir (Şekil 4.21).

Aynı ay içinde Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu Topçu Kışlası'nın inşaatı için onay vermiştir. Bu sırada meydana yapılan çalışmalar sırasında ortaya çıkarılan Osmanlı İmparatorluğu'na ait tarihi kalıntılar için İstanbul 2 Nolu Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu kaldırılmasına yönelik karar almıştır (Url-13).

Şekil 4.20 : Henri Prost tarafından tasarlanan ve İBB'nin yıktığı 70 yıllık yaya köprüsü (Url-18).

Şekil 4.21 : Şubat 2013 tarihindeki Taksim Meydanı ve Gezi Parkı'nı gösterir hava görüntüsü (Url-19).

Çalışmalar devam ederken 27 Mayıs 2013 günü iş makinelerinin Gezi Parkı'na doğru hareket etmesi, yol yapımı sebebiyle ağaçların ve parkın Divan Otel'e bakan duvarının yıkılması üzerine Taksim Dayanışması katılımcıları tarafından park içinde çadırlar kurularak çalışmalar protesto edilmeye başlanmıştır. 28 Mayıs'a gelindiğinde park

içindeki protestocu sayısı 200'ü bulmuştur (Url-20). 31 Mayıs 2013 tarihinde ise İstanbul 6. İdare Mahkemesi Topçu Kışlası hakkında yürütmeyi durdurma kararı vermiştir (Url-21). Bu sırada parktaki göstericilerin sayısı giderek artmaktadır (Şekil 4.22)

Şekil 4.22 : Gezi Parkı'nda protestocu çadırları (Url-22).

27 Mayıs'tan beri süren protesto ve eylemlere karşı güvenlik güçlerinin müdahalesi ile birlikte Haziran ayına girildiğinde protestolar tüm ülke çapına yayılmıştır. 5 Haziran 2013'te Taksim Dayanışması projeye yönelik taleplerini açıklamış ve eylemciler ile hükümet ve İBB yetkilileri arasında görüşmeler başlamıştır. 6 Haziran'da ise 1. İdare Mahkemesi Gezi Parkı'nda yapılaşmayı öngören 1/1000 ve 1/5000 ölçekli imar planlarını iptal etmiştir. Eylemciler ile süren görüşmelerin sonunda İBB başkanı Kadir Topbaş, Taksim Meydanı'nda ağaçlandırma düşündüklerini, Başbakan Erdoğan da meydanın ve parkın akıbeti hakkında referanduma gidilebileceğini ve yargı kararını bekleyeceklerini açıklamıştır (Url-13). Bu süreçten sonra nispeten olaylar durulmuş, 14 Haziran'da da Taksim Dayanışması parkta eylemciler ile yapılan forum ertesinde Gezi Parkı'nı boşaltma kararı almıştır. Bundan sonra mahkemeler üzerinden projenin Gezi Parkı kısmı üzerine devam eden bir süreç yaşanmıştır. Ağustos 2013'te TYP'nin 1. etabı, Eylül ayında ise TYP bütün olarak tamamlanmıştır (Url-13). Ortaya çıkan sonuçta ise meydan trafiğin yer altına alındığı ve oluşturulan yeni meydan sadece beton dökülerek düzenlenmiş çıplak bir alan olarak gözükmemektedir (Şekil 4.23).

Şekil 4.23 : 2013 Eylül ayındaki Taksim Meydanı (Url-24).

Meydan için 2014 yılında “Taksim Meydanı ve yakın çevresi düzenleme projesi” adıyla yeni bir proje üretilmiştir. Bu proje ile meydana peyzaj düzenlemesi ve kent mobilyaları uygulaması ile AKM yönüne doğru ağaçlandırma çalışmaları yapılması hedeflenmektedir (Şekil 4.24; Şekil 4.25). İBB internet sitesine göre, 30 Nisan 2019 itibariyle projenin fiziki gerçekleşme oranı yüzde 99,72’dir (Url-25).

Şekil 4.24 : Taksim Meydanı ve yakın çevresi düzenleme projesi (Url-25).

Şekil 4.25 : Taksim Meydanı ve yakın çevresi düzenleme projesi (Url-25).

4.3 Taksim Meydanı'nın Mevcut Durumu

Taksim Meydanı'nda Taksim Meydanı ve yakın çevresi düzenleme projesi halen devam etmektedir (Şekil 4.26). İBB internet sitesinde projenin yüzde 99,72'si tamamlanmış gözükse de henüz paylaşılan görsellerden uzak bir görüntü çizmektedir.

Şekil 4.26 : 2019 Nisan Ayı itibari ile Taksim Meydanı (Orhan Aydın, 2019).

Meydanın doğusunda bulunan AKM; 2005 yılında dönemin Kültür Bakanı Atilla Koç'un, yapının ömrünü tamamladığı gerekçesiyle yıkılması önerisiyle gündeme gelmiştir. Buna karşılık yapı 1 Kasım 1999'da İstanbul 2 No'lu Koruma Kurulu tarafından 1. grup kültür varlığı olarak tescil etmiştir. Mayıs 2008 tarihinde tadilat için kapanan yapı için 2009 yılında olduğu gibi korunarak güçlendirilmesi yönünde protokol imzalanırsa da yapı bu tarihten itibaren kaderine terk edilmiştir (URL-26). 2017 yılında, orijinal yapıyı tasarlayan Hayati Tabanlıoğlu'nun oğlu Murat Tabanlıoğlu tarafından, AKM için eskiden izler taşıyan yeni bir proje çizilmiş ve yeni AKM projesi başlamıştır (Şekil 4.27; Şekil 4.28).

Şekil 4.27 : Taksim Meydanı'ndan yeni AKM'nin cephesi (Tabanlıoğlu Mimarlık, 2017).

Şekil 4.28 : Yeni AKM projesi ve meydan ilişkisi (Tabanlıoğlu Mimarlık, 2017).

Taksim Meydanı'na bir camii yapılması tartışması 1968'de başlamıştır. 1983 yılında Danıştay'ın kamu yararına uygun olmaması sebebiyle izin vermemesinin ardından proje zaman zaman tartışılrsa da uzun süre boyunca rafa kalkmıştır. Uzun süren tartışmaların ardından onay alan proje, meydanın batısında bulunan Taksim makseminin arkasında devam etmektedir (Şekil 4.29; Şekil 4.30) (Url-27).

Şekil 4.29 : Taksim Camii'nin meydandaki konumu (Url-28).

Şekil 4.30 : Taksim Cumhuriyet Anıtı ile Taksim Camii'nin meydandaki ilişkisi (Url-28).

TYP ile başlayan ve hükümetin üzerinde ısrarla durduğu dönüşüm ve yenileme çalışmaları ile devam eden süreçte meydan kullanıcılarının demografisinde de önemli değişiklikler yaşandığına dair haberler basında yer almaktadır. Tüm tarihi boyunca Batı özelliklerinde bir meydan olma iddiasında olan ve bu idealle yola çıkılan Taksim Meydanı hakkında ülke basınında artan sıklıkla Arap turistlerin yoğunlaşmaya başladığına dair haberler çıkmaktadır (Şekil 4.31).

Şekil 4.31 : “Araplar’ın Taksim’i” haberi (Hürriyet Gazetesi, 2018).

Meydandaki bu değişimi özetleyen bir internet gazetesi yazısında, yaşanan dönüşüm şu şekilde tasvir edilmektedir:

“...Cadde boyunca Türkçe'den sonra en çok konuşulan dil, son yıllarda hızla artan Arap turistler nedeniyle Arapça. Dükkanlar da çoğunlukla bu değişime ayak uydurmuş durumda. Kafelerin, kitapçıların yerlerinde Arapça tabelalarıyla lüks tatlıcılar, nargile kahveleri ve lokantalar var.” (Akyol, 2018).

Tüm bunlar değerlendirildiğinde Taksim Meydanı'nın geçmiş ideallerden uzak bir şekilde hızlı bir değişim ve dönüşüm süreci geçirmekte olduğu, mevcut iktidarın politikaları ile hem fiziksel hem de demografik bir dönüşüm geçirdiği anlaşılmaktadır.

4.4 Bölge Hakkında Verilerin Toplanması

Taksim Meydanı hakkında kullanıcı verilerinin elde edilmesinde sosyal medya uygulamaları kullanılmıştır. Sosyal medya uygulamaları giderek artan bir hızla kullanılmakta ve kullanıcılar açısından kendini ifade aracı olarak görülmektedir.

Sosyal medya uygulamalarının fiziksel etkileşim üzerindeki etkisine dair farklı görüşler bulunmaktadır. Aurigi (2005) ve onun görüşünü benimseyen diğer yazarlar sosyal medyadaki sanallığın, kamusal mekânda yaşanan gerçek hayattaki geleneksel etkileşimin yerine geçebileceğine şüphe ile yaklaşmışlardır. Gerekçeleri, Carmona ve diğerlerinin (2010) belirttiği şekilde sanal iletişimin mekânlar arasındaki fiziksel seyahate alternatifler sağlaması ve bazı durumlarda gereksiz hale getirmesidir. Dolayısı ile buradan elde edilen görüşler fiziksel mekân hakkında doğru bilgi vermeyebilir, kişinin gerçek görüşlerini yansıtmayabilir, sanal bir kimlik ve dili yansıtabilir. Catalán ve diğ. (2008), Foster (2013), Gaspar ve Glaeser (1996), Low ve Smith (2006) gibi diğer görüşü savunanlar ise sanal dünyadaki etkileşimin yüz yüze etkileşimi bir tamamlayan ya da güçlü bir alternatif oluşturan bir niteliği olduğunu ifade etmektedir (Martí ve diğ., 2017).

Tez kapsamında ikinci görüş benimsenmiş olup, bu doğrultuda konum tabanlı bir sosyal medya uygulaması olan Foursquare üzerindeki Taksim Meydanı'na dair kullanıcı yorumları üzerinden meydanın nitelikleri hakkında araştırma yapılmıştır.

4.4.1 Veri kaynağı olarak Foursquare uygulaması

Foursquare uygulaması, konum paylaşmaya dayalı bir sosyal medya uygulamasıdır. Kullanıcılar, program içinde işletme - *venue* adı verilen kayıtlı mekânlarda orada olduğunu ifade etmek için yer bildirimi - *check-in* yapabilmekte, mekân ile ilgili

tavsiye bırakabilmekte, mekânlardan oluşan kişisel liste oluşturabilmekte, mekânlara puan verebilmekte, o mekâna dair fotoğraf ekleyebilmekte ve ilgili mekânı arkadaşları ile paylaşabilmektedir.

Tüm kullanıcılardan gelen veriler ile o mekânın program içindeki kimliği oluşmaktadır. Foursquare içindeki bir mekân profili, içinde mekâna dair konum bilgisini, toplam check-in sayısını, toplam ziyaretçi sayısını, kullanıcıların paylaştığı fotoğrafları, kullanıcıların yaptığı yorumları ve beğeni sayısı ile mekânın kullanıcılardan aldığı toplam puan skorunu içermektedir. Bunların dışında ayrıca mekânın iletişim bilgileri ile kullanım sıklığına dair analizler hakkında bilgi de uygulama üzerinden alınabilmektedir.

Foursquare ayrıca ticari mekân sahipleri için de uygulamalar geliştirmekte ve mekânları hakkında kullanıcı temelli analizler yapmalarına imkân sağlamaktadır. Dolayısıyla, uygulama mekân sahipleri tarafından mekânlarının kalitesi ve kullanıcı tercihleri açısından doğrudan bir geri bildirim mekanizması işlevi de görmektedir. Bu yönüyle mekânın niteliği hakkında inceleme yapmayı amaçlayan bu araştırma kapsamında doğrudan bu yönde geliştirilmiş bir uygulama olması açısından tercih edilmiştir.

Foursquare, kendi uygulama veritabanını kullanarak detaylı analiz yapmak isteyenler için “Foursquare API” isminde bir geliştirici platformu hazırlamıştır. Foursquare API ile “venue”, “users”, “photos”, “tips”, “checkins”, “lists” gibi başlıklar üzerinden çeşitli bilgisayar dilleri ile sorgu yapılarak ilgili başlık altındaki bilgiler elde edilebilmektedir (Şekil 4.32). Ancak platform üzerinden yapılacak ücretsiz sorgulamalar her “venue” için 2 fotoğraf, 2 yorum ile sınırlandırılmıştır. Ücretli sürümlerde ise sorgu sayısı ve alınan sonuçlar belli ölçüde artırılmış olsa da bir mekâna dair tüm yorum ve içeriği elde etmeye firma politikaları sebebiyle imkân tanımamaktadır (Url-28). Firma ile iletişime geçilse de bu bilgileri araştırma amaçlı dahi olsa paylaşamayacaklarını bildirmişlerdir.

Belirtilen nedenlerle çalışmada, uygulamanın internet sürümü üzerinden incelenmek istenen mekândaki verilerin tamamı el ile kopyalanarak elde edilmiştir. Araştırmanın kısıtı olarak elde edilen yorumları yazan kullanıcıların yaşı, cinsiyeti, gerçek isimleri gibi veriler elde edilememiş, kullanıcıların programda kullandıkları isimler ve profil resimleri üzerinden cinsiyet araştırması yapılarak araştırmada kullanılmıştır.

FOURSQUARE DEVELOPERS
MENU

Search documentation...

Get Details of a Tip

Description

Gives details about a tip, including which users (especially friends) have marked the tip to-do.

Request

GET
https://api.foursquare.com/v2/tips/TIP_ID

Authentication

User or userless authentication.

Parameters

Name	Example	Description
TIP_ID	111XXYY222	required ID of tip to retrieve

Response Fields

Field	Description
id	A unique identifier for this tip.
text	The actual tip.
createdAt	Seconds since epoch when their tip was created.
canonicalUrl	URL of the tip.
photo	If present, details of the <u>photo</u> associated with this tip.
user	User that created this tip.
venue	Compact venue object this tip is for. For more robust venue information (photos/tips/etc.), please see our <u>venue details</u> endpoint.
lang	Language of that the tip is written in.
saves	Count of users who have saved this tip.

Response

```

{
  "meta": {
    "code": 200,
    "requestId": "59cea5346329fb6b767fab2a4f7"
  },
  "response": {
    "tip": {
      "id": "53bc46b7498e355aed38c696",
      "createdAt": 1404847799,
      "text": "Rooftop boozy brunch in Lower East Side. Can't drink all day unless you start in the morning!",
      "type": "user",
      "canonicalUrl": "https://foursquare.com/item/53bc46b7498e355aed38c696",
      "lang": "en",
      "user": {
        "id": "123456",
        "firstName": "Drizzy",
        "type": "user"
      },
      "saves": {
        "count": 1,
        "groups": [],
        "summary": "1 Save"
      },
      "venue": {
        "id": "4cbcafab035d236aebebe64e",
        "name": "Hotel Chantelle",
        "location": {
          "address": "92 Ludlow St",
          "crossStreet": "btwn Delancey & Broome St",
          "lat": 40.71855465714273,
          "lng": -73.98899737888202
        },
        "venuePage": {
          "id": "72046848"
        },
        "categories": [
          {
            "id": "4bf58dd8d48988d116941735",
            "name": "Bar",
            "pluralName": "Bars",
            "shortName": "Bar",
            "icon": {
              "prefix": "https://ss3.4sql.net/img/categories_v2/nightlife/pub_",
              "suffix": ".png"
            },
            "primary": true
          }
        ]
      }
    }
  }
}

```

NEWSLETTER
Sign up for updates and more by filling in your email address below. We promise we won't send you spam. Only good stuff.

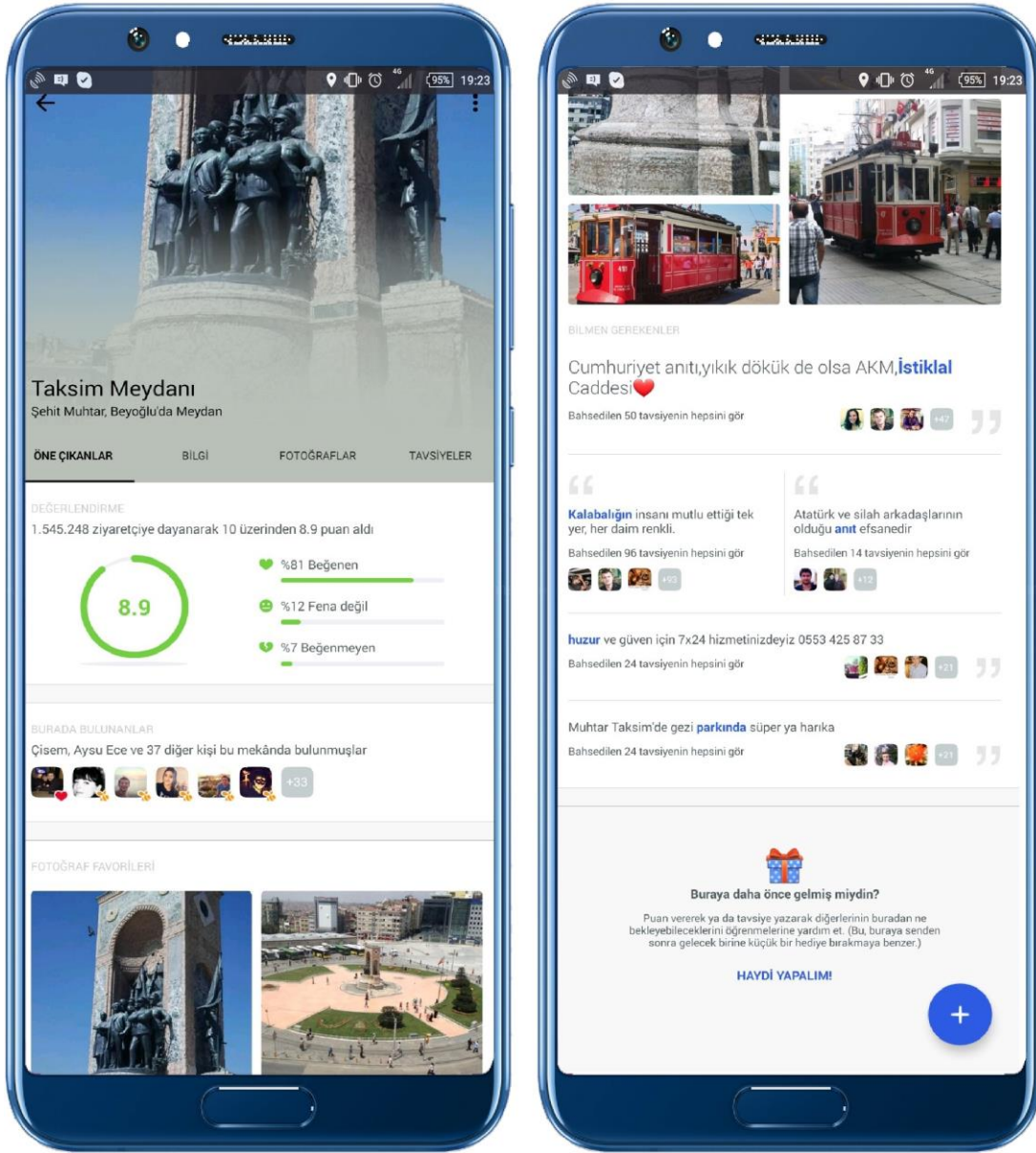
Şekil 4.32 : Foursquare API ile “venue_tip” detayı sorgulaması (2019).

4.4.2 Taksim Meydanı'nın Foursquare uygulama profili

Taksim Meydanı, uygulama üzerinde “4b64c88af964a520d4cf2ae3” venue-id kimliği ile ifade edilmektedir. Verilerin elde edildiği 18 Mart 2019 tarihi itibari ile Taksim Meydanı'nda 1.540.324 check-in yapılmıştır. Meydan hakkında 2190 adet yorum yapılmış, 72991 adet fotoğraf paylaşılmıştır. 22812 kullanıcının değerlendirmesi üzerinden 10 en iyi, 1 en kötü olmak üzere meydanın puanı 10 üzerinden 8.9 olmuştur. Meydan için yapılan genel puanlamada kullanıcıların %81'i meydanı beğendiğini ifade ederken, %12'si fena bulmadığını, %7'si ise beğenmediğini belirtmiştir. Bu bilgiler Taksim Meydanı'nın uygulamadaki ve internet sürümü sayfasından elde edilebilmektedir (Şekil 4.33) (Şekil 4.34).

The screenshot shows the Foursquare app interface for the Taksim Meydanı profile. The top navigation bar is blue with the Foursquare logo, a search bar, and icons for various categories like 'En çok tercih edilenler', 'Revaçta', 'Yemek', 'Kahve', 'Gece Hayatı', 'Eğlence', and 'Alışveriş'. Below the navigation bar, there's a promotional banner with the text 'Gidilecek harika yerler bul.' and a button 'Uygulamayı edin'. The main section displays the Taksim Meydanı profile with a grid of photos showing the square, the Atatürk Monument, and the Taksim Tram. The profile details include the name 'Taksim Meydanı', location 'Şehit Muhtar, Beyoğlu', and a rating of 8.9/10 based on 22,826 reviews. There are also user-generated reviews and a map showing the location.

Şekil 4.33 : Taksim Meydanı'nın Foursquare internet sürümü sayfası (2019).

Şekil 4.34 : Foursquare uygulamasında Taksim Meydanı'nın sayfası (2019).

Meydan hakkındaki yorum-tavsiyelerden 231'i yabancı kullanıcılar tarafından yapılırken, 1959 yorum yerli kullanıcılar tarafından yapılmıştır. Meydan ile ilgili en eski yorum 31 Ocak 2010 tarihinde yapılmıştır.

Oluşturulan 1097 kullanıcı listesinde kendine yer bulan Taksim Meydanı'ndan sonra insanların en çok check-in yaptığı yer Galata Kulesi ve Gezi Parkı'dır (Url-29). Tez kapsamında Taksim Meydanı sayfasında bulunan "Tavsiye" kısmındaki kullanıcı yorumları ele alınarak araştırılmış ve analizlerde kullanılmıştır (Url-30).

4.4.3 Verilerin düzenlenmesi ve kategorilendirilmesi

Taksim Meydanı'nın Foursquare profilinden elde edilen 2190 yorum ham metin halinde listelenmiş ve yorum tarihine göre sıralanmıştır. Yorum yapanların kullanıcı isimleri ve profilleri üzerinden cinsiyetler belirlenmiş, isimler yerine anonimliği sağlamak için kullanıcı kodları atanmıştır.

Yorumlarda TYP çalışmalarının başladığı 5 Ekim 2012 tarihi bir eşik olarak ele alınmış ve bu tarihten önceki ve sonraki yorumlar için bu tarih bir ayraç olarak kullanılmıştır. İlk aşamada meydan hakkındaki olumlu ve olumsuz yorumlar ile nötr ve ilgisiz görünen yorumlar duygu analizi (*sentimental analysis*) tekniği ile gruplanmıştır. İkinci aşamada yorumlar, içerik analizi (*content analysis*) tekniği ile algı, imge ve anlam, aktivite, fiziksel yapı, sosyal yapı, ilgisiz ve nötr olmak üzere 6 ana kategori ile 18 farklı alt kategori altında toplanmış; bu alt kategoriler de yorumların içeriğine göre gruplanarak toplamda 65 adet yorum bileşenleri bulunmuştur (Şekil 4.35).

Çalışmada sosyal yapı ana kategorisinde demografik yapı alt kategorisi altında eşcinsellik, insan profili, kozmopolitlik, turist profili yorum bileşenleri; günlük yaşam alt kategorisi altında hava durumu ve iş hayatı yorum bileşenleri; güvenlik alt kategorisi altında dilencilik, hırsızlık, polis, taciz, terör yorum bileşenleri bulunmaktadır.

Aktivite ana kategorisinde aktivite alt kategorisi altında alışveriş, buluşma, dinlenme, eğlence, gece hayatı, gezinti, konaklama, kültür-sanat, tavsiye, yeme içme yorum bileşenleri; gösteri ve yürüyüş alt kategorisi altında gezi eylemleri, miting, protesto, yürüyüş yorum bileşenleri; resmi gün, hafta, tören alt kategorisi altında özel gün yorum bileşeni bulunmaktadır.

Algı, imge ve anlam ana kategorisinde hafıza alt kategorisi altında kamusal bellek ve kişisel bellek yorum bileşenleri; mekânın uyandırdığı hisler alt kategorisi altında aidiyet, geçmişe özlem, heyecan, huzur, keyif, mutluluk, özlem, sevgi, sevmeme, sıkıcılık yorum bileşenleri; mekânsal algı alt kategorisi altında ahlaksızlık, berbatlık, canlılık, eşsizlik, güzellik, insansızlık, kalabalık, kaos, manzara, modernlik, özgürlük, sakinlik, vazgeçilmezlik yorum bileşenleri; mekânsal kimlik alt kategorisi altında Galatasaray, odak, popülerlik, tarihilik yorum bileşenleri; meydanın geçiş alanı

kimliği alt kategorisi altında meydanın geçiş alanı kimliği yorum bileşeni bulunmaktadır.

Fiziksel yapı ana kategorisinde fiziksel durum alt kategorisi altında altyapı-donatı, heykel, kirlilik, TYP yorum bileşenleri; ulaşım alt kategorisi altında trafik ve ulaşım yorum bileşenleri bulunmaktadır.

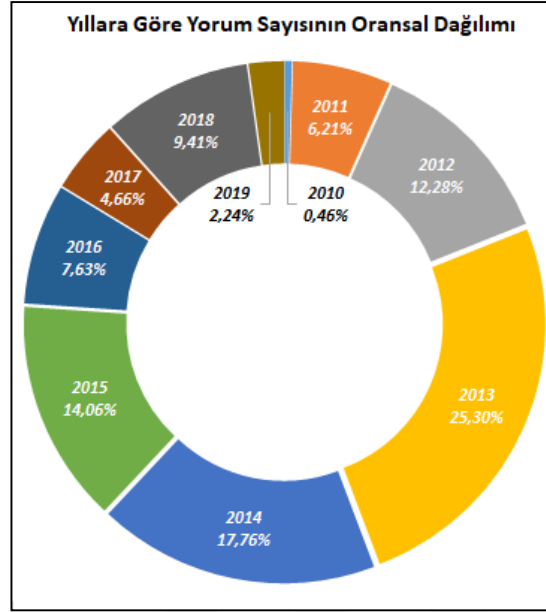
İlgisiz ana kategorisinde ilgisiz alt kategorisi altında ilgisiz yorum bileşeni; reklam alt kategorisi altında reklam yorum bileşeni bulunmaktadır. Nötr ana kategorisinde ise mekâna dair nötr yorumlar alt kategorisi altında nötr yorum bileşeni ve mekâna ilişkin bilgi ana kategorisi altında mekâna ilişkin bilgi yorum bileşenleri bulunmaktadır.

Son durumda belirlenen başlıklara göre yorumların dağılımı şekil 4.35’da görüldüğü gibi olmuştur.

YORUM ANA KATEGORİSİ	YORUM ALT KATEGORİSİ	YORUM BİLEŞENİ	YORUM SAYISI	YORUM ANA KATEGORİSİ	YORUM ALT KATEGORİSİ	YORUM BİLEŞENİ	YORUM SAYISI		
AKTİVİTE	Aktivite	Alışveriş	29	SOSYAL YAPI	Mekânın Uyandırdığı Hisler	Aidiyet	49		
		Buluşma	28			Geçmişe Özlem	43		
		Dinlenme	2			Heyecan	3		
		Eğlence	27			Huzur	22		
		Gece Hayatı	30			Keyif	7		
		Gezinti	27			Mutluluk	13		
		Konaklama	5			Özlem	6		
		Kültür-Sanat	12			Sevgi	56		
		Tavsiye	52			Sevmeme	44		
		Yeme-İçme	83			Sıkıcılık	4		
	Gösteri ve Yürüyüş	Gezi Eylemleri	128		Hafıza	Kamusal Bellek	15		
		Miting	3			Kişisel Bellek	1		
		Protesto	25		Güvenlik	Dilencilik	12		
		Yürüyüş	6			Hırsızlık	10		
Resmî Gün, Hafta, Tören	Özel Gün	25	Polis			14			
			Taciz			10			
ALGI, İMGE ve ANLAM	Meydanın Geçiş Alanı Kimliği	Meydanın Geçiş Alanı Kimliği	8			FİZİKSEL YAPI	Demografik Yapı	Terör	5
	Mekansal Algı	Ahlaksızlık	5		Eğilimsellik			4	
		Berbatlık	9		İnsan Profili			59	
		Canlılık	108		Kozmopolitlik			46	
		Eşsizlik	8		Turist Profili		60		
		Güzellik	136		Günlük Yaşam		Hava Durumu	37	
		İnsansızlık	5				İş Hayatı	12	
		Kalabalık	145	Ulaşım	Trafik		12		
		Kaos	5		Ulaşım		22		
		Manzara	5		Altıyapı - Donatı		4		
		Modernlik	5		Heykel	10			
		Özgürlük	5		Kirlilik	3			
		Sakinlik	4		Taksim Yayalaştırma Projesi	170			
		Vazgeçilmezlik	37	İLGİSİZ	İlgisiz	158			
	Mekansal Kimlik	Galatasaray	16		Reklam	70			
		Odak	139		Mekana İlişkin Bilgi	8			
		Popülerlik	15	NÖTR	Mekana Dair Nötr Yorumlar	49			
		Tarihlik	15		Nötr				
					Genel TOPLAM				2190

Şekil 4.35 : Uygulamadaki yorumlarının kategorilendirilmiş haldeki dağılımı.

Elde edilen 2190 yorumun yıllara göre dağılımı ise Şekil 4.36’da görüldüğü şekilde olmuştur. Buna göre 2190 yorumun %0.46’sı 2010’da, %6.21’i 2011 yılında, %12.28’si 2012’de, %25.3’ü 2013’de, %17.76’sı 2014 yılında, %14.06’sı 2015 yılında, %7.63’ü 2016 yılında, %4.66’sı 2017 yılında, %9.41’i 2018 yılında, %2.24’ü ise 2019 yılında yapılmıştır. 2010 yılı, uygulamanın henüz yayıldığı ilk sene içerisinde yer alması ve düşük sayısı itibari ile sağlıklı bir veri sağlayamayacağı göz önünde bulundurularak yapılacak analizler kapsamı dışında bırakılmıştır. 2013 yılında ise Gezi Parkı eylemleri ve TYP ile beraber yorum sayısı en üst seviyeye ulaşmıştır.

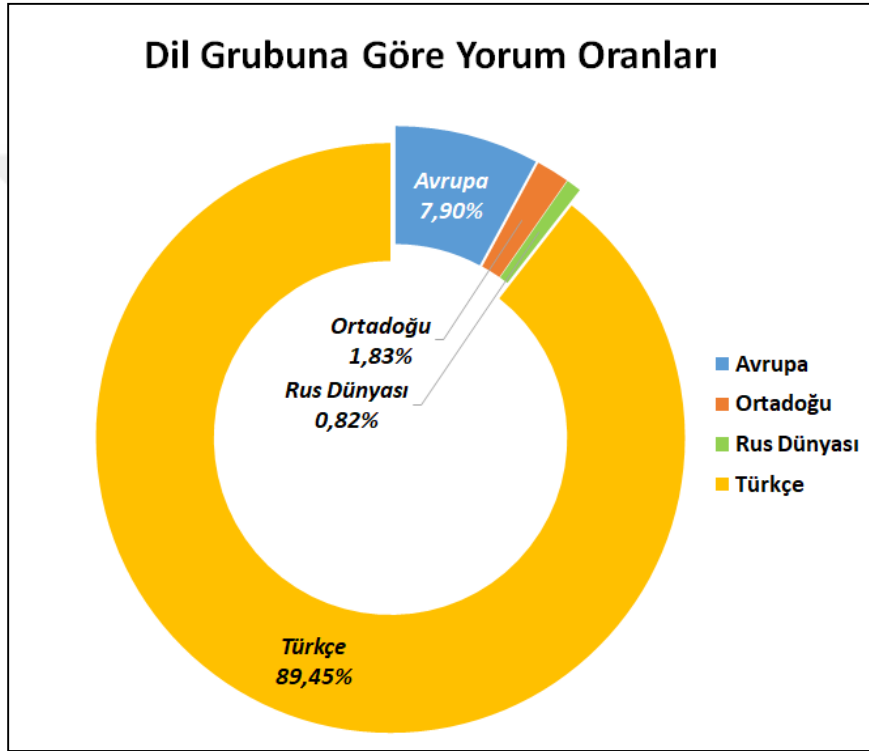
Şekil 4.36 : Taksim Meydanı’ndaki kullanıcı yorumlarının yıllara göre oransal dağılımı.

Yapılan yorumların dilinin saptanması için, Google’ın Spreadsheet uygulamasında bulunan dilbulma (detectlanguage) formülü kullanılmıştır (Şekil 4.37).

=DETECTLANGUAGE(A1)		
	A	B
1	Bonjour!	fr
2	Good Morning.	en
3	Bom dia.	pt
4	Доброе утро.	ru
5	Buenos días.	es
6	早上好。	zh
7	おはようございます ohayoo gozaimasu	ja
8	Guten Morgen	de
9	Dzień Dobry.	pl
10	Jó reggelt!	hu
11	Goedemorgen	nl
12	Bună dimineața	ro
13	Gunaydin	az
14	God morgon.	sv
15	Buongiorno.	it
16	Huomenta.	fi
17	בוקר טוב	iw
18	God morgen	da
19	Dobré ráno.	sk
20	صباح الخير	ar
21	sba7 2lnor	ar
22	Καλή μέρα	el
23	God morgen.	da
24	Bon dia	ca
25	Добро јутро.	sr
26	namastê "nam a stay" नमस्ते	hi
27	ສາວສົມໃຈ (male speaker) / ສາວສົມໃຈ (female speaker)	th
28	Chào	vi
29	Добро утро.	bg
30	Bom Dia.	pt
31	Goeie môre	af
32	Góðan morgun.	is
33	Доброго ранку!	uk
34	selamat pagi	ms
35	Magandang umaga	fil

Şekil 4.37 : Google Spreadsheet’te örnek dil tanıma işlevi.

Yapılan dil tanımlama işlevinin ardından kullanıcı profilleri üzerinden inceleme yapılmış, yerel kullanıcılar tarafından yapılan başka dildeki yorumlar da “tr” olarak işlenmiştir. İlgili diller, coğrafi ve kültürel etkiler dikkate alınarak bölgelere göre gruplanarak analize dahil edilmiştir. Buna göre Türkçe yorumlar Türkçe; Yunanca, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Felemenkçe ve Portekizce yorumlar Avrupa; Azerice, Rusça, Korece, Ukraynaca yorumlar Rusya ve Uzakdoğu; Arapça ve Farsça yorumlar ise Ortadoğu gruplarına dahil edilmiştir. Son durumda yorum dağılımı Şekil 4.38’deki gibi olmuştur.

Şekil 4.38 : Dil Gruplarına göre yorum sayıları.

4.5 Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi

Ham verilerin işlenmesinin ardından elde edilen verilerin değerlendirilmesi işlemine geçilmiştir. Bu kapsamda yıllara, eşik tarihe, cinsiyete, dil grubuna, yorum alt kategorisine göre olumlu, olumsuz, nötr anlamlı yorumların değişimi ki kare testi ile analiz edilerek değerlendirilecek, mevsim ve yıla göre olumlu, olumsuz, nötr anlamlı yorumların benzeşim tabloları üzerinden mevsimsel ve yıla göre değişimi araştırılacak ve yorum ana kategorileri ve yorum bileşenlerinin frekansları analiz edilerek incelenecektir.

4.5.1 Yıllara göre yorum duygu analizlerinin değişimi

Meydan hakkında Foursquare uygulamasında yapılan yorumlar yorumun ifade ettiği olumlu, olumsuz, nötr içeriğe göre gruplanmış; 2190 yorumdan 259'u meydana dair bir ifade içermeyen ilgisiz ya da reklam, 133 yorum herhangi bir duygu ifade etmeyen-anlaşılamayan nötr, 1079 yorum olumlu, 719 yorum ise olumsuz içerikli olarak belirlenmiştir. Yıllara bağlı olarak bu yorumlardaki değişim incelenmek istenmiş ve ki kare testi uygulanmıştır. Ki kare testi sonucuna göre yorum içeriklerinin duygu analizi yıla %95 güven düzeyinde bağımlıdır (Kikare=128.723,p=0.000) (Şekil 4.39).

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	128.723 ^a	27	.000
Likelihood Ratio	132.014	27	.000
Linear-by-Linear Association	1.743	1	.187
N of Valid Cases	2190		

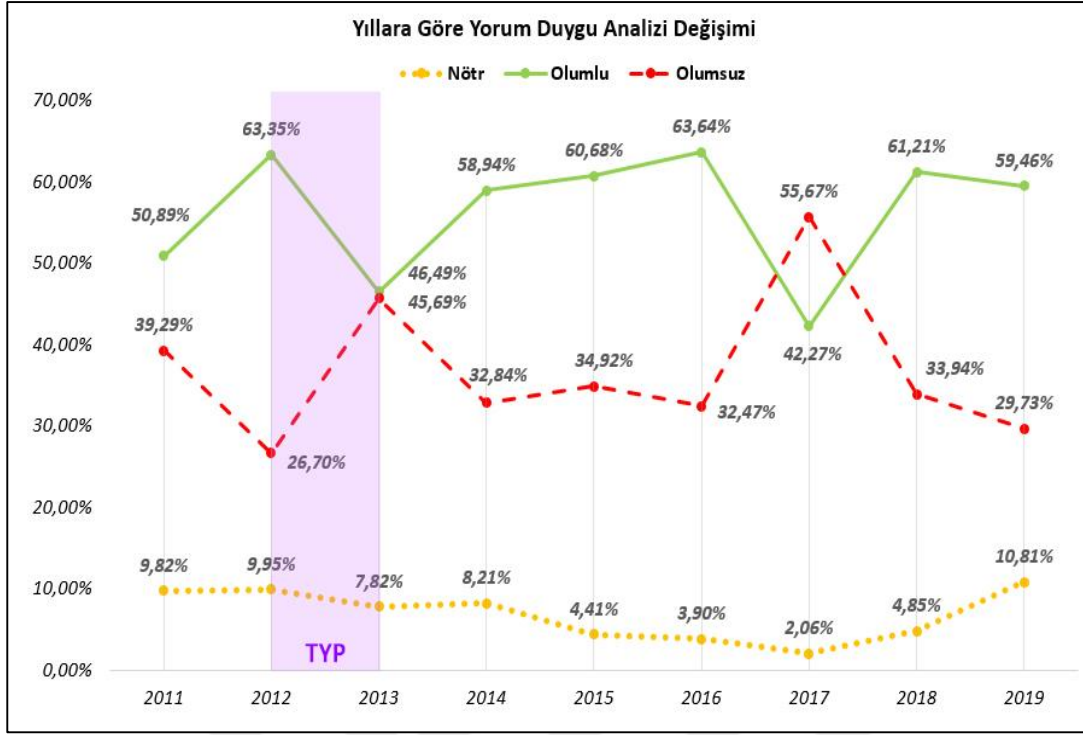
a. 5 cells (12.5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .61.

Şekil 4.39 : Yıl-Yorum duygu analizi ki kare test sonucu.

Yeterli güven düzeyi sağlandığından, yıllara göre yorum duygu analizi değişimini gösteren grafik üretilmiştir (Şekil 4.40). Grafik oluştururken uygulamada yaşanabilecek yıllar arasında toplam kullanıcı ve yorum sayısındaki değişikliklerin sonucu etkilememesi için her yıl içindeki oranlar kendi arasında yüzdesel olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 4.41’de verilen grafikte olumsuz yorumların en fazla olduğu yılların kronolojik olarak 2011, 2013 ve 2017; olumlu yorumların en fazla olduğu yılların ise 2012, 2016 ve 2018 olduğu görülmektedir. Grafik incelendiğinde TYP’nin başladığı 2012 ile tamamlandığı 2013 yılı arasında olumsuz yorumlardaki artış ve olumlu yorumlardaki düşüş göze çarpmaktadır. Projenin tamamlandığı 2013 yılından itibaren ise olumsuz yorumlarda azalma olsa da bir daha proje başlangıcındaki düzeye dönüş yaşanmamıştır.

Olumsuz yorumlardaki zirve ise 2017 yılında gerçekleşmiştir. Olumlu yorumlarda ise olumsuz yorumlardaki artış ile büyük oranda uyumlu bir artış ve azalış gözükmeyle birlikte 2017 yılına kadar nötr yorum sayısı azalarak olumsuz yorum lehine taraf olmuş gözükmektedir.

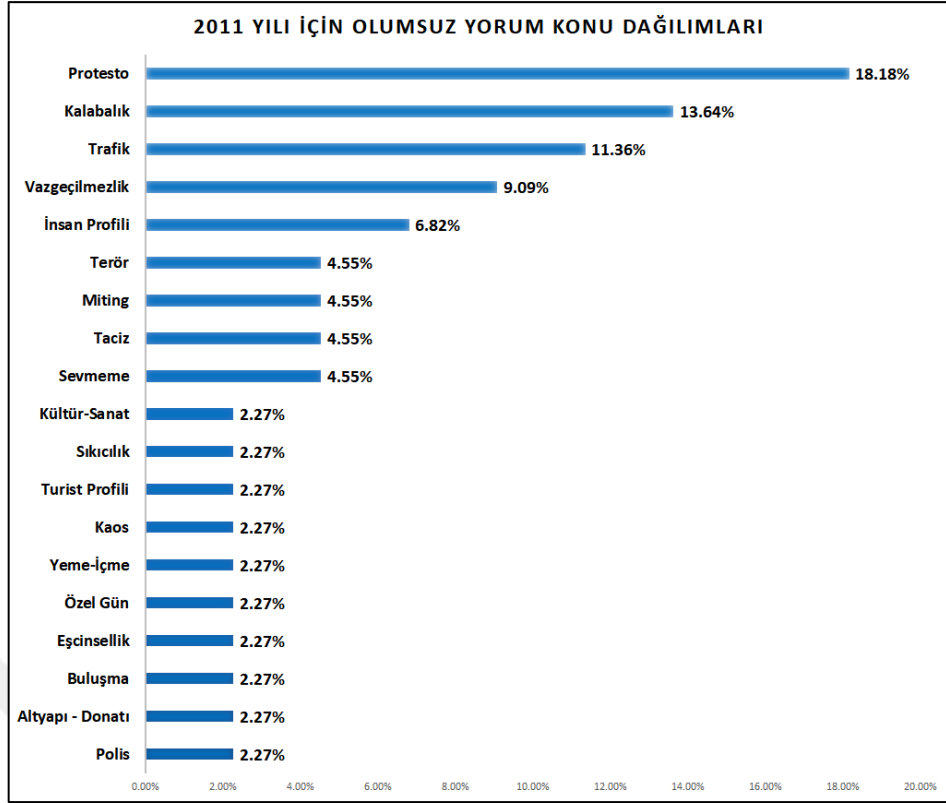

Şekil 4.40 : Yıllara göre olumlu, olumsuz, nötr anlamlı yorumların değişimi.

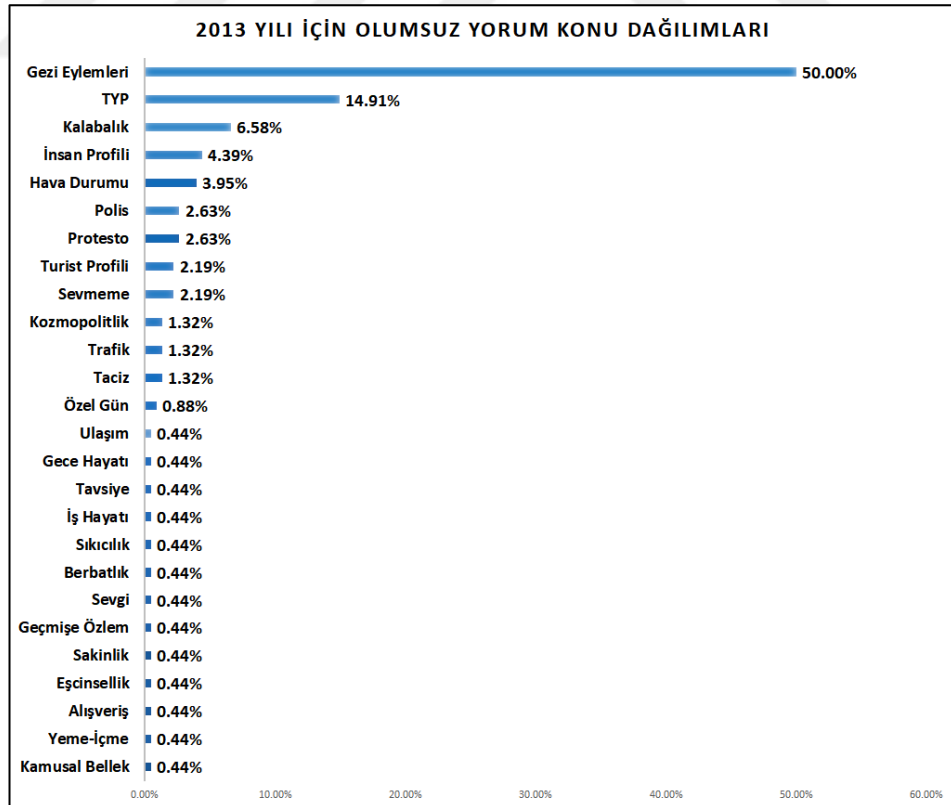
Olumsuz yorumların zirvesi olan kronolojik olarak sıralanırsa 2011, 2013 ve 2017 yılları ile olumlu yorumların zirvesi olan yine kronolojik olarak 2012, 2016, 2018 yıllarının konu dağılımı analizi yapılarak olumlu ve olumsuz yorumların yorum bileşenleri incelenmiştir.

2011 yılı için Şekil 4.41’de gösterilen grafikte görüldüğü şekilde hakkında en fazla olumsuz yorum yapılan konular meydana yapılan protestolar, meydana kalabalık ve trafiktir. Şekil 4.42’deki grafikte görüleceği üzere ise 2013 yılına gelindiğinde ilk sırayı TYP kapsamında yapılması planlanan Topçu Kışlası projesine karşı başlayan ve kitlesel bir hale gelen Gezi eylemlerine dair protesto yorumları ve TYP’ye dair olumsuz yorumlar almış, hemen ardından ise meydana kalabalığa dair yorumlar gelmiştir.

2013 yılındaki olumsuz yorumlara dair diğer yorum bileşenleri sırasıyla insan profili, hava durumu, polis, protesto, turist profili, sevmeme, kozmopolitlik, trafik, taciz, özel gün, ulaşım, gece hayatı, tavsiye, iş hayatı, sıkıcılık, berbatlık, sevgi, geçmişe özlem, sakinlik, eşcinsellik, alışveriş, yeme içme ve kamusal belleğe dair kullanıcı yorumlarıdır.

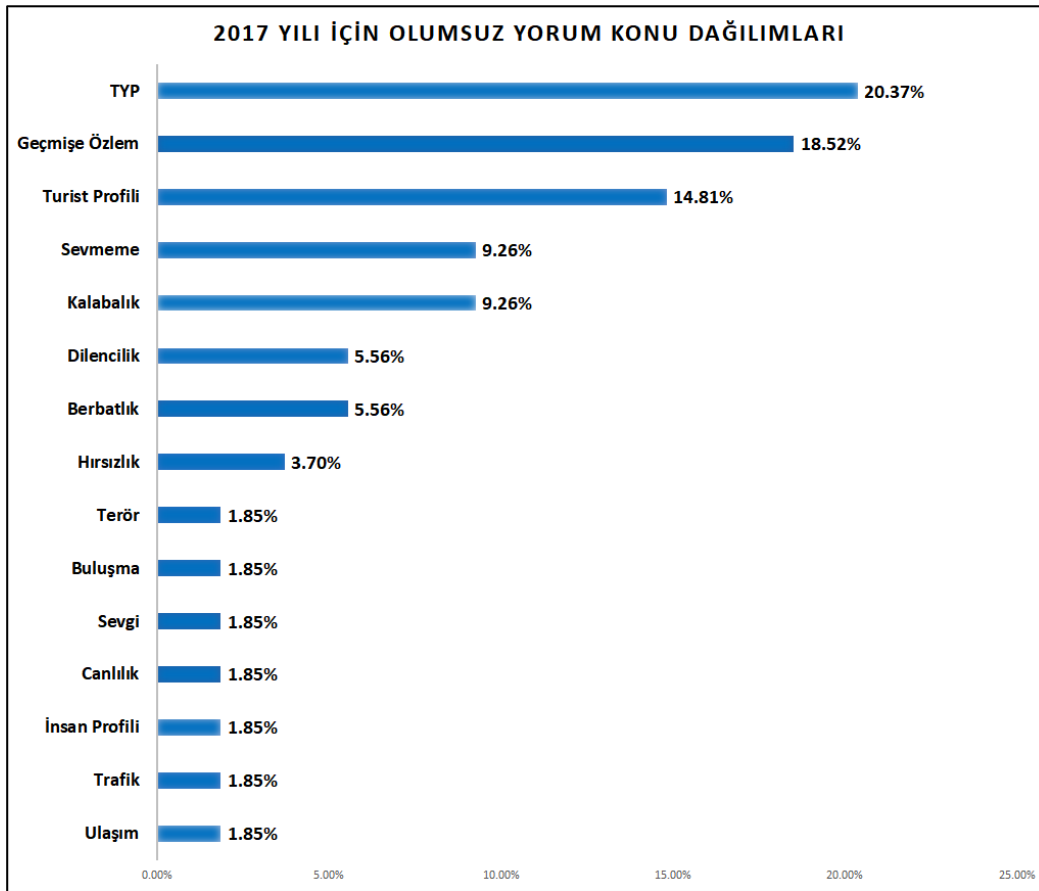

Şekil 4.41 : 2011 yılı olumsuz yorum bileşenleri dağılımları.

Şekil 4.42 : 2013 yılı olumsuz yorum bileşenleri dağılımları.

Olumsuz yorumların zirvesi olan 2017 yılına gelindiğinde ise Şekil 4.43'te görüleceği üzere TYP olumsuz yorumlarda zirveye yerleşmiştir. Hemen ardından ise geçmişe özleme dair yorumların gelmesi dikkate değer bir noktadır. Zira TYP sonrasında kullanıcıların meydana eski haline dair özelemlerini ifade eden yorumlar artmış gözükmemektedir. Bu yorumların ardından turist profiline dair çoğunluğu ortadoğulu turistleri hedef alan olumsuz yorumlar gelmiştir. Aynı yıllarda Türkiye’de yaşanan mülteci akını ve artan mülteci antipatisinin bu dönemdeki artışta bir etken olduğu düşünülmektedir (Url-31). Buna karşılık ise 2011 yılında %11.36 oranıyla gözüken trafik konulu olumsuz yorumlar 2017 yılında %1.85’e düşmüştür.

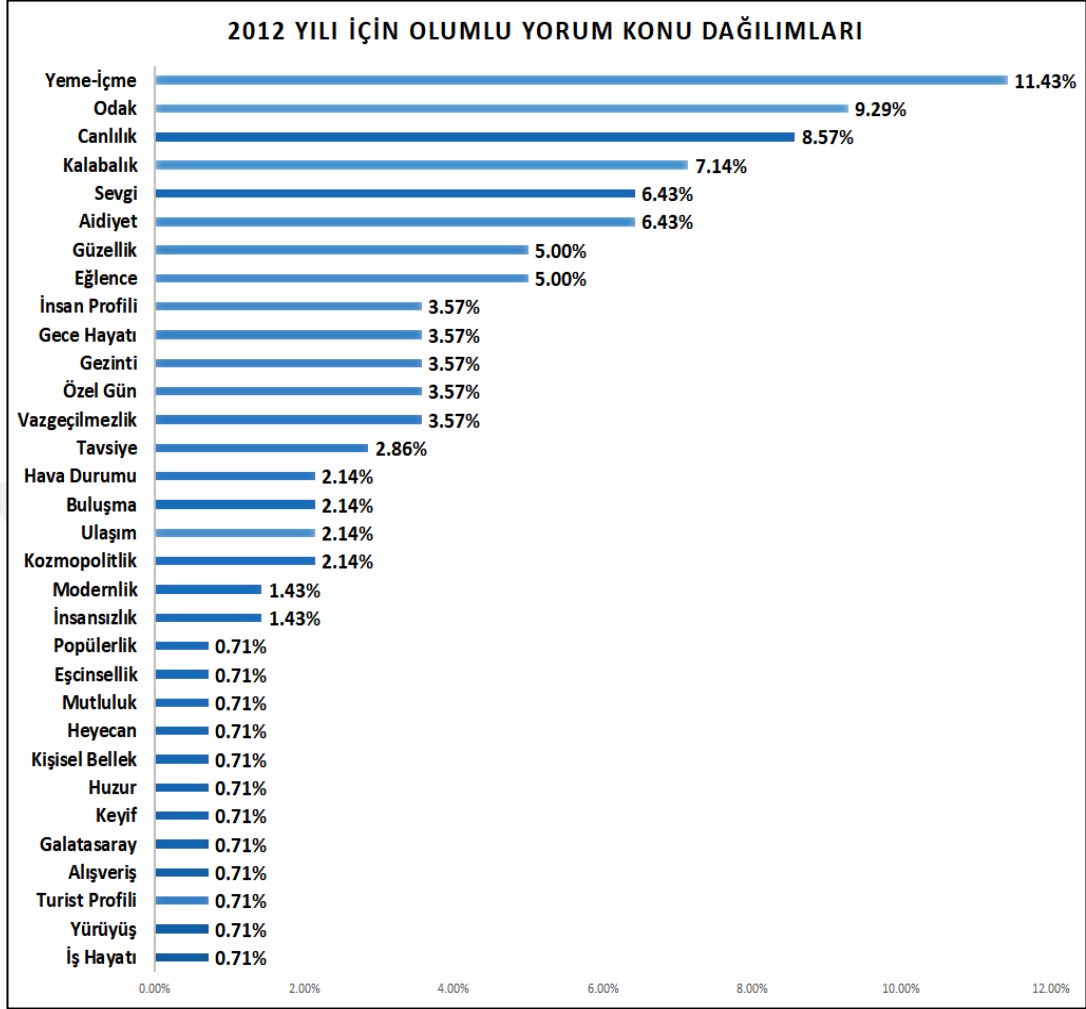

Şekil 4.43 : 2017 yılı olumsuz yorum bileşenleri dağılımları.

Olumlu yorumların en fazla olduğu 2012, 2016, 2018 yıllarındaki olumlu yorumların konuları kronolojik olarak incelendiğinde ise şekil 4.44, şekil 4.45 ve şekil 4.46'deki grafikler ortaya çıkmaktadır.

2012 yılına dair olumlu yorumların konu dağılımlarını gösteren şekil 4.44'teki grafikte görülebileceği üzere olumlu yorumlarda başı yeme-içme konusundaki yorumlar,

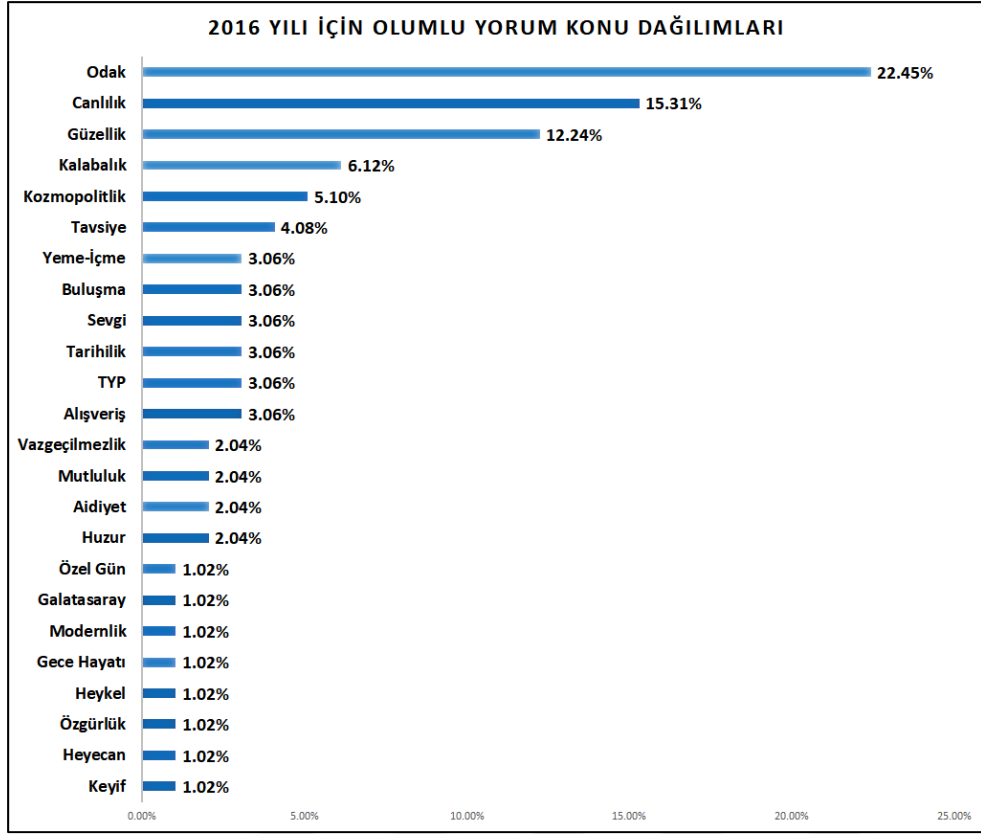
meydanın merkeziliği ve odağına dair yorumlar, canlılık, kalabalık, kullanıcıların sevgisi ve mekâna aidiyetine dair yorumlar çekmektedir.

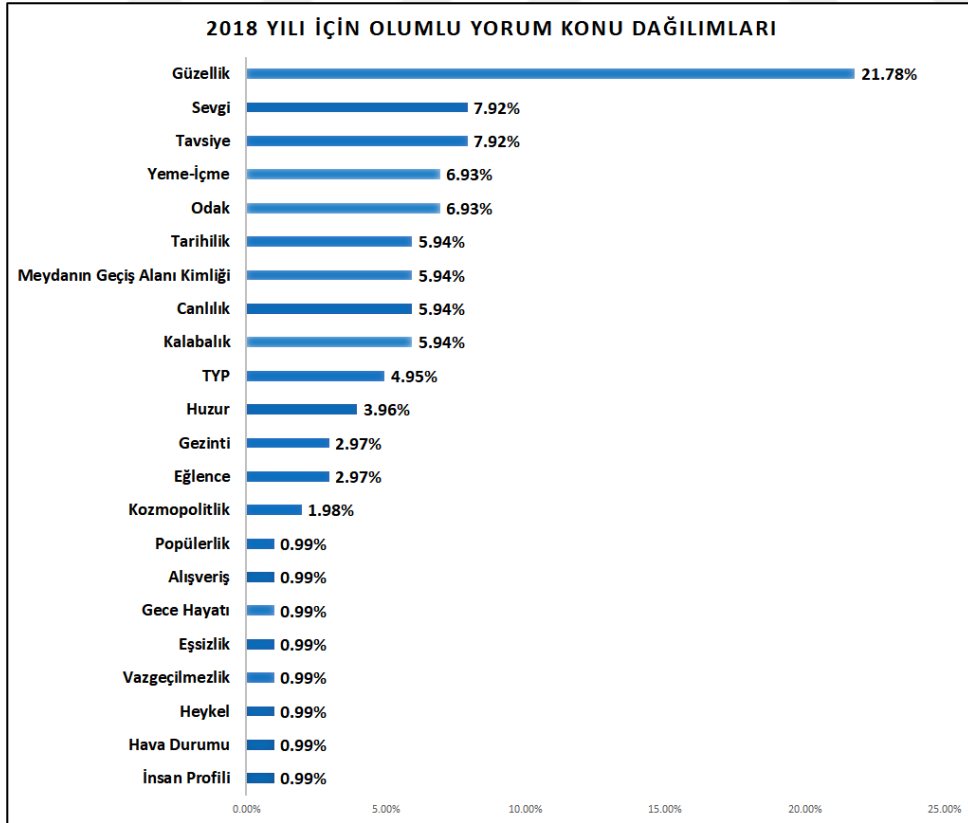
Şekil 4.44 : 2012 yılı olumlu yorum bileşenleri dağılımları.

2016 yılına dair yorumların konu dağılımını gösteren şekil 4.45'deki grafikte görüleceği üzere meydanın merkeziliği ve odak olmasını vurgulayan yorumlar ilk sıradadır. Bu yorumları yine meydandaki canlılık, güzellik ve kalabalığa dair olumlu yorumlar izlemektedir.

Araştırma konularından olan TYP'ye dair pozitif yorumlar ise %3.06'lık oran ile orta sıralarda düşük bir yüzde ile yer bulunmaktadır. Dolayısıyla kullanıcıların meydana dair olumsuz bulduğu konularda TYP ilk sıralarda gözükürken, olumlu bulduğu konu başlıkları arasında düşük bir yüzde ile temsil edilmektedir. Bu durum kullanıcıların meydana algılayışında TYP'nin daha çok olumsuz bir şekilde yer bulunduğunu göstermektedir.

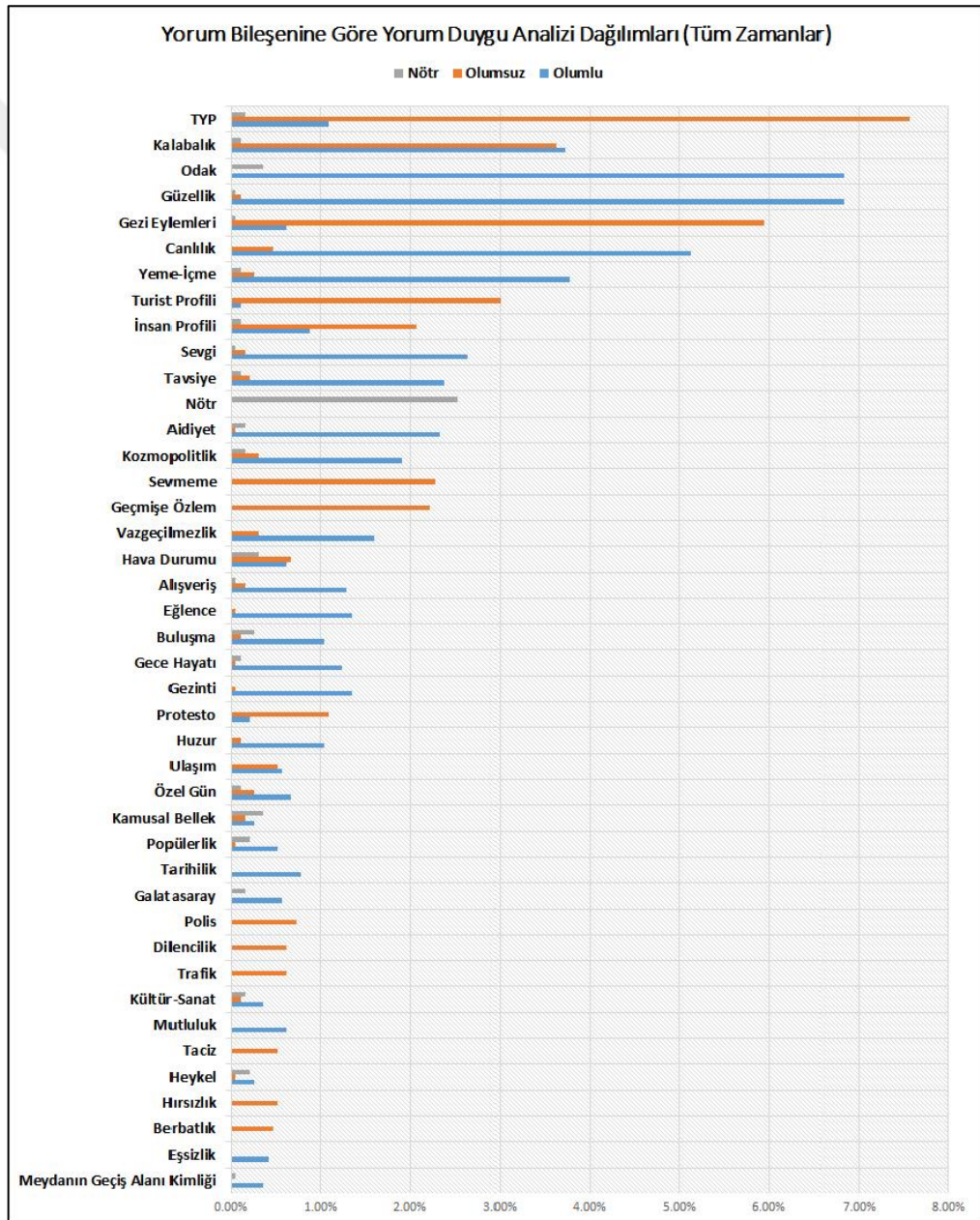
Şekil 4.45 : 2016 yılı olumlu yorum bileşenleri dağılımları.

Şekil 4.46 : 2018 yılı olumlu yorum bileşenleri dağılımları.

2018 yılında olumlu yorumların konuları ise güzellik, sevgi, tavsiyeler, yeme-içme ve odak gibi yine geçmiş yıllarla paralel konuları içerirken TYP'nin yorumlardaki yüzdesinde ufak bir artış olsa da yine de yorumlar arasında kayda değer bir oranda bulunmamaktadır (Şekil 4.46).

Tüm grafikler ele alındığında olumlu yorumlar mekânın fiziksel durumundan çok merkeziliği ve odak noktası olmasına dair ve yıllara göre önemli değişiklik göstermese de olumsuz yorumlar büyük oranda mekânın fiziksel durumu ve TYP ile ilgilidir. Bu durum tüm zamanları gösteren yorum bileşeni duygu durum grafiğinde de açıkça görülmektedir (Şekil 4.47).

Şekil 4.47 : Yorum bileşenine göre yorum duygu analizi dağılımı.

4.5.2 TYP öncesi ve sonrası dönem için yorum duygu analizlerinin değişimi

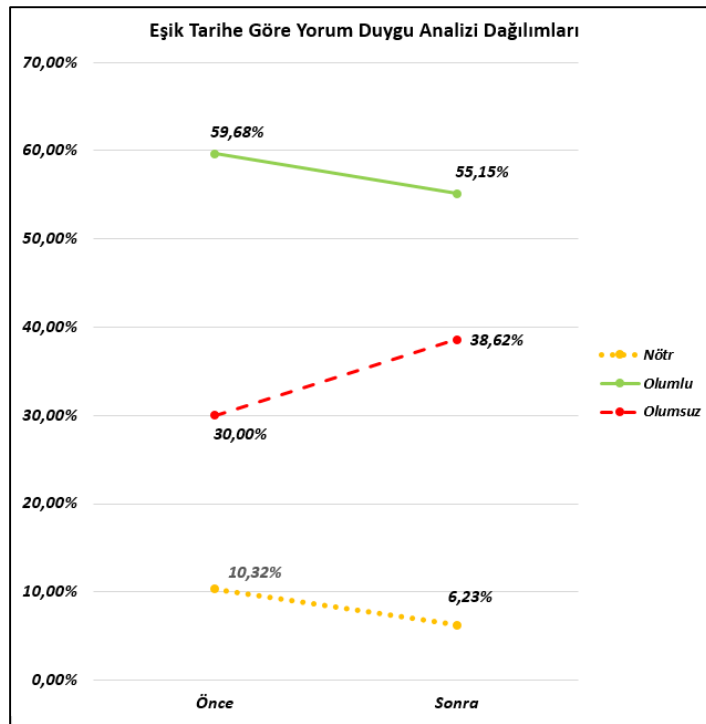
Eşik olarak belirlenen TYP'nin başlama tarihi olan 5 Ekim 2012 öncesi ve sonrasında yorumlardaki değişim incelenmek istenmiş ve güvenilirliği test amacıyla ki kare testi uygulanmıştır. Olumlu, olumsuz, nötr olarak belirlenen yorum duygu analizleri, eşik döneme %95 güven düzeyinde bağımlıdır (Kikare=29.630,p=0.000)(Şekil 4.48).

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29.630 ^a	3	.000
Likelihood Ratio	28.252	3	.000
Linear-by-Linear Association	11.260	1	.001
N of Valid Cases	2190		

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 23.02.

Şekil 4.48 : Eşik tarih-yorum duygu analizi ki kare test sonucu.

Yeterli güven düzeyi sağlandığından, eşik olarak belirlenen tarihe göre olumlu, olumsuz, nötr anlamlı yorumların değişimini gösteren grafik üretilmiştir (Şekil 4.49). Grafik oluştururken uygulamadaki yıllar arasında yaşanan toplam kullanıcı ve yorum sayısındaki değişikliklerin sonucu etkilememesi için eşik dönemler arasındaki oranlar kendi arasında yüzdesel olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 4.49 : Eşik tarih öncesi ve sonrası döneme göre yorum duygu analizlerinin değişimi.

Eşik tarihe göre olumlu, olumsuz, nötr anlamlı yorumların değişimi değerlendirildiğinde anlaşılmaktadır ki %59.68 olan olumlu yorum oranı proje başladıktan sonra %55.15'e düşmüştür. Olumsuz yorum oranı ise %30'dan %38.62'e çıkmıştır. Nötr olan yorumların oranı da %10.32'den %6.23'e düşmüştür. Nötr olan yorumların eşik tarihten itibaren taraf olarak olumsuzla doğru kaydığı görülmektedir.

4.5.3 Cinsiyete göre yorum duygu analizlerinin değişimi

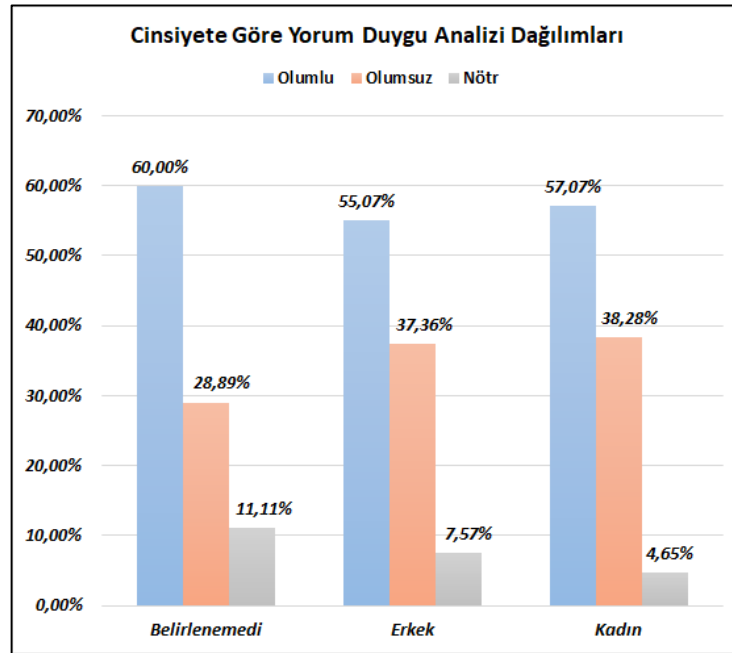
Yorumlardaki değişimin cinsiyet ile ilişkisi incelenmek istenmiş ve ki kare testi uygulanmıştır. Olumlu, olumsuz, nötr olarak belirlenen yorum duygu analizleri, cinsiyete %95 güven düzeyinde bağımlıdır (Kikare=106.485,p=0.000) (Şekil 4.50).

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	106.485 ^a	6	.000
Likelihood Ratio	82.009	6	.000
Linear-by-Linear Association	12.248	1	.000
N of Valid Cases	2190		

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8.68.

Şekil 4.50 : Cinsiyet-yorum duygu analizleri ki kare test sonucu.

Yeterli güven düzeyi sağlandığından, cinsiyete göre yorum duygu analizleri değişimini gösteren grafik üretilmiştir (Şekil 4.51).

Şekil 4.51 : Cinsiyete göre yorum duygu analizi dağılımları.

Cinsiyete göre olumlu/olumsuz/nötr/ilgisiz anlamlı yorumların dağılımına bakıldığında erkeklerin kadınlara göre olumsuz yorumlarda bulunma oranı çok az bir fark göstermektedir; dolayısıyla dikkate değer bir farklılık göze çarpmamaktadır.

4.5.4 Dil grubuna göre yorum duygu analizlerinin değişimi

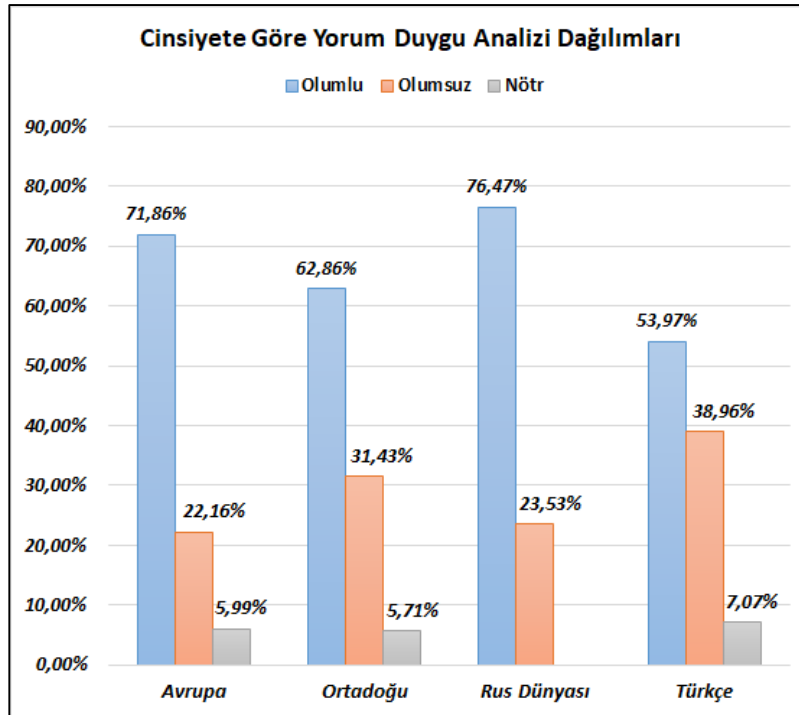
Yorum duygu analizlerinin dil grubu ile ilişkisi incelenmek istenmiş ve ki kare testi uygulanmıştır. Yorum duygu analizleri cinsiyete %95 güven düzeyinde bağımlıdır (Kikare=38.080,p=0.000) (Şekil 4.52).

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	38.080 ^a	6	.000
Likelihood Ratio	41.521	6	.000
Linear-by-Linear Association	28.274	1	.000
N of Valid Cases	2190		

a. 1 cells (8.3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.52.

Şekil 4.52 : Dil grubu-yorum duygu analizleri ki kare test sonucu.

Yeterli güven düzeyi sağlandığından, dil grubuna göre yorum duygu analizleri değişimini gösteren grafik üretilmiştir (Şekil 4.53).

Şekil 4.53 : Dil grubuna göre yorum duygu analizleri dağılımları.

Dil grubuna göre yorum duygu analizleri dağılımına bakıldığında Türkçe başlığı dışındaki kullanıcıların meydana dair daha olumlu yorumlar bıraktığı anlaşılmaktadır. Türkçe konuşan kullanıcılar ise meydana daha olumsuz görme ve ifade etme eğilimi içindedir. Rusya ve Uzakdoğu grubunda bulunan kullanıcılar oransal olarak en fazla olumlu yorum bırakan grup olurken, Türkçe konuşan kullanıcılar en fazla olumsuz yorum bırakan gruptur.

4.5.5 Yorum alt kategorilerine göre yorum duygu analizlerinin değişimi

Yorum duygu analizlerindeki değişimin yorum alt kategorileri ile ilişkisi incelenmek istenmiş ve ki kare testi uygulanmıştır. Olumlu, olumsuz ve nötr yorumları içeren yorum duygu analizleri, yorum alt kategorisine %95 güven düzeyinde bağımlıdır (Kikare=3767.795,p=0.000) (Şekil 4.54).

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3767.795 ^a	42	0.000
Likelihood Ratio	2617.731	42	0.000
Linear-by-Linear Association	1.164	1	.281
N of Valid Cases	2190		
a. 10 cells (16.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .97.			

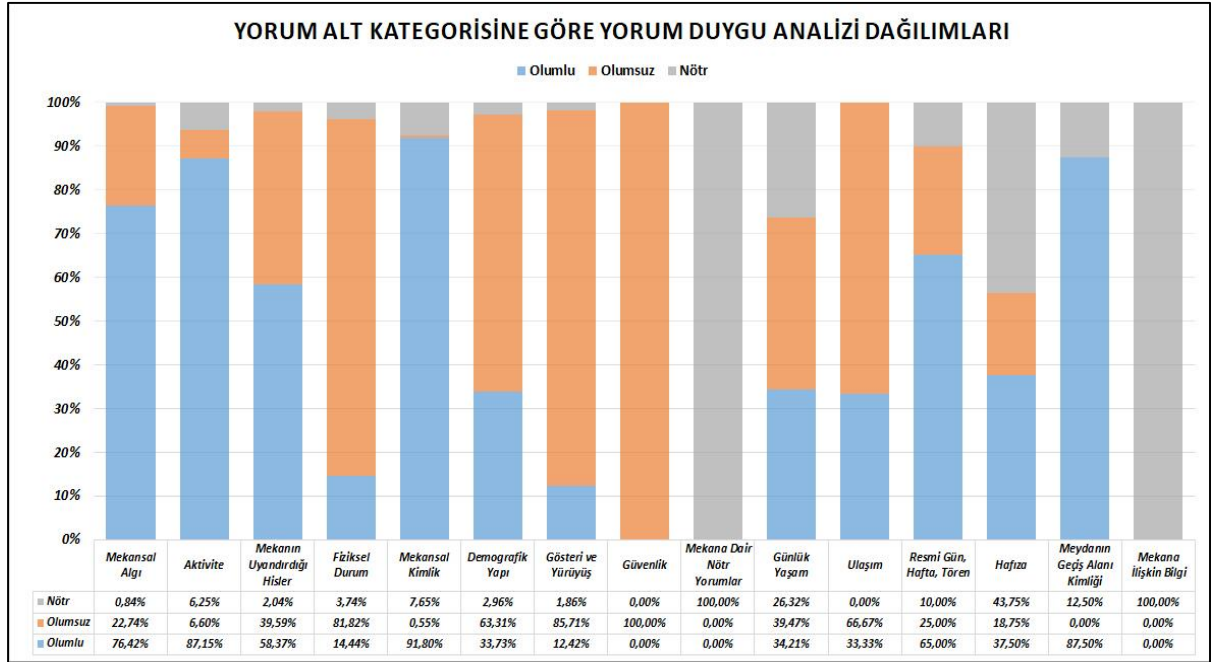
Şekil 4.54 : Yorum alt kategorisi-yorum duygu analizleri ki kare test sonucu.

Yeterli güven düzeyi sağlandığından, ilgisiz başlığı dışında 15 yorum alt kategorisine göre olumlu, olumsuz, nötr anlamlı yorumların değişimini gösteren grafik üretilmiştir (Şekil 4.55). Her yorum alt kategorisi kendi yorumları arasındaki yüzdesel dağılıma göre değerlendirilmiştir.

Grafik incelendiğinde mekân ile ilgili mekânsal kimlik, meydanın geçiş alanı kimliği, ve aktivite grupları olumlu yorumların en yüksek oranda olduğu gruplardır. Çoğunlukla kentin odak noktasında olması, İstiklal Caddesi ile bağıntısı, merkeziliği ve gece hayatı ile canlılık bu gruplardaki yorumlarda göze çarpmaktadır.

Olumsuz olarak ise güvenlik, gösteri ve yürüyüşler, fiziksel durum ve demografik yapı hakkındaki yorum ana kategorileri en olumsuz yorum yüzdesini bulunduran kategorilerdir. Meydandaki hırsızlık ve yankesiciliğe karşı uyarılar ile meydana yapılan ve hayatı etkileyen gösteri ve yürüyüşler hakkındaki yorumların ardından

çoğunluğunu meydanın betonlaştırılması, şantiye haline gelmesi ve TYP hakkındaki negatif yorumların oluşturduğu fiziksel durum grubu yorumları ve Ortadoğu kökenli turist profilini eleştiren demografik yapı grubu yorumları gelmektedir.

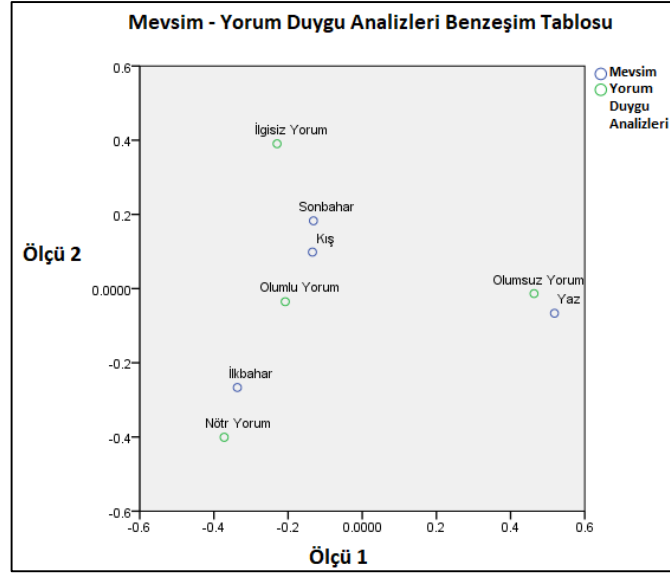
Şekil 4.55 : Yorum alt kategorisi-yorum duygu analizleri ki kare test sonucu.

4.5.6 Yorum duygu analizleri benzeşim tabloları

Olumlu, olumsuz, nötr yorum duygu analizlerindeki değişimin mevsimlere göre ilişkisi incelendiğinde şekil 4.56’da görülen mevsim-yorum duygu analizleri benzeşim tablosu (*correspondence table*) ortaya çıkmaktadır.

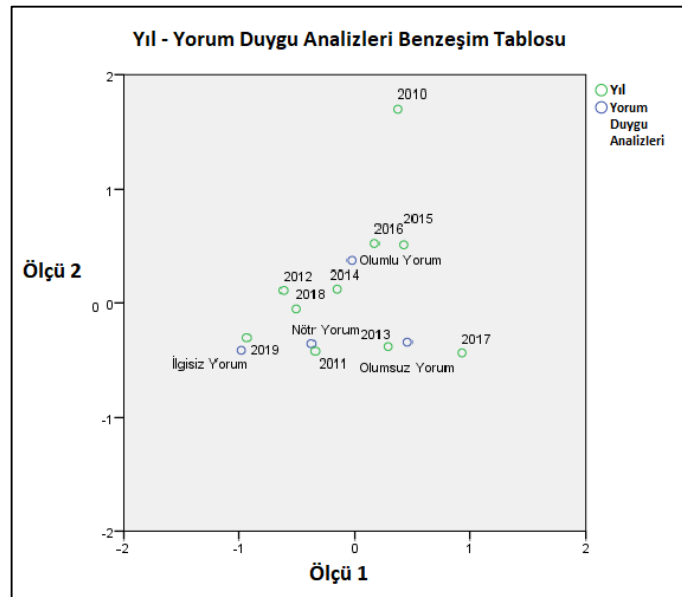
Tablo incelendiğinde yaz mevsiminin olumsuz yorumlara yakın olduğu, kış ve sonbahar mevsimlerinin ise olumlu yorumlara yakın durduğu gözükmemektedir. Yaz mevsiminde meydanın kullanımı ve meydana kalabalığın arttığı düşünüldüğünde olumsuz yorumların da artması dikkate değer bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Kış ve sonbahar aylarında ise meydana kullanıcı sayısı azaldıkça olumlu yorumlar artmaktadır. Bu durumun yaz aylarında açık alan kullanımının artması ile kapalı aktivite mekânlarından ziyade meydanın fiziksel niteliklerinin etkilerinin fazlaca hissedilmesi olarak değerlendirilmesi de mümkündür.

İlkbahar mevsimi ise nötr yorumlara yakın olmakla birlikte, yazın aksine olumsuz yorumlara uzak ve olumlu yorumlara görece yakın konumda bulunmaktadır.

Şekil 4.56 : Mevsim-yorum duygu analizleri benzeşim tablosu.

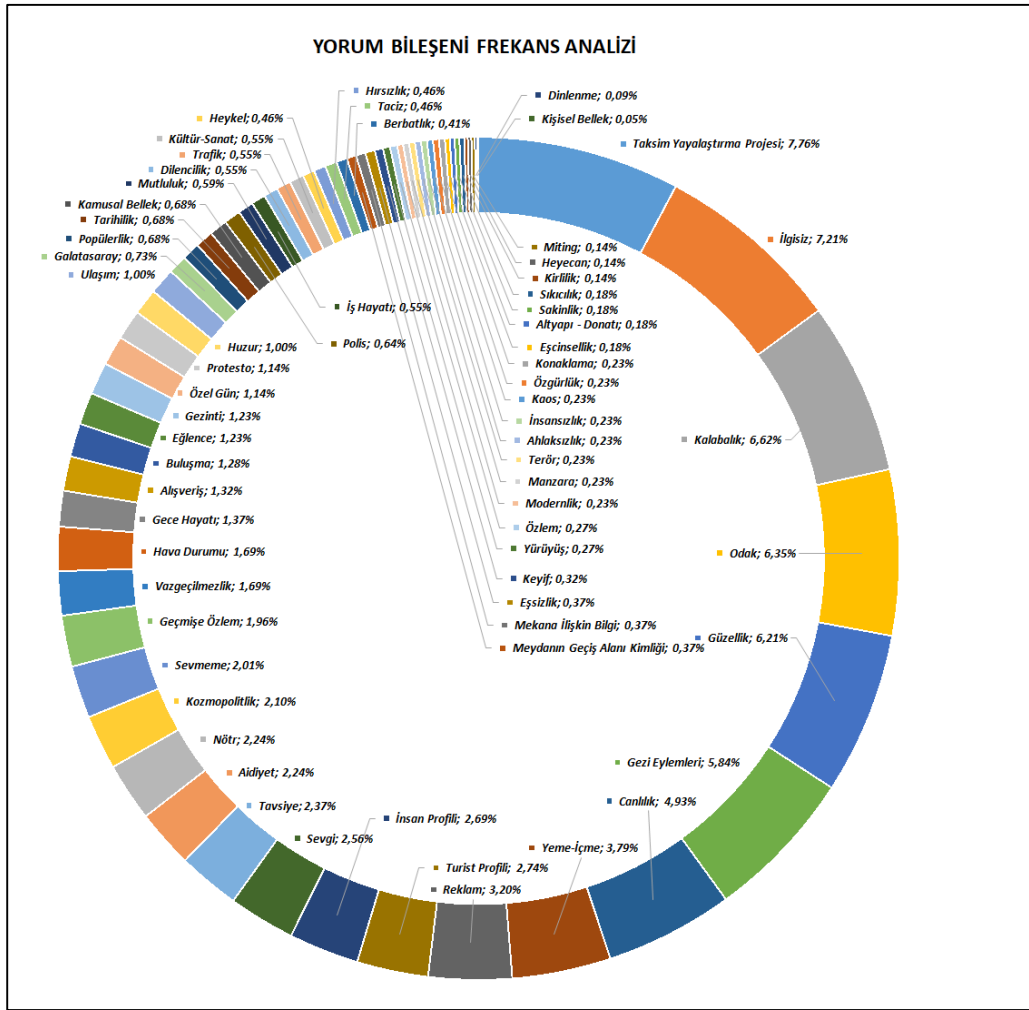
Yıllara göre değişim incelendiğinde ise şekil 4.57’deki tablo ortaya çıkmaktadır. Tablo incelendiğinde 2013 ve 2017 yılları olumsuz yorumlara en yakın yıllar olarak gözükmemektedir. Bu durum daha önceki verilerle tutarlı şekilde TYP hakkındaki olumsuz yorumların çoğunlukta olduğu yıllara işaret etmektedir. 2016, 2015 ve 2014 yılları ise olumlu yorumlara yakın alanda bulunmaktadır. Bu olumlu yorumlar ise meydanın fiziksel niteliklerinden bağımsız olarak daha önce araştırılan bilgilerle tutarlı şekilde odak, canlılık, güzellik, kalabalık gibi kavramları içermektedir.

Şekil 4.57 : Yıl-yorum duygu analizleri benzeşim tablosu.

4.5.7 Yorum bileşenleri frekans analizi

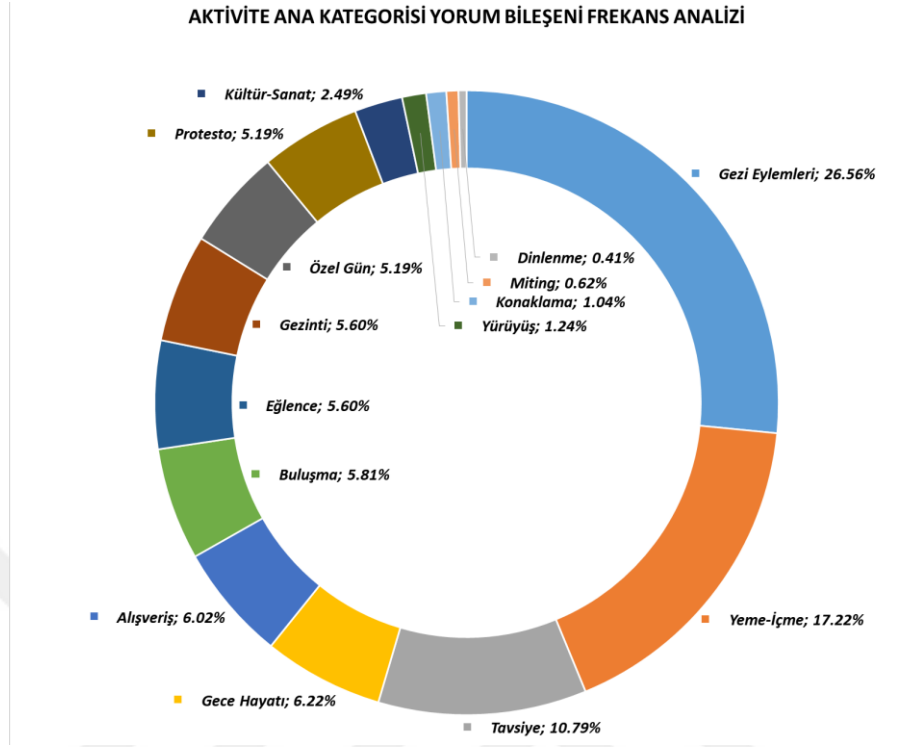
Yorumlar alt kategorilerine göre gruplandığında şekil 4.58’te gözüken frekans grafiği ortaya çıkmaktadır. Bu grafiğe göre tüm yorumların %8’ini TYP hakkındaki yorumlar oluşturmaktadır, TYP yorumlarını %7 ile mekândan bağımsız ve ilgisiz yorumlar ile kalabalığa dair yorumlar, %6 ile meydanın odak olması, güzelliği ile gezi eylemlerine dair yorumlar, %5 ile canlılığa dair yorumlar oluşturmaktadır. Dolayısı ile tüm zamanlar değerlendirildiğinde dahi TYP ve etkisi meydana dair en fazla yorum yapılan konu olmuştur.

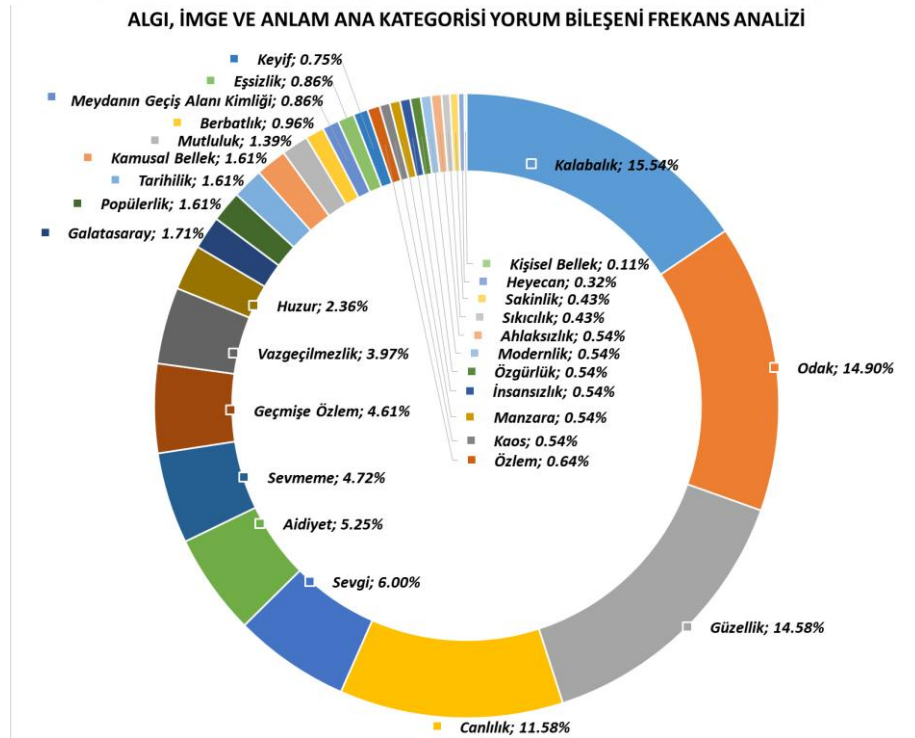
Şekil 4.58 : Yorum bileşeni frekans analizi.

İlgili grafik yorum ana kategorileri temel alınarak oluşturulduğunda ise şekil 4.59, şekil 4.60, şekil 4.61 ve şekil 4.62’de görülen grafikler ortaya çıkmaktadır. Buna göre aktivite ana kategorisinde tüm zamanlar için gezi eylemleri, yeme içme ve tavsiye

yorum bileşenleri öne çıkarken algı, imge ve anlam ana kategorisi yorum bileşenleri için kalabalık, odak ve güzellik yorum bileşenleri ilk sıralardadır.

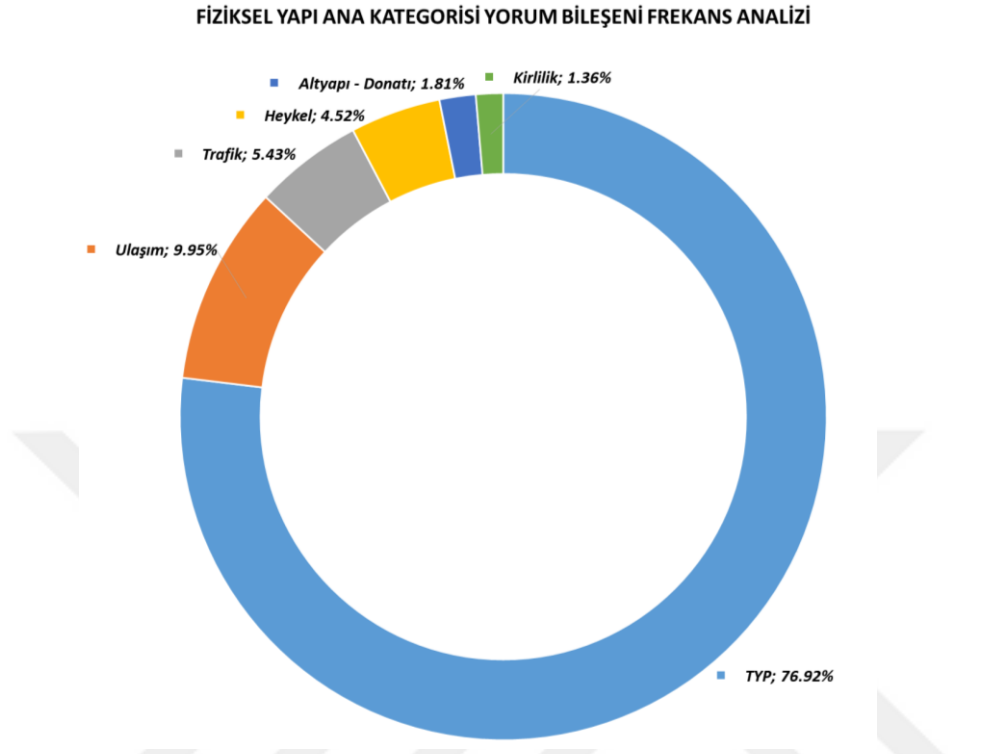

Şekil 4.59 : Aktivite ana kategorisine göre yorum bileşeni frekans analizi.

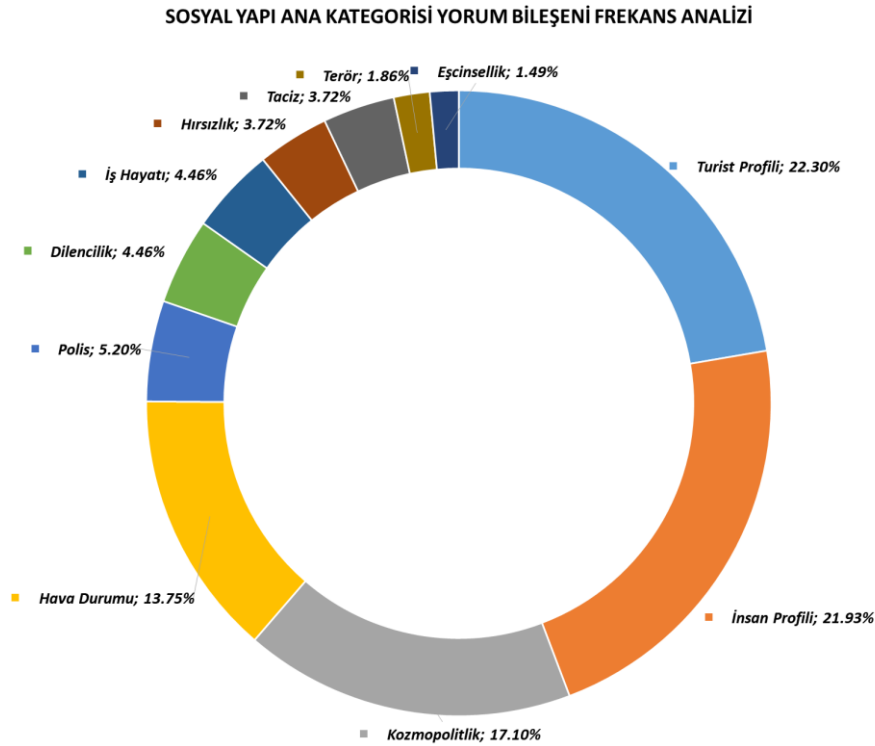

Şekil 4.60 : Algı, imge ve anlam ana kategorisine göre yorum bileşeni frekans analizi.

Fiziksel yapı ana kategorisinde yüzde 76.92 oranı ile TYP'ye dair çoğunluğu olumsuz yorumlar göze çarpmaktadır. Sosyal yapı ana kategorisinde ise turist profiline dair çoğunluğu Ortadoğulu turistlere yönelik ifadeler içeren yorumlar ilk sıradadır.

Şekil 4.61 : Fiziksel yapı ana kategorisine göre yorum bileşeni frekans analizi.

Şekil 4.62 : Sosyal yapı ana kategorisine göre yorum bileşeni frekans analizi.

4.5.8 Yorum ana kategorilerinin TYP öncesi ve sonrası dönemdeki değişiminin incelenmesi

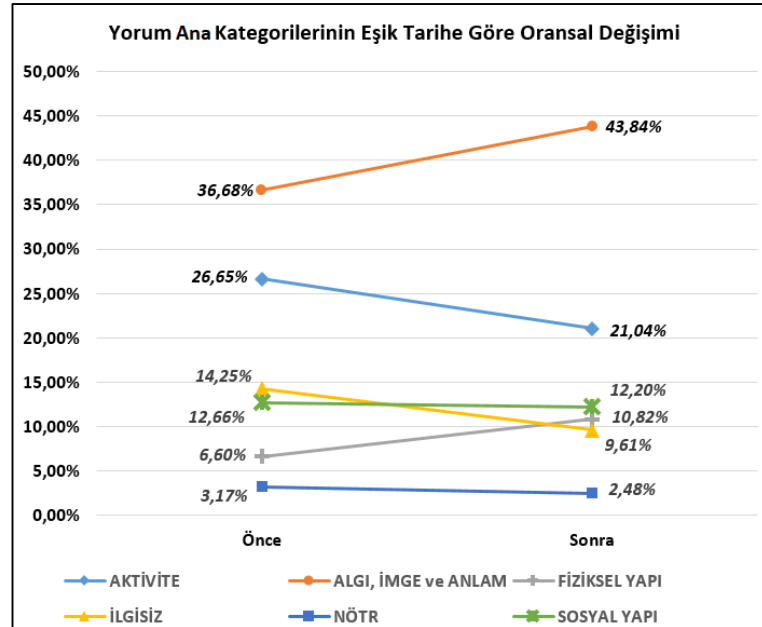
Yorum ana kategorilerindeki değişim ile eşik tarih olarak belirlenen TYP öncesi ve sonrasının ilişkisi incelenmek istenmiş ve ki kare testi uygulanmıştır. Yorum üst kategorileri, eşik tarihe %95 güven düzeyinde bağımlıdır (Kikare=20.905, p=0.000) (Şekil 4.63).

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,905 ^a	5	,001
Likelihood Ratio	20,897	5	,001
N of Valid Cases	2190		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,86.

Şekil 4.63 : Yorum ana kategorisi-eşik tarih ki kare test sonucu.

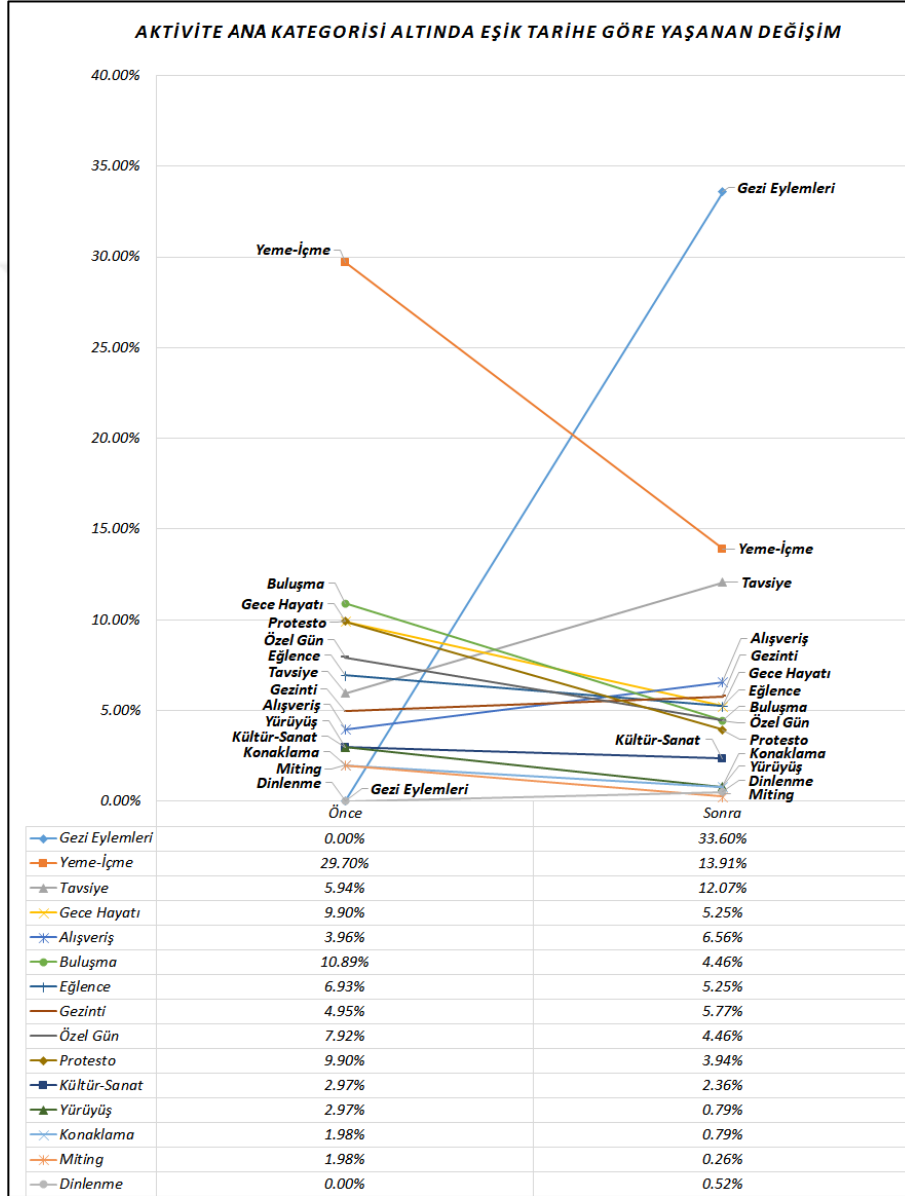
Yeterli güven düzeyi sağlandığından, aktivite, algı, imge ve anlam, fiziksel yapı, sosyal yapı, ilgisiz yorumlar ve nötr yorum sayılarının eşik tarihe göre oransal değişimini gösteren şekil 4.64’de görülen grafik üretilmiştir.

Şekil 4.64 : Yorum ana kategorilerinin eşik tarihe göre oransal değişimi.

İlgili grafikte görüldüğü şekilde Taksim Meydanı’nda yayalaştırma projesi başladıktan sonra aktivite, ilgisiz, nötr ve sosyal yapı yorum ana kategorisindeki yorumlar oransal

olarak azalmışken algı imge ve anlam ana kategorisi ile, fiziksel durum ana kategorisindeki yorumlar artmış durumdadır. Yorum sayılarındaki bu değişimin anlaşılması için her bir ana kategori için kendisine dahil olan ve yorum içeriğine dair daha detaylı bilgi veren yorum bileşenlerindeki değişim de incelenmiştir. Şekil 4.65’de eşik öncesi ve sonrası dönemde aktivite ana kategorisi altındaki yorum bileşenlerinin toplum yorumlardaki oransal değişimi izlenebilmektedir.

Şekil 4.65 : Eşik tarihe göre aktivite yorum bileşenlerinin değişimi.

Ortaya çıkan grafikte izlenebildiği üzere eşik tarih olan TYP başlangıcı ve sonrasında en sıradışı artışı gösteren yorum bileşeni TYP’deki Topçu Kışlası inşaatına yönelik eylemler dahilinde yapılan yorumları barındıran Gezi eylemleri kategorisidir. Dikkate

değer bir artış gösteren bir diğer yorum bileşeni ise alışveriş ve meydana yapılacak eylemlere yönelik tavsiyelerdir. Aynı şekilde gezinti ve dinlenme yorum bileşenlerinde ufak bir artış yaşansa dahi anlam ifade edecek bir artış olarak değerlendirilemeyecek seviyededir. Buna karşılık yorumlarda meydana dair gözükten yeme içme, buluşma, gece hayatı, protesto, özel gün kutlamaları, kültür sanat, yürüyüş, konaklama ve miting gibi aktivitelere dair yorumlar eşik öncesi döneme göre azalmış durumdadır.

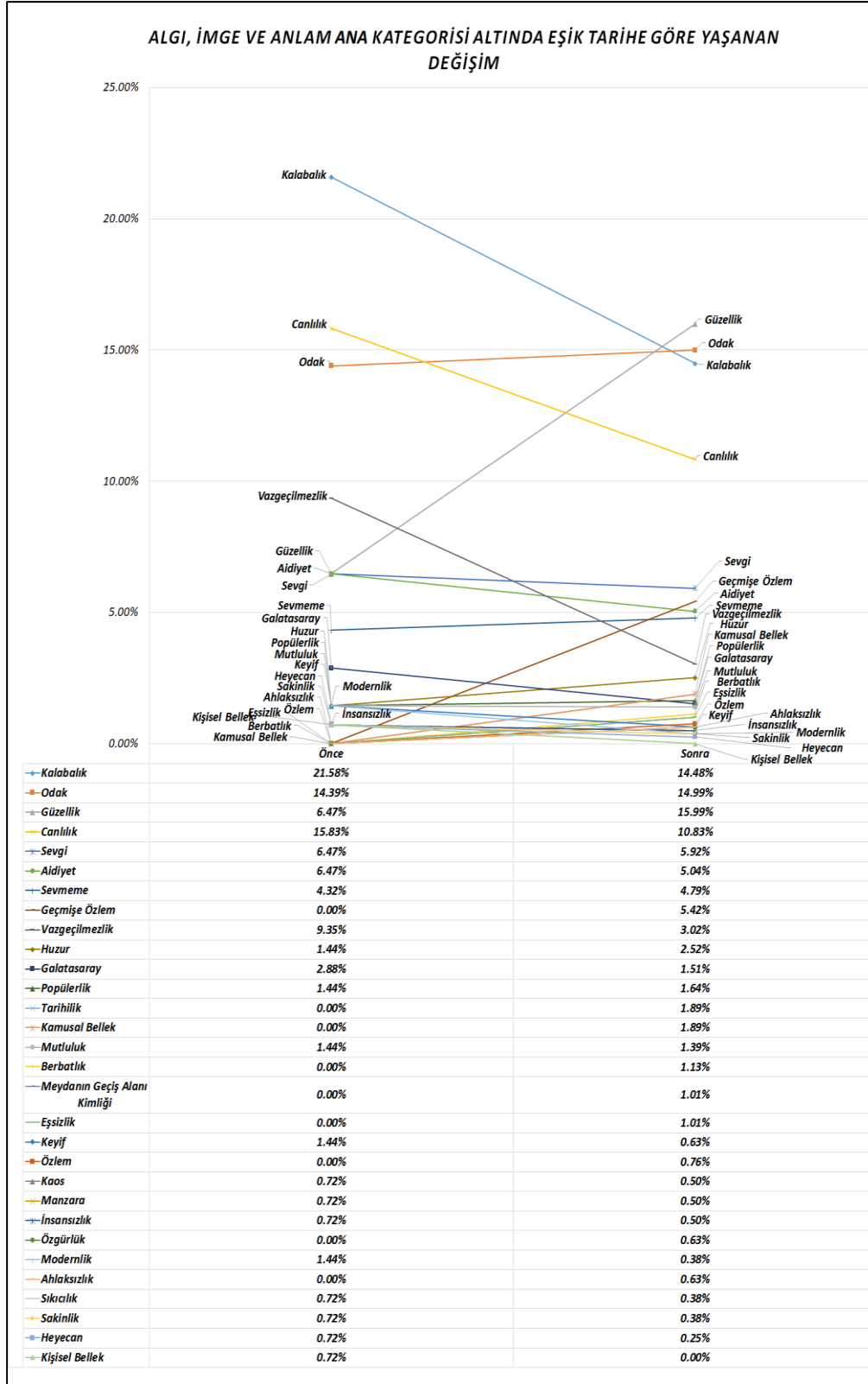
Algı, imge ve anlam ana başlığı altındaki yorum bileşenlerinin eşik tarih öncesi ve sonrasındaki değişimi ise şekil 4.66'daki grafikte ifade edilmiştir. Grafik incelendiğinde TYP sonrasında kalabalık yorum bileşenindeki yorumların oranının azaldığı görülmektedir.

Canlılık yorum bileşenindeki azalma ile birlikte değerlendirildiğinde TYP sonrası dönemde Taksim Meydanı'ndaki insan yoğunluğunun azaldığı söylenebilmektedir. Buna paralel şekilde meydanın yorum yapan kullanıcısı için vazgeçilmezliğini ifade eden vazgeçilmezlik yorum bileşenindeki yorumlar da aidiyet ve sevgi içeren yorumlar ile birlikte azalmıştır.

Meydanın eski haline yönelik özlemi ifade eden yorumları içinde barındıran geçmişe özlem yorum bileşenindeki yorumlar ise artış göstermektedir. Ancak ilgi çekici şekilde meydanın güzelliğini vurgulayan yorumlar ise önemli ölçüde artmıştır. Fakat bu yorumlar doğrudan meydanın TYP sonrasındaki durumuna dair fiziksel güzelliği değil, imgesel bir övgüyü ifade eden soyut güzelliğe dair yorumlardır.

Meydanın oluşumunda gözetilen modern olma hedefinin aksine eşik sonrası dönemde modernlik yorum bileşeni başlığı altındaki yorumlar azalmıştır. Buna karşın meydan, odak yorum bileşenlerinde bulunan yorumlardaki ufak artış ile izlenebildiği şekilde meydan halen kullanıcılar için bir odak ve merkez olmayı sürdürmektedir.

Sakinlik, insansızlık, ahlaksızlık, heyecan, kişisel bellek gibi yorum bileşenlerinde görülen değişim ise sınırlı kalmış ve bu bileşenler için dikkate değer bir değişiklik görülmemiştir. Meydanın kullanıcının hayatının bir parçası olması ve kullanıcı için vazgeçilmezliğine dair yorumları barındıran vazgeçilmezlik yorum bileşeninin toplam yorumlar arasındaki oranı ise eşik tarih sonrası dönemde dikkate değer ölçüde düşmüştür.

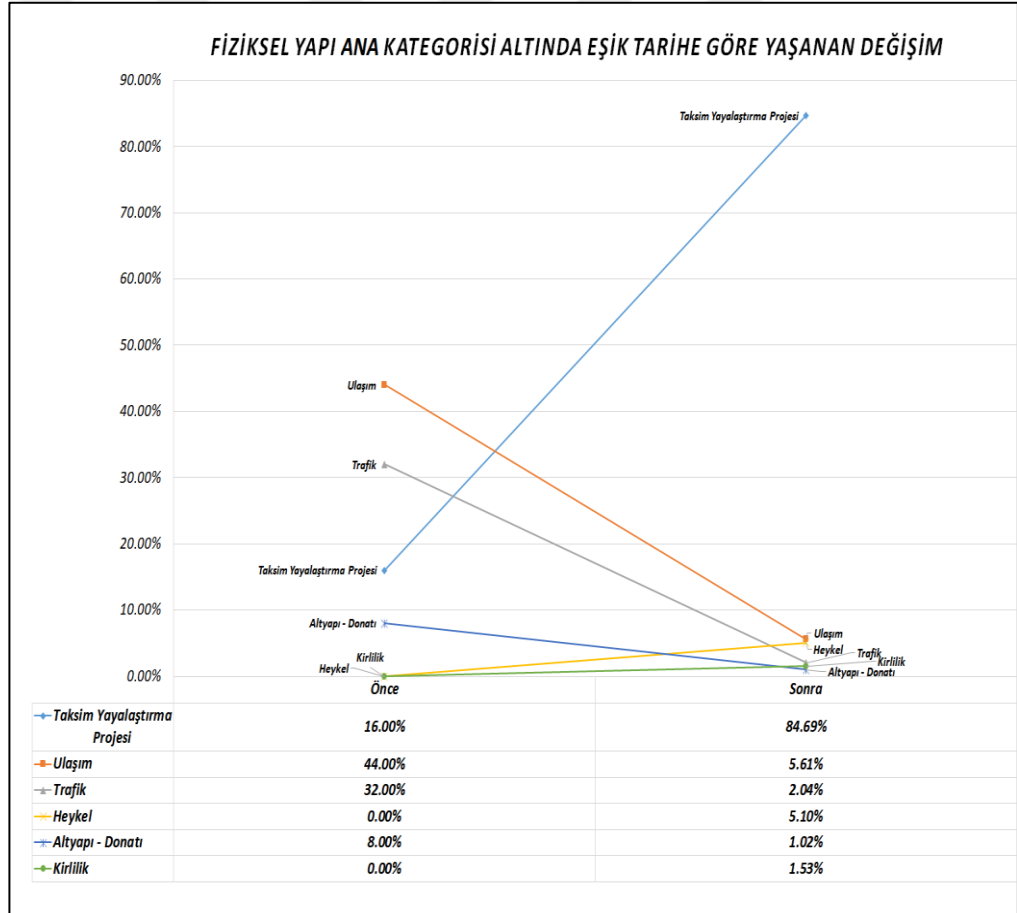

Şekil 4.66 : Eşik tarihe göre algı, imge, anlam yorum bileşenlerinin değişimi.

Şekil 4.67’deki grafikte ise fiziksel yapı ana başlığı altındaki yorum bileşenlerinin değişimi incelenmiştir.

Fiziksel yapı ana başlığı altındaki konular için eşik öncesi ve sonrası dönemde en büyük artış TYP hakkındaki yorumlarda görülmüştür. TYP kapsamında meydana yapılan ve fiziksel dokusunu etkileyen müdahaleye kullanıcıların yoğun tepki gösterdiği ve foursquare üzerinde fikirlerini ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Daha önce ifade edildiği üzere TYP hakkındaki yorumların yorum duygu analizlerine göre %85.88'i olumsuzluk içermektedir.

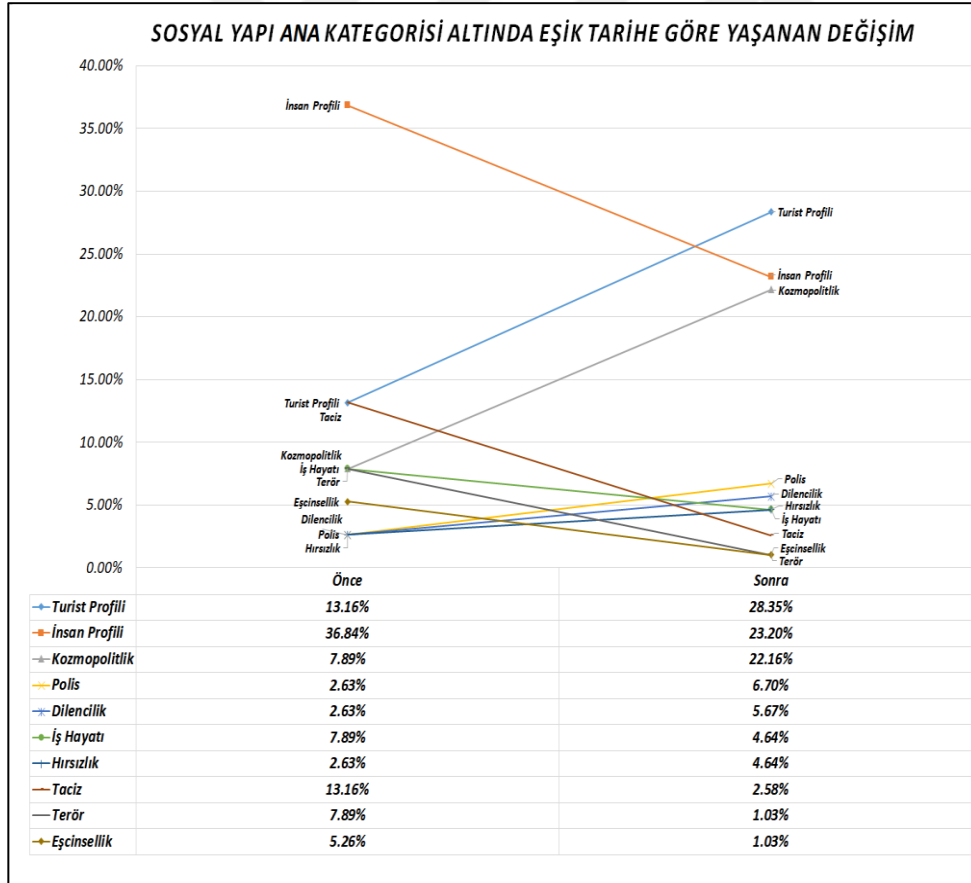
TYP ardından en büyük değişim ise ulaşım ve trafik yorum bileşenlerinde görülmektedir. TYP projesinin bu yönüyle hedeflerinden birine uygun şekilde kullanıcıların trafik ve ulaşım dair şikayetlerini azalttığı ifade edilebilir. Aynı şekilde altyapı ve donatılara dair yorumlar da azalmıştır. Meydandaki Cumhuriyet Heykeli'ni işaret eden yorumlar da artmış gözükse de bu yorumların önemli kısmı heykel hakkında bilgi ya da tanımları içermektedir.

Şekil 4.67 : Eşik tarihe göre fiziksel yapı yorum bileşenlerinin değişimi.

Şekil 4.68'teki eşik tarih öncesi ve sonrasına göre sosyal yapı yorum bileşenlerinin değişimini gösteren grafikte görülebileceği üzere TYP sonrasında Taksim Meydanı ve

devamındaki İstiklal Caddesi'ni kullananların profilleri hakkındaki yorumları içeren insan profili yorum bileşenindeki yorumlar eşik tarih sonrasında oransal olarak azalmıştır. Bunun yerine turist profiline dair yorumlar öne çıkmıştır. Turist profiline dair yorumlar çoğunlukla Ortadoğu kökenli turistleri hedef alan nitelikte ve kullanıcı yorumlarından alıntılandığı şekliyle; meydanın Araplaştığını, Suriyeli dolduğunu, adım başı Arap olduğunu ifade eden yorumlardır. Ancak çoğunlukla eleştirel bu yorum bileşeni yanında meydanın kozmopolitliğini işaret eden yorumlar da eşik tarih sonrasında artış göstermiştir. Taciz ve terör yorum bileşenlerindeki yorumlar eşik tarih sonrasında önemli ölçüde azalsa da hırsızlık ve dilencilik hakkındaki yorumlar artış halindedir. Gezi Parkı eylemleri sonrasında meydanda artan polis varlığı da eşik sonrası dönemdeki yorumlarda izlenebilmektedir. Eşik öncesi dönemdeki kullanıcı yorumlarında meydanın önemli kullanıcılarından biri olarak görülen eşcinseller ve eşcinsellere dair ifadeler ise eşik tarih sonrasındaki yorumlarda azalmış gözükmemektedir.

Şekil 4.68 : Eşik tarihe göre sosyal yapı yorum bileşenlerinin değişimi.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kentler, içerdiği mekânların nitelikleri ile değerlendirilmektedir. Zaman içinde yaşanan politik, sosyal, kültürel, teknolojik değişimler ise kentin kullanıcıları ile beraber kentteki mekânları doğrudan etkilemekte, dolayısıyla kent de mekânları ile birlikte sürekli bir değişim ve dönüşüm halinde bulunmaktadır. Bu çalışmada incelenen Taksim Meydanı da tarihi boyunca kentsel bir odak noktası olması dolayısı ile kentteki değişimi en hızlı şekilde yansıtan, ayrıca dönüşüm ve değişimi de tetikleyen bir alandır. Bu yönüyle yapılan araştırma sonucunda çıkan bulgular ile meydana TYP ile birlikte yaşanan değişimin kullanıcıların algısı ve düşüncelerine de yansıdığı gözükmemektedir. Özellikle TYP çalışmalarının sürdüğü 2012-2013 yılları arası dönem ve Suriye'den Türkiye'ye yaşanan göç dalgası ile turist profilindeki değişimin yorumlara konu edildiği 2017 yıllarında bu etki diğer yıllardan ayrılan bir ivme ile üst noktada hissedilmiştir. Bu kapsamda çalışma süresince şu bulgular elde edilmiştir:

1. Bu çalışmada konu edilen Foursquare gibi sosyal medya araçları, kullanıcılar ile karar vericiler arasında bir iletişim seçeneği olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla yapılan müdahalelerin ve projelerin kullanıcılardaki karşılığını izlemek, yaşanan kentsel değişimi saptamak ve takip etmek için bir veri kaynağı olarak kullanılabilme potansiyeli taşımaktadır. Tez kapsamında da elde edilen bulgular değerlendirildiğinde sosyal medya üzerinden yapılan okumaların Catalán ve diğ. (2008), Foster (2013), Gaspar ve Glaeser (1996), Low ve Smith (2006)'ın savunduğu şekilde mekândaki fiziksel karşılaşma ve geri bildirimleri tamamlayıcı niteliği olduğu anlaşılmakta, güncel gelişmeler ile tutarlı bir veri sağladığı anlaşılmaktadır.
2. Taksim meydanı yayalaştırma projesi ile kullanıcıların Taksim meydanının niteliğine dair düşüncelerinde; Taksim Meydanı'nın Foursquare uygulamasındaki kullanıcı yorumlarında da izlenebilen bir tepki ve değişim yaşanmıştır. Kişilerin meydana dair/meydanda hissettikleri ve algıladıklarında eşik tarihe göre değişimler görülmüştür. Bu anlamda meydanın kullanıcılarının yorumlarında gözlenen tepki doğrudan değişen fiziksel çevreye yöneliktir ve olumsuz yorumlar

ile ifade edildiği şekilde meydanın yeni hali kullanıcılar tarafından başarılı bulunmamış, TYP ile uygulanan fiziksel müdahaleye büyük oranda olumsuz tepki gösterilmiştir. Eşik öncesi ve sonrası döneme göre ise kullanıcılarda meydanın kimliğini kaybettiğine dair endişe yaşanmış ve meydanın Araplaştığı ifade edilmiştir. Ancak kullanıcıların olumsuz görüşlerine karşılık meydanın odak olma, canlılık, kalabalık gibi olumlu özellikleri korunmuş durumdadır ve yine meydan hakkındaki olumlu yorumların kaynağını oluşturmaya devam etmektedir. Buna karşılık olumsuz anlam içeren yorumlarda 2013-2017 yılları arasında turist profilini içeren yorumlar artış göstermektedir. Yorumlar incelendiğinde çoğunlukla Ortadoğu kökenli turistlere yönelik olumsuz yaklaşım göze çarpmaktadır. Dolayısıyla meydanın turist demografisinde fark edilir bir değişim olduğu ve meydanın kullanıcıları tarafından bu demografik değişimin hissedildiği anlaşılmaktadır. Tüm olumsuz yorumlara karşın TYP'nin çözüme kavuşturacağı açıklanan trafik sorunu çözüme kavuşturulmuş ve bu konudaki problemler çözülmüş gözükmemektedir. Bununla birlikte TYP sonrasında meydandaki aktivite; algı, imge ve anlamlar ile fiziksel ve sosyal yapıda değişimler gözlenmiştir. TYP öncesine göre yeme-içme, gece hayatı, eğlence, kültür-sanat, meydandaki buluşmalar gibi aktivitelerde azalma gözlenmiş, eşik tarih öncesinde meydanı tanımlarken kullanılan kalabalık ve canlılık gibi algısal kavramlar erozyona uğramıştır.

3. Taksim Meydanı'na yönelik geliştirilen TYP gibi projeler ile güncel problemler meydanın algısal kimliğine doğrudan etki etmektedir. Geliştirilen projelerden alınan geri bildirimlerde sıklıkla yeşil alan talep edildiği göze çarpmakta, meydandaki betonlaşmanın eleştirildiği görülmektedir. Bu bağlamda geliştirilecek projelerin kullanıcı isteklerine uygun, mekânın kimliğiyle çatışmayan ve etrafıca düşünülmüş olması gereklidir. Sosyal medya uygulamaları kullanıcıların anlık ve gerçek tepkilerini gönüllü ve hızlı bir şekilde ifade ettiği ortamlar olması sebebiyle kentin yöneticileri tarafından kentteki gelişme, değişim ve dönüşümlere yönelik bir geri bildirim mekanizması olarak kullanılabilme potansiyeli taşımaktadır.

Taksim Meydanı gibi popüler mekânlarda yapılacak bir değişiklik için ön bilgi toplanması, mekânın niteliğinin ve öneminin anlaşılması ile kullanıcıların zihnindeki algı, imge ve anlamının araştırılması için kullanılması fayda sağlayacaktır. Bu sayede geçmiş-gelecek bağlantısı daha sağlam bir temele oturarak yaşanacak kentsel

değişimin mekânın olumlu ve benimsenen niteliklerine en az şekilde zarar vermesi sağlanabilecektir.

Tez kapsamında, tezin alan çalışmasında veri toplama yöntemi olarak kullanılan Foursquare gibi sosyal medya uygulamalarının mekânın kullanıcılarının mekân hakkındaki düşüncelerini araştırma aracı olarak kullanılabileceğine örnek olunmuştur. Bu araçlar, klasik gözlem ve veri toplama yöntemlerine kıyasla çok daha hızlı veri toplamaya imkan sağlamaktadır. Ayrıca bu araçlardaki kullanıcı bildirimleri, yorum, fotoğraf ve video paylaşımları kullanıcıların kendi isteğiyle ve yaygın olarak kullanılmalarıyla araştırmalar için önemli bir kaynak haline gelmektedir. Bu bağlamda alan çalışmasına konu olan Taksim meydanı ve sosyal medya uygulamalarının mekânın niteliklerinin araştırılmasında kullanılması konusunda sonraki araştırmalar için bu tezin bir kaynak olarak kullanılma potansiyeli bulunmaktadır. Ek olarak gerek Taksim meydanı, gerek diğer kentsel meydan ve projelerde yönetimlerin ve araştırmacıların bu tez kapsamında ortaya çıkan verilerden yola çıkarak gelecekte yeni araştırmalar yapmasına olanak sağlanması düşünülmüştür. Tez kapsamında kullanılan Foursquare kullanıcı yorumlarından daha geniş bir veri seti ve Foursquare dışındaki diğer sosyal medya uygulamaları ile ulaşılabilecek yeni kaynaklarla Taksim meydanının yeni halinin kullanıcılardaki karşılığı daha net bir şekilde ortaya koyulabilecek ve bu araştırmanın konusu ve ortaya koydukları geliştirilebilecek, böylece gelecekteki araştırmacılar için bir kaynak olabilecektir.

KAYNAKLAR

- Agryzkov, T., Marti, P., Serrano-Estrada L., Nolasco-Cirugeda, A., Tortosa L., Vicent, J.F.** (2016). Analysing Successful Public Spaces in an Urban Street Network Using Data from the Social Networks Foursquare and Twitter. *Applied Network Science*, vol. 1, no. 1, 2016, doi:10.1007/s41109-016-0014-z.
- Aktan, C.** (2003). *Modernite'den Postmodernite'ye Değişim*, İstanbul: Çizgi Yayınları.
- Akyol, K.** (2018). Taksim'in Batı'dan Doğu'ya yolculuğu. *Deutsche Welle Türkçe*. Erişim: 23 Nisan, 2019, <https://www.dw.com/tr/taksim-batidan-doguya-yolculugu/a-44337485>
- Altman I, Low S.** (1992). *Place Attachment*, New York:Prentice Hall.
- Anselin, L., Williams, S.** (2015). “Digital Neighborhoods” *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 24.
- Ant, N.** (2018). *Tarihi çevrelerde kentsel değişimin kent kimliğine etkisi: Karaköy Perşembe Pazarı örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arribas-Bel, D.** (2014). Accidental, open and everywhere: Emerging data sources for the understanding of cities. *Applied Geography*, 49, 45–53. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2013.09.012>.
- Aurigi, A.** (2005). Making the digital city: The early shaping of urban internet space. *Design and the built environment*. Hampshire: Ashgate.
- Beumer, C.** (2010). Social Cohesion in a Sustainable Urban Neighbourhood. *2nd SUN colloquium*.
- Beyer, M.A., Laney, D.** (2012). *The Importance of “Big Data”: A Definition*. Gartner Publications, pp.1–9.
- Bilgihan, G.** (2006). *Kentsel Meydanların Dönüşümü*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Bilsel, F. C., Bilsel, S. G., Bilsel, A. A.** (1999). Kuramsal Yaklaşımlardan Kentsel Mekân Tasarımına, *1. Ulusal Kentsel Tasarım Kongresi “Kentsel Tasarım Bir Tasarımlar Bütünü”*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Brabham D. C.** (2008). Crowdsourcing as a Model for Problem Solving: An Introduction and Cases, Convergence, *The International Journal of Research into New Media Technologies*, 14(1) 75-90.
- Buecheler T., Sieg J.H., Füchslin R.M., Pfeifer R.** (2010). Crowdsourcing, Open Innovation and Collective Intelligence in the Scientific Method: A Research Agenda and Operational Framework. In: H. Fellerman et al

(eds), *Artificial Life XII. Twelfth International Conference on the Synthesis and Simulation of Living Systems*, Odense, Denmark, 19-23 August 2010, 679-686.

- Carmona, M., Tiesdell, S., Heath, T., Oc, T.** (2010). *Public places, urban spaces. The dimensions of urban design* (2nd ed.). London, New York: Routledge.
- Casey, E. S.** (2001). Body, self and landscape: A geographical inquiry into the placeworld. In P. C. Adams, S. Hoelscher & K. E. Tills (Eds.), *Textures of Place* (pp 403-425). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Catalán, B., Saurí, D., & Serra, P.** (2008). Urban sprawl in the Mediterranean? Patterns of growth and change in the Barcelona Metropolitan Region 1993–2000. *Landscape and Urban Planning*, 85(3–4), 174–184.
- Cengizkan, A.** (2005). Gelenek, İşlev, Moda: Süreklilikler ve Kopuşlar (Ed. Cengizkan, N.M.). *Gelenek, İşlev ve Moda Arasında Günümüz Konut Kültürü*, Ankara: Mimarlar Odası Yayınları, 11-21.
- Cerrone, D.** (2015). *A Sense of Place*. Turku.
- Chen, H., Chiang, R., Storey, V.,** (2012). Business Intelligence and Analytics: From Big Data to Big Impact. *MIS Quarterly*, 36(4), pp.1165–1188.
- Cheshmehzangi, A.** (2015). Urban Identity as a Global Phenomenon: Hybridity and Contextualization of Urban Identities in the Social Environment. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 25(5), 391–406.
- Çelebi, M.** (2006). *Dünden Bugüne Taksim Cumhuriyet Anıtı*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Çelik, Z.** (2016). *19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti: Değişen İstanbul*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Coates, J. F.** (1988). “Changing Urban Development” *Housing And Community In The 21st Century vital Speeches Of The Day*, Vol,65, Issue 22.
- Cooke, P.** (1990). “Modern urban theory in question” *Transactions of the Institute of British Geographers*, 15.
- Davies, W. K. D., & Herbert, D. T.** (1993). *Communities within Cities: an Urban Social Geography*. London: Belhaven Press.
- Dear, M. J.** (1986). “Postmodernism in Planning.” *Environment and Planning D: Society and Space*, Vol:4, Issue:3.
- Deaux, K.** (1992). Personalizing identity and socializing self. In G. Breakwell (Ed.). *Social Psychology of Identity and the Self Concept* (pp. 9-33). London: Academic Press.
- Dijcks, J.,** (2012). Oracle: Big data for the enterprise. *Oracle White Paper*, (June).
- Dovey, K.** (2010). *Becoming Places*. Routledge.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., Lampe, C.** (2007). The benefits of Facebook “friends:” Social capital and college students’ use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4), 1143–1168.
- Eraydın, A.** (1994). Mekân Organizasyonuna İlişkin Değişen Paradigmalar. *Toplum ve Bilim dergisi*, Güz-Kış 1994, İstanbul: Birikim Yayınları, 53-77.

- Eren, İ. Ö.** (2014). What is the threshold in urban regeneration projects in the context of urban identity? The case of Turkey. *SPATIUM International Review*, (31), 14–21.
- Erkut, G.**, (1995). *Bilgi Enformasyon Teknolojisinde Gelişmelerin Şehir Bölge Mekânsal Organizasyonunun Yeniden Yapılanması Üzerindeki Etkileri*, İstanbul:İTÜ Basımevi.
- Foster, L.** (1995). Access to Historic Properties: A Look Forward, *Journal of Architectural Conservation*, 3.
- Foursquare (Company)**. (n.d.). *Wikipedia*. Retrieved Eylül 15, 2019, from [https://en.wikipedia.org/wiki/Foursquare_\(company\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Foursquare_(company))
- Freely B., Freely J.** (2017) *Galata, Pera, Beyoğlu: Bir Biyografi*. (Y. Türedi, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Frizell, S.** (2015). How Dennis Crowley Built foursquare After quitting Google. *Time*. Erişim adresi <https://time.com/3690953/foursquare-dennis-crowley/>
- Fusco, S. J., Michael, K., Michael, M. G.** (2010). Using a social informatics framework to study the effects of location-based social networking on relationships between people: A review of literature. In 2010 *IEEE international symposium on technology and society* (pp. 157–171). IEEE.
- Gaspar, J., & Glaeser, E. L.** (1996). Information technology and the future of cities. Working paper (No. w5562).
- Grier, D. A.** (2011). Not for All Markets. *Computer* 44(5) 6-8.
- Gugler, J., Flanagan, W.**, (1978). “Urbanization And Social Change In West Africa”, *The Urban Institute Press*, Washington, D.C.
- Güleç Solak, S.** (2014). *Mekân-kimlik etkileşimi ve kentsel mekândaki tezahürleri* (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güvenç, B.** (1991). Kentlilerin Kimliği ve Antalya Üzerine Notlar, Öneriler, Örnekler, *Mimarlık Dergisi*, 1, İstanbul.
- Güvenç, B.** (2016). *Türk Kimliği: Kültür Tarihinin Kaynakları*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Graumann, C. F.** (1983). On multiple identities. *International Social Science Journal*, 35, 309-321.
- Gül, M.** (2015). *Modern İstanbul'un Doğuşu*. İstanbul: Sel Yayıncılık
- Hall, P.** (1998) *Cities in Civilization*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Hançerlioğlu, O.** (1989). *Felsefe Ansiklopedisi*. New York: TCY Press.
- Harvey, D.** (1989). *The Urban Experience*. The Johns Hopkins University Press.
- Hatt, P., Reiss, A.** (2002). *Kentsel Yerleşimlerin Tarihi, 20. Yüzyıl Kenti*. (B. Duru, A. Aklan, Çev.), Ankara: İmge Yayınevi, 27-36.
- Haughton, G., Hunter, C.** (1994). *Sustainable Cities*. London: Jessica Kingsley Publishers/Regional Studies Association.
- Healey, P., Davoudi, S., O'toole, M., Tavşanoğlu, S., Usher, D.**, (1992). *Rebuilding The City*, E&Fn Spooan, 1992.

- Howe, J.** (2006). The rise of Crowdsourcing. *Wired Magazine*. 14, Erişim Adresi http://www.wired.com/wired/archive/14.06/crowds_pr.html
- Howe, J.** (2008). *Crowdsourcing: How the Power of the Crowd is Driving the Future of Business*. (Business Books, Great Britain, 2008).
- Huang, Q., Wong, D. W. S.** (2015). Modeling and Visualizing regular Human Mobility patterns with uncertainty : An example using Twitter Data Modeling and Visualizing regular Human Mobility patterns with uncertainty: An example using Twitter Data. *Annals of the Association of American Geographers*, 105(6), 1179–1197 November.
- Intel**, (2012). Big Data Analytics. Intel's IT Manager Survey on How Organizations Are Using Big Data.
- Işık, O.** (1994). Değişen Toplum/ Mekân Kavrayışları: Mekânın Politikleşmesi, Politikanın Mekânsallaşması, Toplum ve Bilim dergisi, Güz-Kış 1994, İstanbul: Birikim Yayınları, 7-39.
- Jenkins, P. & Hague, C.** (2005). 'Reconceptualising the narratives of place identity in planning' in Hague, C. & Jenkins, P. (ed.) *Place identity, participation and planning*. Oxfordshire: Routledge, 207-223.
- İnceoğlu, M.** (2010). *Tutum, Algı ve İletişim*, İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.
- Keleş, R.** (2002). *Kentleşme Politikaları*, İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.
- Lalli, M.** (1992). Urban-related identity: Theory, measurement and empirical findings. *Journal of Environmental Psychology*, 12, 285-303.
- Low, S., Smith, N.** (2006). *The politics of public space*. New York: Routledge.
- Lynch, K.** (2010). *Kent İmgesi*. (İ. Başaran, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Madanipour, A.** (1996). *Design of Urban Space: An Inquiry into a Socio-Spatial Process*, John Wiley & Sons.
- Mantran, R.** (2015). İstanbul Tarihi. (T. Tunçdoğan, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Manyika, J. ve diğ.,** (2011). *Big data: The next frontier for innovation, competition, and productivity*. McKinsey Global Institute.
- Marti, P., Serrano-Estrada L., Nolasco-Cirugeda, A.** (2017). Using locative social media and urban cartographies to identify and locate successful urban plazas. *Cities*, 64, 66-78.
- Marti, P., Serrano-Estrada L., Nolasco-Cirugeda, A.** (2019). Social Media Data: Challenges, Opportunities and Limitations in Urban Studies. *Computers, Environment and Urban Systems*, vol. 74, 2019, pp. 161–174., doi:10.1016/j.compenvurbsys.2018.11.001.
- McMartin, J.** (1995). *Personality Psychology: A Student Centered Approach*. London: Sage.
- Miniwatts Marketing Group** (2016). *Internet world stats. Usage and population statistics*. Erişim: 1 Mayıs, 2019, <https://www.internetworldstats.com/europa.htm>.

- Morley, D. & Robins, K.** (1997). *Kimlik Mekânları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mumford, L.** (1961). The First Urban Transformation, *Classic Readings in Urban Planning*, In Stein, J. M. (Ed.), McGraw-Hill Inc., 1995.
- Mumford, L.** (2007). Tarih Boyunca Kent, Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Neuman, M.** (1998).“Does Planning Need The Plan?”, *Journal of American Planning Association*, Vol. 64 Issue 2, p208.
- Norberg-Schulz, C.** (1980). *Genius Loci: Towards A Phenomenology of Architecture*. New York: Rizzoli.
- Norberg-Schulz, C.** (1993). *The concept of dwelling*. New York: Rizzoli.
- Obar, J. A., & Wildman, S.** (2015). Social media definition and the governance challenge: An introduction to the special issue. *Telecommunications Policy*, 39(9), 745–750.
- Obar, J.A., Zube, P., Lampe, C.** (2012). Advocacy2.0: An analysis of how advocacy groups in the United States perceive and use social media as tools for facilitating civic engagement and collective action. *Journal of Information Policy*, 2, 1–25.
- Ocakçı, M.** (1994). Kimlik Elemanlarının Şehirselleştirme Tasarımına Yönlendirici Etkisi, *Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu “Kentsel Tasarımın Ekolojik Yaklaşımı”*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul, 239-245.
- Ocakçı, M.** (1995). Şehir Kimliği ve Çevre İlişkileri, *Kent ve Çevre Planlamaya Ekolojik Yaklaşım, 17. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumunu*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul, 163-170.
- Ocakçı, M.** (2012). *Kentsel Planlama: Ansiklopedik Sözlük*. (M. Ersoy, Der.). İstanbul: Nivona Yayınları
- Oliveira F., Ramos I., Santos L.** (2010). Definition of a crowdsourcing Innovation Service for the European SMEs. In: Daniel F. et al. (eds.) *Current Trends in Web Engineering* (Springer, Berlin/Heidelberg, 2010) 412-416.
- Önem, A. B.** (2004). *Çevre algılama ve kentsel kimlik: Haliç üzerine bir yöntem önerisi* (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özen, A.** (2006). Mimari Sanal Gerçeklik Ortamlarında Algı Psikolojisi, *Bilgi Teknolojileri Kongresi IV*, Akademik Bilişim, Denizli.
- Öztaş, M.** (2010). *Taksim Bir Şenliği Yaşamak*. İstanbul: Heyamola.
- Pew Research Center** (2018). *Social media fact sheet*. Erişim: 22 Nisan, 2019, <https://www.pewinternet.org/fact-sheet/social-media/>
- Punter, J. V.** (1988) “Post-modernism” *Planning Practice and Research*, 4, 22-28.
- Rapoport, A.** (1977). *Human aspects of urban form: towards a man-environment approach to urban form and design*. Oxford: Pergamon Press.

- Rapoport, A.** (1982). *The Meaning of the Built Environment: A Nonverbal Communication Approach*. London: Sage Publications
- Relph, E. C.** (1976). *Place and Placelessness*. London: Pion.
- Richards, L., Biddick, I.** (1994). “Sustainable economic development and environmental auditing: a local authority perspective”, *Journal of Environmental Planning and Management*, 37:4, 487-494.
- Roick, O., Heuser, S.** (2013). Location based social networks–definition, current state of the art and research agenda. *Transactions in GIS*, 17(5), 763–784.
- Sağsöz Velioğlu, A., Zorlu, T.** (1996). Kent Kimliği-Kimliksizliği ve Tasarımcının Rolü-Trabzon Kentinde Bir Araştırma, *Yapı ve Yaşam '96*, Mimarlar Odası Bursa Şubesi, Bursa.
- San, T.** (2018). *Bir mobil gösteriş unsuru olarak sosyal medyada yer bildirimleri: İzmir ili örneği*. (Yüksek Lisans Tezi), Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sassen, S.** (1994). *Cities In A World Economy*, Thousand Oaks, Pine Forge Press.
- Schwirian, K. P.** (1983). Models of Neighborhood Change. *Annual Review of Sociology*, 9, 83–102.
- Shelton, T., Poorthuis, A., Zook, M.** (2015). Social media and the city: Rethinking urban socio-spatial inequality using user-generated geographic information. *Landscape and Urban Planning*, 142, 198–211. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2015.02.020>.
- Spyratos S., Demetris S., Michael L., Chrisa T.** (2016). “Using Foursquare Place Data for Estimating Building Block Use.” *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science* 44, no. 4 (2016): 693–717. <https://doi.org/10.1177/0265813516637607>.
- Suher, H.** (1995). Kent Kimliğine Etkili Yasa Uygulamaları, *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu*, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Tang, K. P., Lin, J., Hong, J. I., Siewiorek, D. P., Sadeh, N.** (2010). Rethinking location sharing: Exploring the implications of social-driven vs. purpose-driven location sharing. *12th ACM international conference on ubiquitous computing* (pp. 85–94). ACM
- Tankut, G.** (1976). “Tarihi Sit Koruması ve Kalkınma İlişkileri”; İTÜ MTRE Bülteni, Sayı 7, Cilt 2.
- Taras A., Pablo M., Leandro T., José F. V.** (2016). Measuring urban activities using Foursquare data and network analysis: a case study of Murcia (Spain), *International Journal of Geographical Information Science*, DOI: 10.1080/13658816.2016.1188931
- TDK,** (2019). *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim: 20 Nisan, 2019, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts
- Tekeli, İ.** (2013). *İstanbul'un Planlanmasının ve Gelişmesinin Öyküsü*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Kitapları.

- Thorns,D.,** (2002). *The Transformation Of Cities*, New York: Palgrave Macmillan Press.
- Vicente, C. R., Freni, D., Bettini, C., Jensen, C. S.** (2011). Location-related privacy in geo-social networks. *IEEE Internet Computing*, 15(3), 20–27.
- Whitla P.** (2009). Crowdsourcing and Its Application in Marketing, *Contemporary Management Research*, 5(1) 15-28.
- Wiberg, U.,** (1993). Medium Sized Cities and Renewal Strategies, *The Journal of the Regional Science Association International*, 72(2), 140-140.
- Yılmaz, N.** (2005). *Kent Merkezlerindeki Kentsel Sit Alanlarında Değişim Sürecinin Değerlendirilmesi, Kayseri Kentsel Sit Alanı ve Talas Kentsel Sit Alanları Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Zheng, Y.** (2011). *Location-based social networks: Users. In Computing with spatial trajectories* (pp.243–276). New York: Springer.
- Url-1** <<https://expandedramblings.com/index.php/by-the-numbers-interesting-foursquare-user-stats/>>
- Url-2** <https://iicistanbul.esteri.it/iic_istanbul/resource/img/2017/06/marciana_.jpg>
- Url-3** <https://www.degisti.com/wp-content/uploads/2011/05/Taksim_Topcu_Kislasi_Halil_Pasa_Topcu_Kislasi_19._yy_Istanbul.jpg>
- Url-4** <<https://i.pinimg.com/originals/5d/1c/d0/5d1cd000987adfaac68e9cc078da3d59.jpg>>
- Url-5** <<http://www.eskiistanbul.net/resimler/taksim-topcu-kislasi-yikilirken-1477.jpg>>
- Url-6** <<http://www.mimdap.org/wp-content/uploads/11487.jpg>>
- Url-7** <https://i0.wp.com/blog.sahapfirat.net/wp-content/uploads/2018/04/Ataturk_Kultur_Merkezi_AKM_Istanbul1.jpg?fit=580%2C357>
- Url-8** <<https://www.dw.com/tr/taksim-in-batıdan-doğuya-yolculuğu/a-44337485>>
- Url-9** <<http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Haberler/Pages/Haber.aspx?NewsID=14903>>
- Url-10** <http://www.mimdap.org/images/Mimarlik_Gundem/takbes/taksim2.jpg>
- Url-11** <<http://www.milliyet.com.tr/-taksim-meydani-yayalastirma-projesi--kabul-edildi-gundem-1439440/>>
- Url-12** <https://www.youtube.com/watch?v=ssrV_ejVeUU>
- Url-13** <<http://megaprojeleristanbul.com/print/taksim-meydani-yayalastirma-projesi>>
- Url-14** <<http://haber.sol.org.tr/kent-gundemleri/akpnin-taksim-projesine-karsi-taksim-dayanismasi-kuruldu-haberi-52230>>
- Url-15** <<https://www.youtube.com/watch?v=eu2eHnj0H08>>
- Url-16** <<http://www.radikal.com.tr/turkiye/gezi-parki-icin-46500-imza-1112627/>>
- Url-17** <<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/topcu-kislasina-iptal-22384045>>
- Url-18** <<http://bianet.org/resim/olcekle/45439/490/254>>
- Url-19** <https://im.haberturk.com/2013/02/26/ver1361914550/823419_detay.jpg>
- Url-20** <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/05/130528_taksim_gezi_parki>
- Url-21** <<http://bianet.org/bianet/toplum/147093-mahkeme-topcu-kislasi-nin-yurutmesini-durdurdu>>
- Url-22** <<http://3.bp.blogspot.com/-ZhbMQr9iUDc/UbmQuXAOGBI/AAAAAAAAA9p4/sNDM2hhawI8/s1600/gezi+2.jpg>>

- Url-23** <<http://www.radikal.com.tr/politika/erdogan-akm-yikilacak-taksime-cami-de-yapilacak-1135947/>>
- Url-24** <<http://everywheretaksim.net/wp-content/uploads/2013/09/taksim1.jpg>>
- Url-25** <<https://ibbqr.ibb.gov.tr/taksim-meydani-cevre-duzenleme-insaati/#detayGrid>>
- Url-26** <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/03/150326_akm_ilk_opera_binasi>
- Url-27** <<https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/02/07/taksime-yapilacak-caminin-goruntuleri-ilk-kez-sabahta>>
- Url-28** <<https://www.ahaber.com.tr/galeri/yasam/taksim-camii-minaresi-kulah-bolumu-yerlestirildi/4>>
- Url-28** <<https://developer.foursquare.com/places-api>>
- Url-29** <<https://tr.foursquare.com/v/taksim-meydani/4b64c88af964a520d4cf2ae3?tipsSort=recent>>
- Url-30** <<https://tr.foursquare.com/v/taksim-meydani/4b64c88af964a520d4cf2ae3?tasteId=53dc4ecd498e44ebcfe4fa45>>
- Url-31** <<https://t24.com.tr/haber/son-8-yilda-suriyeli-multeci-sayisi-14-bin-kat-artti,783049>>

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Onur Erkan
Doğum Tarihi ve Yeri : 11/10/1990, İstanbul
E-posta : onurerkan90@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

Lise : 2008, Haydarpaşa Anadolu Lisesi
Üniversite : 2012, Bahçeşehir Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,
Mimarlık Bölümü
Yükseklisans : 2019, İstanbul Teknik Üniversitesi, Kentsel Tasarım
Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı